

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๑๐ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๒

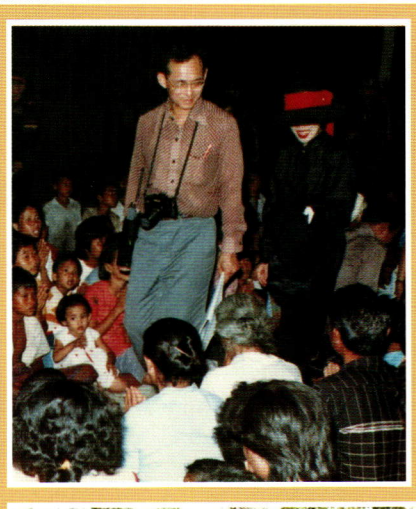
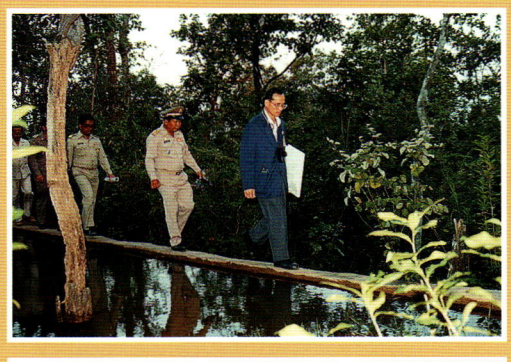

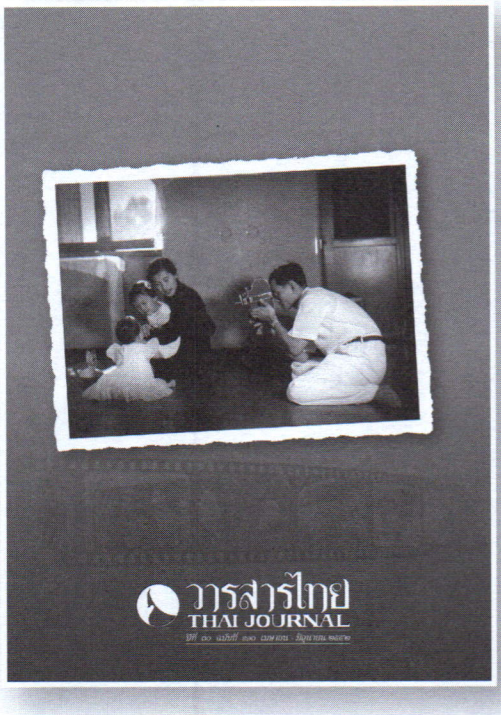

ปกหน้า: วินาทีแห่งความสุขของทั้งสี่พระองค์ (ภาพพระราชทาน)

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๑๐ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๒

หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125 572X

วารสารไทย เป็นวารสารเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ด้วยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ รณรงค์ ปลูกฝัง และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานวารสารไทย
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๙-๙๔๖๕, ๐-๒๖๒๙-๙๔๘๑, ๐-๒๖๒๙-๙๔๘๓
โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๕๓๒๒
www.identity.opm.go.th

ห้ามจำหน่าย
เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป จากสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

พิมพ์ที่
บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด
๓๐๗ ซอยลาดพร้าว ๘๗ ถนนลาดพร้าว
กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
โทร. ๐-๒๙๖๖-๑๖๐๐-๖
โทรสาร. ๐-๒๕๓๙-๒๕๑๒
email: darnsuta@truemail.co.th
website: darnsuthapress.com

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย

อนุกรรมการที่ปรึกษา	นายวิจิตร	อาวะกุล
อนุกรรมการที่ปรึกษา	นายเย็นใจ	เลาหวณิช
ประธานอนุกรรมการ	พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒย์	เกษมศรี
รองประธานอนุกรรมการ	คุณหญิงคณิตา	เลขะกุล
รองประธานอนุกรรมการ	นางสาวทรงสรรค์	นิลกำแหง
อนุกรรมการ	ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (นายจิรายุ	นันท์ธราธร)
อนุกรรมการ	นางสาวฉวีงาม	มาเจริญ
อนุกรรมการ	นางสาวนัยนา	แย้มสาขา
อนุกรรมการ	นายรัตนาวุธ	วัชโรทัย
อนุกรรมการ	นางลินดา	อิศรางกูร ณ อยุธยา
อนุกรรมการ	นายสมหมาย	จันทร์เรือง
อนุกรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะคราวประชุม (ครั้งละไม่เกิน ๒ คน)	
อนุกรรมการและเลขานุการ	นางสุณี	กระจ่างวุฒิชัย
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นางสายใจ	แจ่มจิราวรรณ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นายจักรกฤษณ์	มณีปิตะสุต
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นายเกียรติกมล	จังโส

คณะบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นายนัที เปรมรัศมี)
ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (นายจิรายุ นันท์ธราธร)

บรรณาธิการ
นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ
นางลินดา อิศรางกูร ณ อยุธยา
นางสุณี กระจ่างวุฒิชัย
นางสายใจ แจ่มจิราวรรณ

กองบรรณาธิการ

นางกนิษฐา	กิตติสถาพร	นางจันทนี	หาทรัพย์
นางสุรีพร	เกียรตินาวิน	นายเมธี	เผื่อนทอง
นายประยุทธ	ปัญญาศิริ	นายนพพร	บุญแก้ว
นางสุมาลี	เกตุแก้ว	นางสาวมัทวรรณ	นครไทย
นายวรวุฒิ	หอมเนียม	นายวรวุฒิ	อังประทีป
นายสมบัติ	สุธรรมรักษ์	นางรัชนี	ศรีสุข

ศิลปกรรม
นายปรีชา ฉัตระเนตร
นางสาวเยาวภา ทิมประทุม

ฝ่ายภาพ
นายจักรกฤษณ์ มณีปิตะสุต
นายเกียรติกมล จังโส

สารบัญ

ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๑๐ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๒

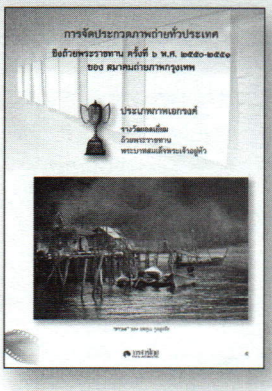

๓ บทบรรณาธิการ

๕ การจัดประกวดภาพถ่ายทั่วประเทศชิงถ้วยพระราชทาน ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๑ ของสมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

๒๙ น้อมเกล้าฯ ถวายราชสดุดี เนื่องในวันราชาภิเษกสมรสครบ ๕๙ ปี
คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

๓๖ เศรษฐกิจพอเพียง
คุณหญิงคณิตา เลขะกุล

๓๘ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า พระบิดาแห่งการค้าไทย
สายไหม จบกลศึก

๔๓ จิตรกรรมสุริยุปราคาที่วัดราชประดิษฐ์ฯ กับการปรับตัวรับอิทธิพลตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ ๔
เนื้ออ่อน ขรัวทองเขียว

๕๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับงานออกแบบพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์
ทรงสรรค์ นิลกำแหง

๕๕ การสร้างคำภาษาไทยใช้แทนคำภาษาต่างประเทศ : ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงตามยุคโลกาภิวัตน์
ดร.ชลธิชา สุดมุข

๖๐ คุณลักษณะของนักบริหารระดับสูง
ขวัญแก้ว วัชโรทัย

๖๖ เสวกตรี นายลิขิตสารสนอง (ชัพน์ บุนนาค) ลูกเสือไทยคนแรก
สุมาวลี หงษ์ทอง

มังคุด – ราชินีผลไม้ไทย ๗๐
เนาวรัตน์ ทองรมย์ พลเดช

ความสำคัญของจารีตประเพณี ๗๔
ศาสตราจารย์ ดร.ระพี สาคริก

ใครกันแน่ทำร้ายประเทศไทย ? ๗๙
ดร.เย็นใจ เลาหวณิช

ธรรมะคือคุณากร ๘๒
- *สันติสุขกถา โดย พระธรรมกิตติเมธี*

ปกิณกะไทย *บุคคล ข่าวสาร ภาษา หนังสือ* ๘๖
- *พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงได้รับเหรียญรางวัลเกียรติยศสูงสุดของผู้ทำคุณประโยชน์ด้านกระบวนการยุติธรรม*
- *พลตำรวจตรี นพดล เผือกโสมณ ได้รับรางวัลพันท้ายนรสิงห์ ประจำปี ๒๕๕๐*
- *ผลการคัดเลือกครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๕๒*
- *ปฏิทินกิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ*
- *การฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ รุ่นที่ ๘*
- *การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ*
- *โครงการปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ*
- *การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน"*
- *มาใช้คำไทยกันเถิด*

บทบรรณาธิการ

ด้วย พระราชอัธยาศัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่โปรดการถ่ายภาพมาแต่ทรงพระเยาว์ พระบรมฉายาลักษณ์ขณะทรงถ่ายรูป หรือมีกล้องถ่ายรูปอยู่ในพระหัตถ์ หรือคล้องพระศอ ล้วนเป็นภาพเจนตาของชาวไทยทุกผู้ ไม่ว่าจะเป็นยามทรงงานเพื่อราษฎร ยามทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถ หรือแม้ยามประทับพระเก้าอี้รถเข็นคราวเสด็จออกจากโรงพยาบาลก็ยังทรงถ่ายรูปประชาชนที่รอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทแน่นขนัดไปทั้งโรงพยาบาลและสองข้างทางเสด็จพระราชดำเนิน พระบรมฉายาลักษณ์ที่อัญเชิญมาเป็นปก *วารสารไทย* ฉบับนี้ คือ *"วินาทีแห่งความสุขของทั้งสี่พระองค์"* ที่ช่างหลวงได้ฉายไว้อีกชั้นหนึ่ง

ภาพชุดสี่สีซึ่งเป็นผลการจัดประกวดภาพถ่ายทั่วประเทศชิงถ้วยพระราชทาน ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๑ *วารสารไทย* ได้รับความอนุเคราะห์จากสมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ ผู้จัดประกวดภาพถ่ายทั่วประเทศชิงถ้วยพระราชทานเป็นประจำทุกปี คณะกรรมการได้คัดเลือกภาพถ่าย ๕ ประเภทรางวัล รางวัลละ ๖ ภาพ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อให้ทรงคัดเลือกภาพ *รางวัลชนะเลิศ* อันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่วงการถ่ายภาพของไทยอย่างหาที่สุดมิได้

วารสารไทย ฉบับนี้ได้เริ่มคอลัมน์ประจำอีก ๑ คอลัมน์ คือ *"ธรรมะคือคุณากร"* ไม่ว่าจะเป็นธรรมะของศาสนาใดล้วนเป็นคำสอนเพื่อให้เกิดคุณความดีแก่จิตใจของมนุษย์ทั้งสิ้น กองบรรณาธิการยินดีรับพิจารณาบทความและสารคดีเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติจากผู้เขียนทุกท่าน และทุกบทความของวารสารไทยผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ http://www.identity.opm.go.th

ทรงสรรค์ นิลกำแหง
บรรณาธิการ

"...เพราะว่าการถ่ายรูปนั้นไม่ได้ตั้งใจที่จะถ่ายรูป
ให้เป็นศิลปะ หรือจะเป็นเทคโนโลยีชั้นสูงอะไร
เป็นเพียงแต่กดชัตเตอร์ไว้สำหรับเก็บให้เป็นที่ระลึก.
แล้วก็ถ้ารูปนั้นดี มีคนได้มาเห็นรูปเหล่านั้นและก็พอใจ
ก็ทำให้เป็นการแผ่ความสุขไปให้กับผู้ที่ได้ดู เพราะว่าเขาชอบ.
หมายความว่าได้ให้เขามีโอกาสได้เห็นทัศนียภาพ
ที่เขาอาจไม่ค่อยได้เห็น หรือในมุมที่เขาไม่เคยเห็น ก็แผ่ความสุข
ไปให้เขาอีกทีหนึ่ง ซึ่งเป็นจุดประสงค์ของการถ่ายรูป
คือถ่ายรูปสำหรับให้ได้เก็บไว้เพื่อมีความสุขในภายหลัง
และแผ่ความสุขนั้นให้แก่ผู้อื่นที่ได้เห็น..."

พระราชดำรัสในโอกาสที่ประธานคณะกรรมการจัดทำหนังสือ
ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์พัฒนาประเทศและนิทรรศการภาพถ่ายฝีพระหัตถ์
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทน้อมเกล้าฯ ถวายหนังสือ
"ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์พัฒนาประเทศ"
และทูลเกล้าฯ ถวายเงินเพื่อทรงใช้ในพระราชกรณียกิจ
ตามพระราชอัธยาศัย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
พระราชวังดุสิต วันอังคาร ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๗

การจัดประกวดภาพถ่ายทั่วประเทศ

ชิงถ้วยพระราชทาน ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๑
ของสมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

ประเภทภาพเอกรงค์

รางวัลยอดเยี่ยม
ถ้วยพระราชทาน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

"ชาวเล" ของ นพคุณ กุลสุจริต

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

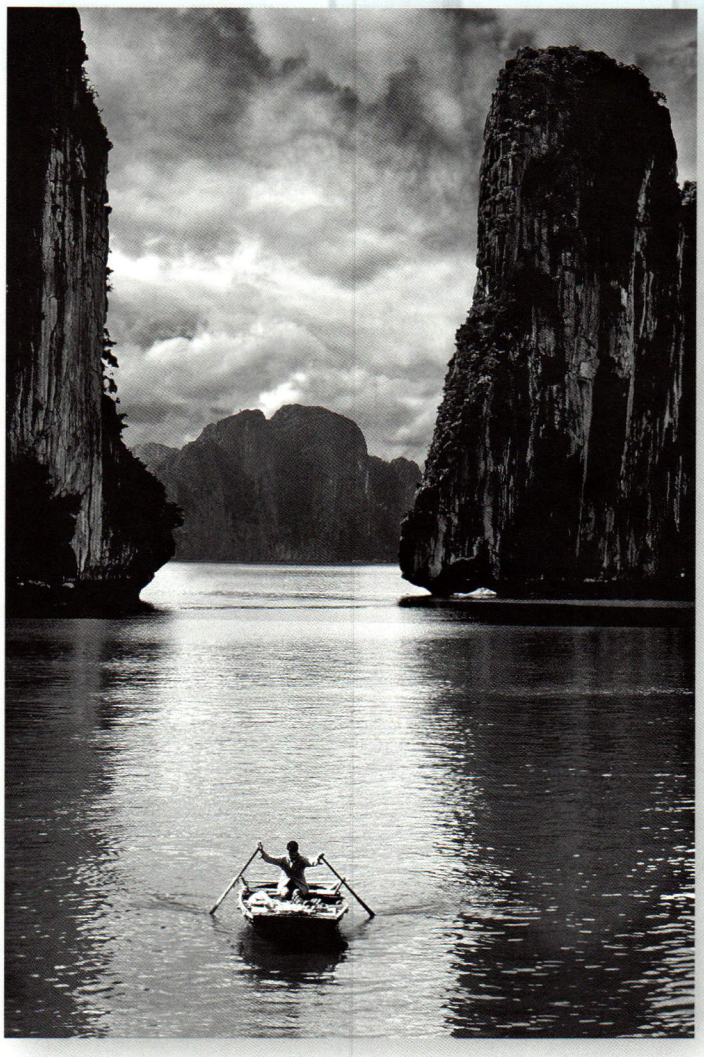

"กลางหุบเขา" *ของ จิรฐา นรพิทยนารถ*

"ล่องเรือ"
ของ ณกฤช จรูญศรีรักษ์

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"เจ้าทุยเพื่อนยาก" *ของ พิสิฐ เสนานันท์สกุล*

"ขุ่มฉ่ำ" *ของ มนัส สุวรรณกนกนาค*

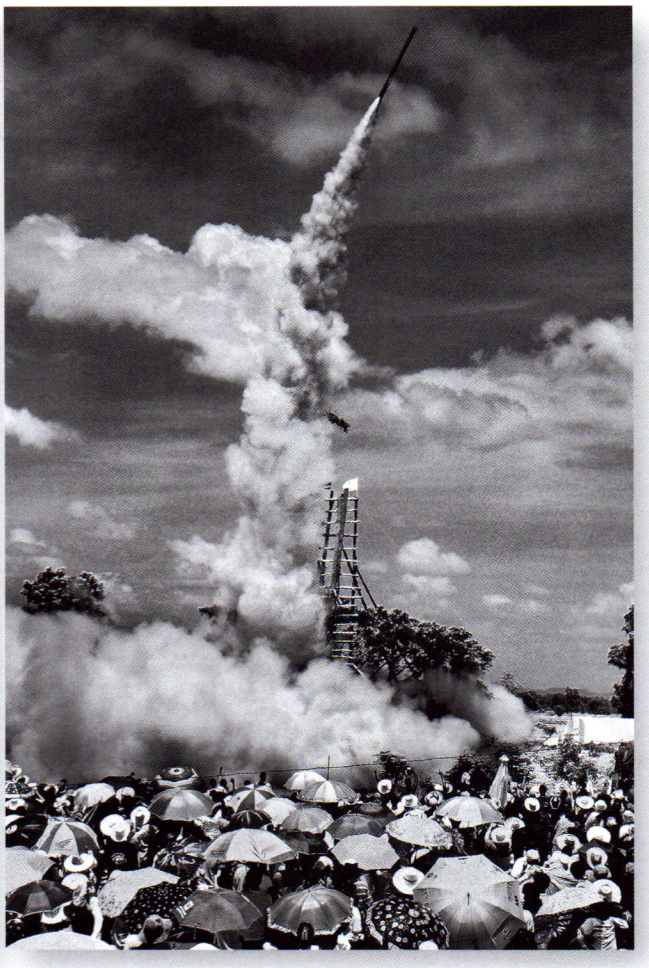

"พุ่งทะยาน" *ของ ศุภชัย เศวตกิตติกุล*

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"รุ่งอรุณออกทำมาหากิน" ของ จอมพล มุสิกวงศ์

"ทำงานกลางแดด" ของ วิศาล น้ำค้าง

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"พยศ" *ของ แมนสรวง คำโสภา*

"ซากุระสามดอก" *ของ วรนันทน์ ชัชวาลทิพากร*

ประเภทภาพสี

รางวัลยอดเยี่ยม
ถ้วยพระราชทาน
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

"อาหารสมบูรณ์" ของ วิศาล น้ำค้าง

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"สายใยเพื่อนร่วมทาง" ของ นครินทร์ บรรเจิดจินต์

"สู้ๆ" ของ กนิษ เทพศรีเมือง

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"ช่วยกันนะ" ของ ยงยุทธ คงมหาพฤกษ์

"โอชารส" ของ วิศาล น้ำค้าง

"วิถียามเช้า" ของ รังสิต ทองสมัคร

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

*"**สู่ชัยชนะ**" ของ พิสิฐ เสนานันท์สกุล*

*"**แม่ชี**" ของ ณกฤช จรูญศรีรักษ์*

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

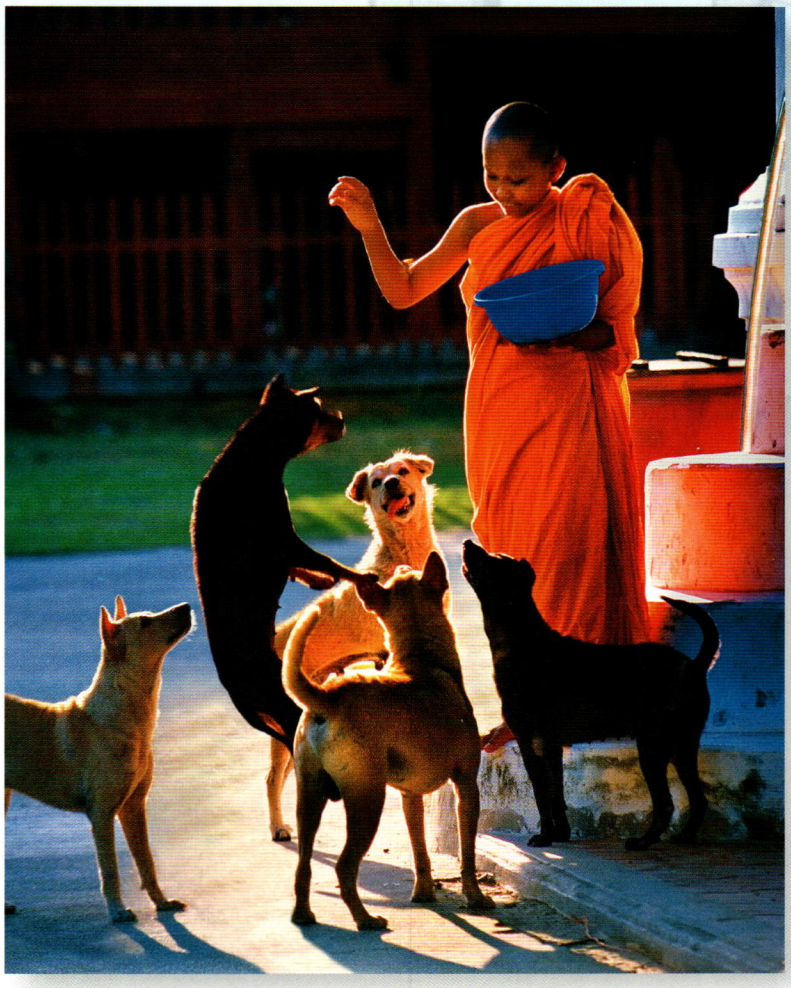

*"**พลาดเป้า**" ของ มานิต สวยสะอาด*

*"**สองพี่น้อง**" ของ กนิษ เทพศรีเมือง*

ประเภทภาพบุคคล

รางวัลยอดเยี่ยม
ถ้วยพระราชทาน
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร

"ช้างหน้าต่าง" ของ จิรฐา นรพิทยนารถ

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

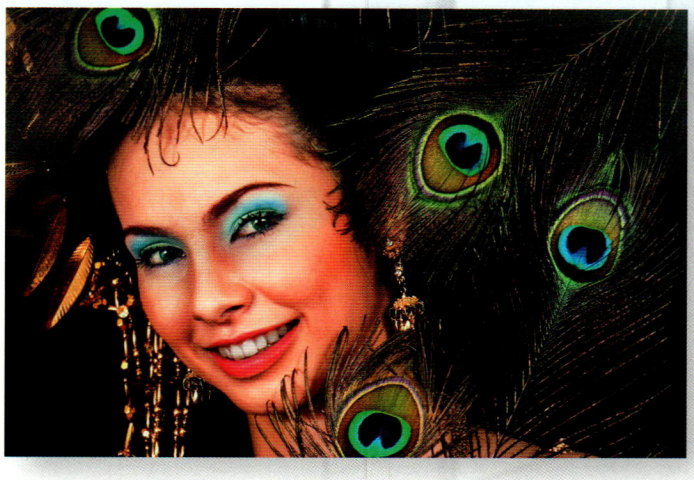

"ธิดาปักษา" ของ วรชาติ สดศรี

"คุณยาย" ของ วรดิเรก มรรคทรัพย์

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

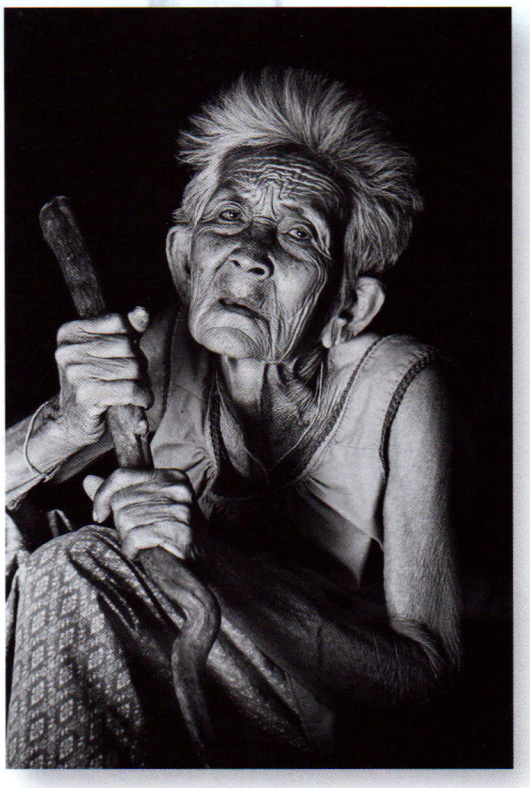

"ยายของฉัน" *ของ พิสิฐ เสนานันท์สกุล*

"วิงวอน" *ของ พิสิฐ เสนานันท์สกุล*

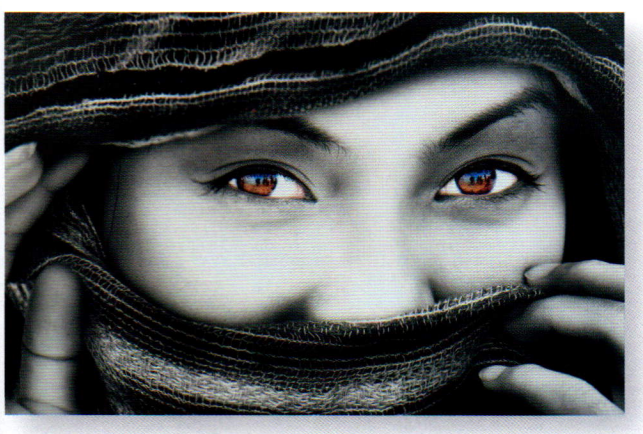

"แววตา" *ของ วรชาติ สดศรี*

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"ในอ้อมกอด" *ของ จิรฐา นรพิทยนารถ*

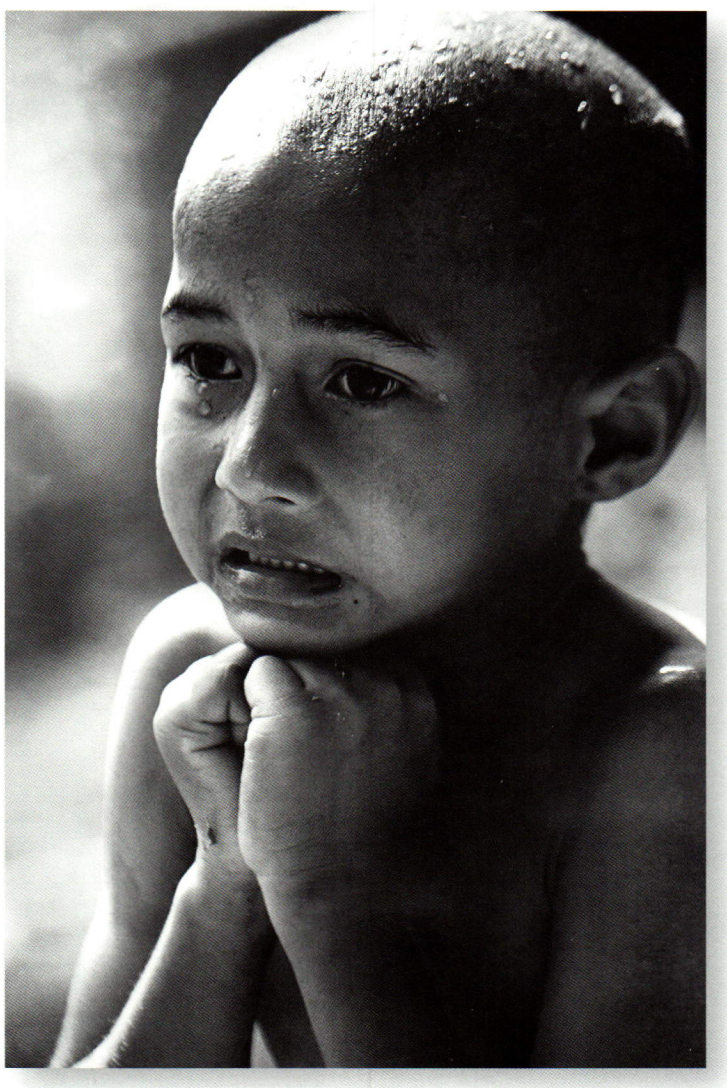

"หนาว" *ของ จารุวรรณ สุวรรณกนกนาค*

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

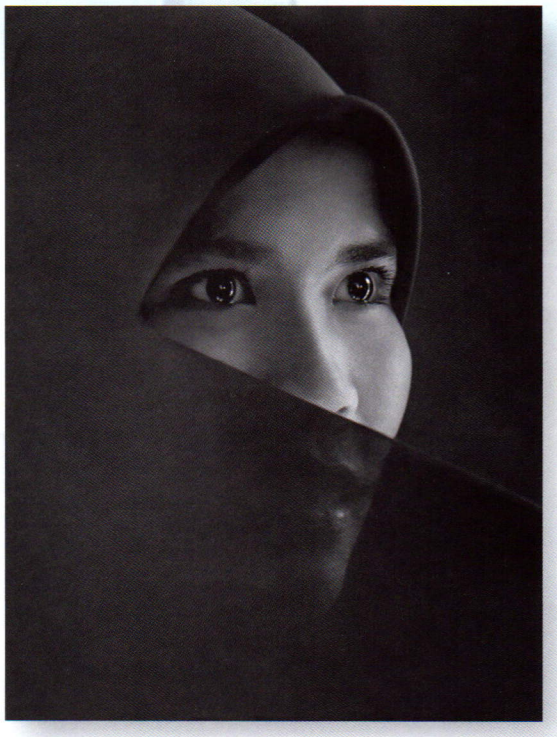

"มิติที่ซ่อนเร้น" *ของ ชจรเกียรติ คงวณิชกิจเจริญ*

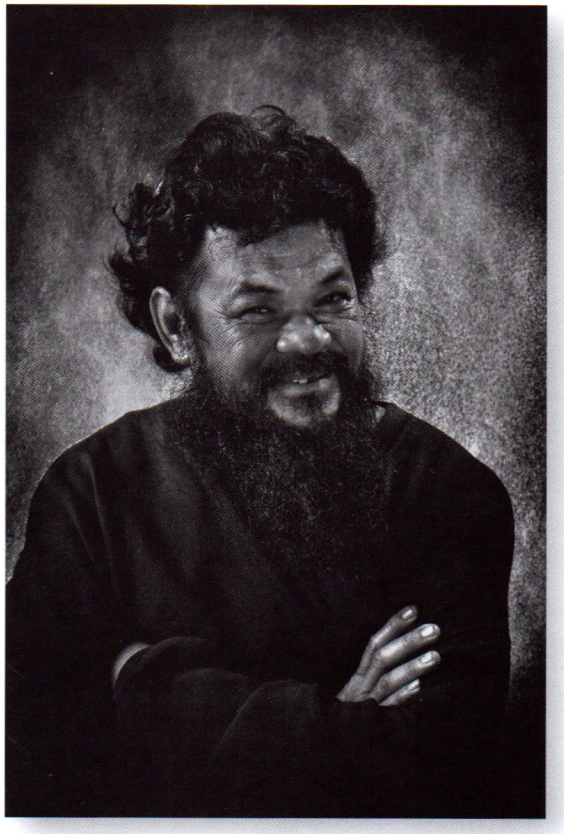

"ลุงใจดี" *ของ พิสิฐ เสนานันท์สกุล*

ประเภทภาพไฟล์ดิจิทัล สำหรับประชาชนทั่วไป

รางวัลยอดเยี่ยม ถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

"เคลียคลอ" *ของ มนัส สุวรรณกนกนาค*

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"วัดร่องขุ่น ๑" ของ จอมพล มุสิกวงศ์

"บนฟ้ามีเมฆลอย บนดอยมีเกษตรของพ่อหลวง" ของ ประพันธ์ ไกรศักดาวัฒน์

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"โรงเรียนของหนู" *ของ ประพันธ์ ไกรศักดาวัฒน์*

"ร่วมใจกันสร้างรัง" *ของ วิศาล น้ำค้าง*

"สุขใจเมื่ออ่าน" *ของ ณกฤช จรูญศรีรักษ์*

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

*"**ศรัทธา**" ของ ไพโรจน์ ห้วยอุดมสินธุ์*

*"**เข้าฝูง**" ของ มนัส สุวรรณกนกนาค*

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"อร่อยจริงๆ" *ของ วิศาล น้ำค้าง*

"ท่องธรรมชาติ" *ของ พิสิฐ เสนานันท์สกุล*

ประเภทภาพไฟล์ดิจิทัล สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา หัวข้อ "เศรษฐกิจพอเพียง"

รางวัลยอดเยี่ยม ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

"ทำสวน" ของ จามิกร ศรีคำ

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

"เศรษฐกิจพอเพียง" ของ จามิกร ศรีคำ

"คอย...เมื่อไรจะเสร็จ" ของ ธนวิช คำโสภา

รางวัลดีเด่น
เหรียญทอง สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

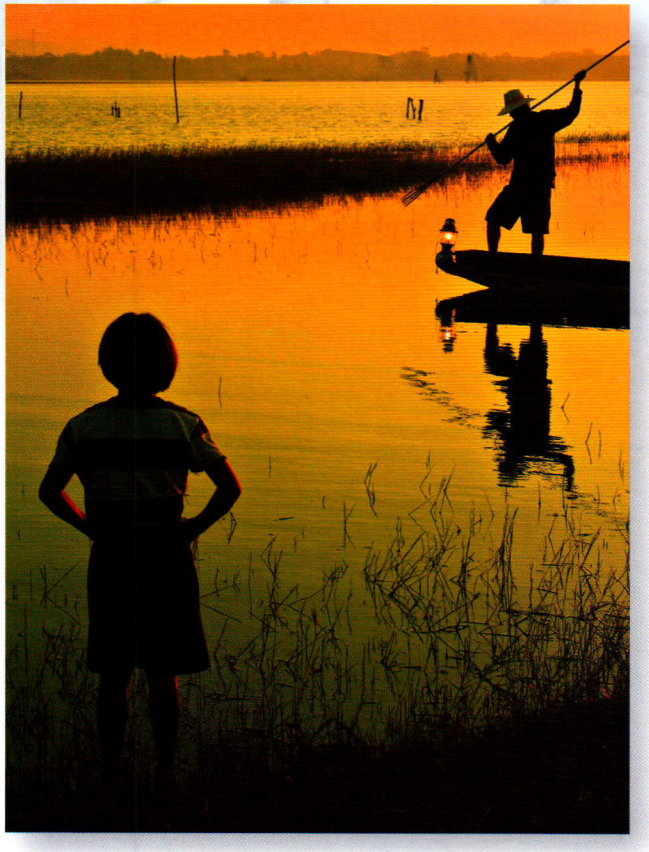

"รอพ่อกลับบ้าน" *ของ ธนวิช คำโสภา*

"เก็บเล็กผสมน้อย" *ของ วรชัย คุณาดิเรก*

"พร้อมเพรียง" *ของ จุติพงศ์ เกิดสว่าง*

รางวัลชมเชย
เหรียญเงิน สมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ

“ __ ” ของ ปรีชา เจริญยศ

“ __ ” ของ ธีรธัช โน๊ตศิริ

“ ดำนา”
ของ ชลิต สภาภักดิ์

“ หมวกแก้ร้อนราคาเบาๆ”
ของ ธีระพงษ์ พลรักษ์

น้อมเกล้าฯถวายราชสดุดี เนื่องในวันราชาภิเษกสมรสครบ ๕๙ ปี

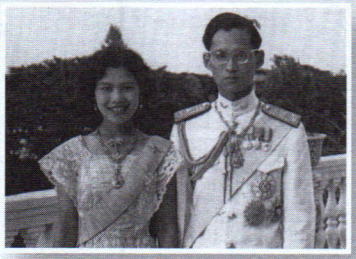
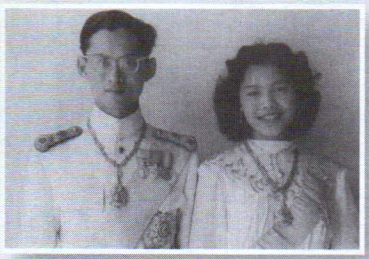

*คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ**

บุญสยามงามชาติเชื้อ *เกษมศานต์*
เย็นร่มพระสมภาร *ปกเกล้า*
เรืองรุ่งพระผดุงการ *กิจก่อง เกื้อแฮ*
เถกิงพระเกียรติฟ้านฟ้า *แหล่งหล้าสุขสิน*
นวมินทร์มหาราชเจ้า *จอมกษัตริย์*
ราชกิจทรงปฏิบัติ *เสิศสิ้วน*
ราชินีนาถทรงสวัสดิ์ *คู่พระ หทัยแฮ*
ทรงพระคุณล่องถ้วน *ไพร่ฟ้าสดุดี*

เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัด**พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส**กับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และได้ทรงสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เป็น**สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์** ต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ระหว่างวันที่ ๓ - ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ได้ทรงสถาปนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น **สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี**

ครั้นถึงวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชศรัทธาทรงพระผนวชในพระบวรพุทธศาสนา ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯแต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจได้เรียบร้อยสมบูรณ์ เป็นที่พอพระราชหฤทัยตลอดระยะเวลา ๑๕ วัน ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงสมณเพศ เมื่อทรงลาพระผนวชในวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๙ แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ประกาศเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็น**สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** นับเป็นพระองค์ที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถทรงราชาภิเษกสมรส เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ เป็นต้นมา ตราบจนปัจจุบันเป็นเวลานานถึง ๕๙ ปีแล้ว ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นคู่พระบารมีร่วมพระราชหฤทัยในการทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ เพื่อเกื้อกูลพสกนิกรทั้งปวง ด้วยพระเมตตากรุณาและพระวิริยะอุตสาหะมิได้ทรงย่อท้อต่อความยากลำบากตรากตรำพระวรกาย สมดังพระราชสัตยาธิษฐานปฐมบรมราชโองการของ

* ราชบัณฑิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานในวันมหามงคลบรมราชาภิเษก ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ที่ว่า

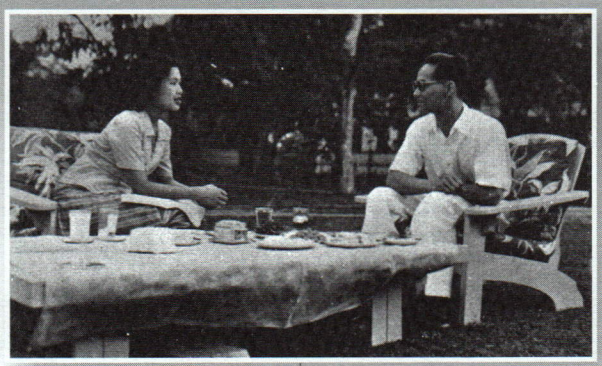

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

พสกนิกรทั่วแผ่นดินประจักษ์และจารึกไว้ในจิตใจด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น เนื่องด้วยหลังจากวันราชาภิเษกสมรสแล้ว แทนที่จะทรงใช้เวลาในการแสวงหาความสุขสำราญส่วนพระองค์ดังเช่นบุคคลในวัยหนุ่มสาวทั้งปวงนิยมประพฤติปฏิบัติ แต่การณ์กลับปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กลับทรงเลือกการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ

ชาวไทยทั้งหลายที่มีอายุเกิน ๖๐ ปี คงทราบดีทั่วกันว่า ในช่วงพุทธศักราช ๒๔๙๓ สภาพชนบทของไทยยังทุรกันดาร ทางคมนาคมสัญจรไปมายังไม่สะดวกสบายเช่นในปัจจุบัน ถนนส่วนมากยังเป็นทางลูกรัง ทางเกวียน หรือทางผ่านป่าดง หมู่บ้านของราษฎรในที่ห่างไกลในขณะนั้น แม้ข้าราชการของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลทุกข์สุขของราษฎรก็ยังไม่เคยเดินทางไปถึง แต่ด้วยพระวิริยะอุตสาหะและน้ำพระราชหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณา มีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะทรงแก้ไขปัญหา ขจัดทุกข์ และผดุงสุขของพสกนิกร จึงมีคำกล่าวซึ่งประทับใจอาณาประชาราษฎร์ว่า

"ไม่มีที่ไหนในประเทศไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เคยย่างพระบาทไปถึง หากเป็นไปเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย"

ซึ่งในการเสด็จพระราชดำเนินไปทุกแห่งหนนั้น ทรงมีสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเสด็จด้วยอย่างสม่ำเสมอ

ในช่วงเวลานั้น ราษฎรไทยจำนวนมากในถิ่นทุรกันดารห่างไกล ทั้งที่อยู่ในพื้นที่ราบหรือบนดอยสูงชันที่มีอากาศหนาวเหน็บ เดินทางไปถึงได้ยากยิ่ง ทุกชีวิตในดินแดนกันดารมีแต่ความยากจน ขาดแคลน ทุกข์ยาก ด้อยโอกาสที่จะได้รับบริการจากรัฐ ทั้งในด้านการศึกษา การแพทย์ การเกษตร และสังคม และดูเหมือนขาดผู้สนใจ ชีวิตต้องเกิด ต้องดำรงอยู่ และผ่านวันเวลาด้วยความยากแค้นลำเค็ญมาหลายศตวรรษ ตราบจน**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**และ**สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** เสด็จพระราชดำเนินไปถึง จึงมีแสงสว่างแห่งชีวิตฉายส่องขจัดความมืดมนอนธการที่เคยมีอยู่ ให้กลับสว่างเรื่อเรืองจนถึงสว่างไสวในเวลาต่อมา อันเนื่องมาจากพระองค์ทรงประจักษ์แจ่มชัดในความทุกข์ยากของราษฎรด้วยสายพระเนตรทรงสดับปัญหาต่างๆ และความต้องการของราษฎรด้วยพระกรรณ ทรงเข้าพระราชหฤทัยโดยถ่องแท้ว่าพสกนิกรของพระองค์ต้องการ **"ที่พึ่ง"** ต้องการ **"ความช่วยเหลือ"** ต้องการ **"การแก้ปัญหานานัปการ"** และต้องการ **"การพัฒนาที่ยั่งยืน"** เพื่อให้พวกเขาได้มี **"ชีวิตที่ดีกว่า"** มีความผาสุกร่มเย็น และยืนอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเอง สมคุณค่าแห่งความเป็นคนไทยในผืนแผ่นดินไทยใต้เบื้องพระบารมี

ถนนสายห้วยมงคล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโครงการแรก

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕ ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทรงขับรถพระที่นั่งเข้าไปที่หมู่บ้านห้วยมงคล ซึ่งอยู่ห่างจากตลาดหัวหินประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ***รถพระที่นั่งตกหล่มใกล้บ้านลุงรวย เกษตรกรบ้านห้วยมงคล*** ลุงรวยได้ชวนเพื่อนบ้านมายกรถพระที่นั่งขึ้นจากหล่ม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเงินก้นถุงแก่ลุงรวยแล้วมีพระราชปฏิสันถารรับสั่งถามถึงสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในการดำรงชีวิตของชาวบ้านห้วยมงคล ลุงรวยกราบบังคมทูลให้ทรงทราบว่า ชาวบ้านห้วยมงคลอัตคัดขาดแคลน การดำรงชีวิตยากลำบากเพราะบ้านห้วยมงคลไม่มีถนนที่จะสัญจรไปยังอำเภอ เมื่อชาวบ้านผลิตพืชผลเกษตรได้ หากจะนำไปขายที่ตลาดในอำเภอ ต้องเช่ารถยนต์ที่เหลือใช้

สงครามซึ่งมีค่าเช่าแพงเพื่อนำผลผลิตไปขายที่ตลาดหัวหินให้ทันก่อนเน่าเสีย ซึ่งชาวบ้านจะไม่มีกำไรไว้เลี้ยงชีพ หากชาวบ้านป่วยเจ็บก็ไม่สามารถพาไปรักษาที่อำเภอได้ทันการ ทั้งๆที่อยู่ห่างอำเภอเพียง ๒๐ กิโลเมตร หลังจากนั้นไม่นานมีรถบูลโดเซอร์ของหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวร หัวหิน เข้ามาสร้างถนนห้วยมงคลให้ชาวบ้านสามารถสัญจรติดต่อกับอำเภอได้สะดวกรวดเร็ว ใช้เวลาเพียง ๒๐ นาที แทนที่จะเดินทางครึ่งค่อนวันเช่นเคย ชาวบ้านสามารถขายผลผลิตทางการเกษตรได้ทันเวลา มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

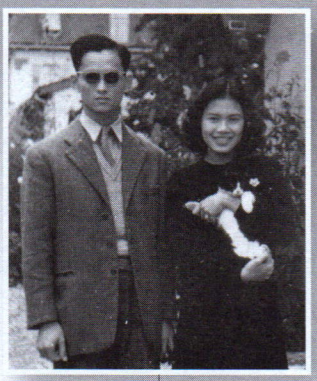

ถนนสายห้วยมงคลนี้ เกิดขึ้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นถนนสาย *"มงคล"* แก่พสกนิกรทั่วประเทศ เพราะเป็น *"โครงการบุกเบิก"* การพัฒนา ซึ่งต่อมาตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงสิริราชสมบัติที่ผ่านมา ๖๐ กว่าปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริติดตามมาอีกมากกว่า ๓,๐๐๐ โครงการซึ่งล้วนเป็นคุณูปการแก่ราษฎรถ้วนหน้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่า **การศึกษา**เป็นรากฐานอันสำคัญของการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้สร้าง *โรงเรียนจิตรลดา* เป็นสถานศึกษาของพระราชโอรส พระราชธิดา และบุตรหลานข้าราชบริพาร โปรดเกล้าฯให้จัดตั้งโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนขึ้นในวัดต่างๆ เช่นในจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดน่าน จังหวัดนครพนม และจังหวัดราชบุรี เป็นต้น ทรงสนับสนุนให้ตำรวจตระเวนชายแดนจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเยาวชนในถิ่นห่างไกลคมนาคม เช่น *โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์* ซึ่งนับถึงปัจจุบันมีมากกว่า ๒๐๐ โรงเรียน ยังมี*โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนราชประชาสมาสัย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โครงการพระดาบส* ซึ่งให้การศึกษาด้านอาชีวศึกษาแก่เยาวชน และอื่นๆ อีกมาก

นอกจากนี้ ยังโปรดเกล้าให้ฟื้นฟู**ทุนเล่าเรียนหลวง** จัดตั้ง *ทุนอานันทมหิดล* ส่งเสริมการศึกษาระดับสูงในต่างประเทศ เพื่อให้เยาวชนไทยนำความรู้ก้าวหน้ากลับมาพัฒนาประเทศให้เจริญทัดเทียมนานาอารยประเทศ ทั้งพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ด้านการศึกษาแก่เยาวชนที่ครอบครัวประสบอุบัติภัยต่างๆ จนสำเร็จการศึกษาระดับสูง โปรดเกล้าฯให้จัด*โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม*ที่โรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน เป็นแม่ข่าย ช่วยให้นักเรียนของโรงเรียนในชนบทห่างไกลได้รับการศึกษาทัดเทียมกับโรงเรียนในชุมชนเมือง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่พระราชทานโอกาสเท่าเทียมในด้านการศึกษาแก่เยาวชน ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ในด้าน**การแพทย์และสาธารณสุข** ทรงพระกรุณาห่วงใยสุขภาพอนามัยของราษฎร โดยเฉพาะที่อยู่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดาร โปรดเกล้าฯให้แพทย์หลวงที่ตามเสด็จรักษาราษฎรที่เจ็บป่วย ทรงส่งเสริมงานด้านสาธารณสุขให้กระจายออกสู่ชนบทอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มีความก้าวหน้า

ในอดีต เมื่อ*วัณโรค*ยังเป็นโรคร้ายแรงคร่าชีวิตผู้คนปีละเป็นจำนวนมาก เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่สภากาชาดไทย ให้สร้าง**ตึกมหิดลวงศานุสรณ์** เพื่อผลิตวัคซีน บีซีจี ป้องกันวัณโรค สำเร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๗ เป็นวัคซีนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับขององค์การยูนิเซฟ หรือกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ซึ่งได้สั่งซื้อวัคซีนจากประเทศไทยไปใช้ในภูมิภาคเอเชียด้วย ทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้สร้างสถาบันค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับโรคเรื้อน เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๑ ณ โรงพยาบาลโรคเรื้อนที่ป้อมปู่เจ้าสมิงพราย จังหวัดสมุทรปราการ พระราชทานนามว่า ***"ราชประชาสมาสัย"*** โปรดให้ขจัดโรคเรื้อนภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างโรงเรียนราชประชาสมาสัย เพื่อให้ลูกหลานของผู้ป่วยได้รับการศึกษา

โรคโปลิโอ เป็นโรคร้ายอีกโรคหนึ่ง ที่พสกนิกรไทยพ้นทุกข์ภัยจากโรคนี้ด้วยเดชะพระบารมีปกเกล้า เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๔ โปลิโอระบาด มีเด็กและเยาวชนพิการทางแขนขาจากโรคร้ายนี้เป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชทรัพย์ก่อตั้ง **กองทุนโปลิโอสงเคราะห์** เพื่อรักษาผู้ป่วยและจัดซื้ออุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ในการรักษาและช่วยชีวิตผู้ป่วย พร้อมทั้งพระราชทานแนวพระราชดำริใน

การขจัดโรค เช่น โครงการวารีบำบัด เป็นต้น ซึ่งเมื่อดำเนินการตามพระราชดำริแล้ว ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏมีรายงานผู้ป่วยโรคโปลิโอ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

*ส่วนอหิวาตกโรค*นั้น ในอดีตและระหว่างพุทธศักราช ๒๕๐๑ – ๒๕๐๒ อหิวาตกโรคระบาดคร่าชีวิตผู้คนนับร้อยนับพัน ทรงพระกรุณาพระราชทานพระราชทรัพย์ตั้ง **กองทุนปราบวัณโรค** จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการรักษา รวมทั้งจัดหาน้ำเกลือเพื่อฟื้นฟูผู้ป่วย พระมหากรุณาธิคุณดังกล่าวสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน ประเทศไทยปลอดจากอหิวาตกโรคระบาด เป็นคุณูปการใหญ่หลวงแก่ทรัพยากรบุคคลของประเทศ

นอกจากนี้ ยังทรงสนับสนุน**โรงพยาบาล**ต่างๆ เช่น สร้าง*อาคารทันตแพทย์*ในโรงพยาบาลจุฬาฯ *อาคารอานันทมหิดล*ในโรงพยาบาลศิริราช *โรงเรียนราชานุกูล* ของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ตั้งกองทุนสงฆ์อาพาธในโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี *ศูนย์รักษาผู้ป่วยโรคจิต* ในภาคใต้ และอื่นๆ อีกมาก พระราชทานพระราชดำริให้จัด**โครงการหมอหมู่บ้าน** พระราชทานหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ หน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่พระราชทาน หน่วยจักษุแพทย์พระราชทาน รวมทั้งพระราชทานเรือเวชพาหน์ เพื่อให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขแก่ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ อีกทั้งยังทรงพระกรุณาจัดตั้ง**รางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล** เพื่อเป็นพระราชานุสรณ์แด่สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก โดยมอบรางวัลแก่แพทย์และนักวิจัยค้นคว้าทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จด้านการแพทย์ และสาธารณสุข อันเป็นประโยชน์คุณูปการแก่ชาวโลก และเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศไทยให้แผ่ไพศาลไปในนานาประเทศ

ในด้าน**คมนาคม** ทรงตระหนักว่า *ถนนและเส้นทางคมนาคม*เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ นอกจากโครงการ*ถนนสายห้วยมงคล* โครงการเริ่มแรกที่นำ *“มงคล”* มาสู่ประเทศดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังพระราชทานโครงการก่อสร้างและขยาย **“ถนน”** เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของประเทศเป็นจำนวนมาก การที่ปวงชนชาวไทยทั้งในกรุงเทพฯ และในชนบทมี “ถนน” เส้นทางคมนาคมอันสะดวก บรรเทาปัญหาด้านการจราจร นำความเจริญพัฒนามาสู่ท้องถิ่นต่างๆ ดังที่ปรากฏในปัจจุบันนั้น ล้วนก่อเกิดจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ส่งผลให้มีการสร้างเส้นทางสายใหม่ ดังเช่นพระราชทานพระราชดำริให้ปรับปรุงถนนในพื้นที่ทุรกันดาร ๔๕ สาย ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๒๑ – ๒๕๒๘ เป็นต้นว่า *ถนนสายน่าน-ปัว-ทุ่งช้าง-ปอน-ห้วยโก๋น* ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เป็นต้น

ส่วนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้พระราชทานพระราชดำริให้แก้ไขปัญหาจราจรอย่างเป็นเครือข่าย เริ่มตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๑๔ ในโอกาสมหามงคลทรงครองราชย์ครบ ๒๕ ปี โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง *ถนนวงแหวน* ซึ่งต่อมาคือ *ถนนวงแหวนรัชดาภิเษก* และภายหลังขยายไปสู่ *ถนนกาญจนาภิเษก* ในโอกาสมหามงคลทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี พระราชทานพระราชดำริให้สร้าง **โครงข่ายจตุรทิศ** เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๘ เชื่อมต่อถนนสายต่างๆ ประกอบด้วย โครงข่ายจตุรทิศเหนือ-ใต้ ตะวันตก-ตะวันออก เพื่อลดปัญหาการจราจร โดยการเลี่ยงไม่ต้องเข้าสู่ย่านใจกลางเมือง พระราชทานพระราชดำริให้ก่อสร้าง *ถนนลอยฟ้าบรมราชชนนี ถนนวงแหวนอุตสาหกรรม* ขยายพื้นที่ปลายสะพานพระปิ่นเกล้าฝั่งกรุงเทพฯ และถนนอื่นๆ อีกมาก อีกทั้งยังพระราชทานพระราชทรัพย์ให้ตำรวจนครบาลจัดหารถจักรยานยนต์สายตรวจ เป็น**หน่วยเคลื่อนที่เร็วในการแก้ปัญหาจราจร** สามารถช่วยเหลือผู้ป่วยที่มีปัญหาจราจรในการเดินทางไปโรงพยาบาล เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำคลอดแก่สตรีที่ติดการจราจรไม่สามารถไปถึงโรงพยาบาลได้ทันการด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระวิริยะอุตสาหะคิดค้นหาโครงการขจัดทุกข์ผดุงสุขแก่ราษฎรอีกนานัปการ เช่น *โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการรักษาต้นน้ำลำธาร* เพื่อขจัดปัญหาอุทกภัย *โครงการสร้างระบบประปาหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ โครง-*

การใช้พลังงานธรรมชาติเพื่อผลิตไฟฟ้า พระราชทานพระราชดำริให้สร้าง *เขื่อนเก็บกักน้ำ* เพื่อประโยชน์ในการผลิตกระแสไฟฟ้า เช่น โรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล เขื่อนพรมธารา เชียงใหม่ โรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนห้วยกุ่ม ชัยภูมิ โรงไฟฟ้าพลังน้ำคลองช่องกล่ำ สกลนคร โรงไฟฟ้าพลังน้ำไอกะเปาะ นราธิวาส และโรงไฟฟ้าพลังน้ำทุ่งเพล จันทบุรี เป็นต้น

ในด้าน**พลังงาน** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่ม*โครงการผลิตแก๊สชีวภาพ* ในโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๑ สร้าง *โรงกลั่นแอลกอฮอล์* เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๙ พระราชทานพระราชดำริใน*การค้นคว้าวิจัยเพื่อผลิตน้ำมันเชื้อเพลิงจากพืชแทนน้ำมันจากฟอสซิล* คือ ผลิตเอทานอลจากอ้อยและน้ำตาลนำไปสู่น้ำมันแก๊สโซฮอล์ อันเป็นพลังงานทดแทนที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้พัฒนาการใช้พลังธรรมชาติ เช่น *พลังแสงอาทิตย์ พลังลม พลังน้ำ พลังงานชีวภาพ* ลดการใช้พลังงานจากต่างประเทศ และลดมลพิษในอากาศ เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

ในด้าน**เกษตรกรรม** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานด้วยพระวิริยะอุตสาหะ พระปรีชาสามารถในการริเริ่มมาอย่างต่อเนื่อง โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** รวม ๖ ศูนย์ เพื่อเป็นแหล่งที่ราษฎรสามารถศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ได้ผลตามสภาพพื้นที่ของภูมิภาคต่างๆ โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง *โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต* เป็นสถานศึกษา ค้นคว้า ทดลองหาวิธีแก้ปัญหาด้านเกษตรกรรมของราษฎรให้ตรงจุด เมื่อสำเร็จแล้วจึงพระราชทานให้นำผลออกเผยแพร่แก่ราษฎร เช่น การเลี้ยงปลา ทรงทดลองเลี้ยงปลาหมอเทศ ปลานิล ฯลฯ ทรงทดลอง**การแก้ปัญหาและปรับปรุงบำรุงดิน**ชนิดต่างๆ ของชนบท เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินเป็นกรด ดินปนหินและกรวด ส่วนปัญหาหน้าดินถูกชะล้าง ทรงศึกษาคุณสมบัติของ*หญ้าแฝก*ซึ่งมีลักษณะอันเป็นคุณภาพพิเศษในการยึดหน้าดิน และเพิ่มคุณภาพดิน พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อแก้**ปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง** ทรงเริ่มโครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ *หุบกะพง* เพื่อจัดให้ราษฎรเข้าทำการเกษตรยกระดับคุณภาพชีวิตในการดำรงชีพ พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับ**การศึกษาพันธุ์พืช** โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน เพื่อพระราชทานความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์ข้าวเหนียวและข้าวจ้าว รวมทั้งพันธุ์อื่นๆ ที่เหมาะสมกับภูมิภาค ทรงพระกรุณาจัดการ**ทรัพยากรน้ำ** และพระราชทานพระราชดำรัสแก่ราษฎรให้ตระหนักในความสำคัญของน้ำ และ **"น้ำคือชีวิต"** ทรงค้นคิดประดิษฐ์ *ฝนเทียม* หรือ *ฝนหลวง* เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งของเกษตรกร ซึ่งต่อมาเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๘ สำนักสิทธิบัตรยุโรปได้ทูลเกล้าฯ ถวายสิทธิบัตร ฝนหลวง "Weather Modification by Royal Rainmaking Technology" เลขที่ ๑๔๙๑๐๘๘ ในด้าน**ชลประทาน** โปรดเกล้าฯ ให้สร้างอ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ ประตูระบายน้ำ แก้ปัญหาน้ำจืดไหลลงสู่ทะเล และการขุดสระเก็บน้ำในไร่นาตามแนวพระราชดำริการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้ราษฎรเก็บกักน้ำไว้ใช้ทำการเกษตร อุปโภคบริโภค แก้ปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และขจัดอุทกภัยในฤดูฝน

เกี่ยวกับ**ปัญหาอุทกภัยและน้ำเน่าเสีย** ซึ่งทรงตระหนักว่านำความเสียหายด้านเศรษฐกิจและสังคมมาสู่ประเทศ ได้พระราชทานพระราชดำริให้ก่อสร้างคันดินกั้นน้ำ ก่อสร้างทางผันน้ำ ปรับปรุงลุ่มน้ำที่มีอยู่เดิม ก่อสร้างเขื่อนอเนกประสงค์ เช่น *โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก โครงการพัฒนาลุ่มน้ำนครนายก สร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เขื่อนขุนด่านปราการชล* และพระราชทานพระราชดำริโครงการสร้าง **"แก้มลิง"** รับน้ำ ได้ทรงค้นคิดประดิษฐ์ **เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย** หรือ **กังหันน้ำชัยพัฒนา** ซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ทูลเกล้าฯ ถวายสิทธิบัตรเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ และทรงได้รับ*สิทธิบัตรสากล*ด้วย องค์กรบรัสเซลส์ยูเรก้า (Brussels Eureka) อันเป็นโครงการส่งเสริมและจัดนิทรรศการนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลสิ่งประดิษฐ์ดีเด่นประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ และรางวัลอื่นอีกรวม ๕ รางวัล แก่กังหันน้ำชัยพัฒนา

ในด้าน**ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ** ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยือนนานาชาติเพื่อเจริญพระราชไมตรีระหว่างพุทธศักราช ๒๕๐๒ – ๒๕๑๐ ทรงเยือนประเทศในเอเชีย ๙ ประเทศ โอเชียเนีย ๓ ประเทศ

ยุโรป ๑๔ ประเทศ อเมริกาเหนือ ๒ ประเทศ รวม ๒๘ ประเทศ

ส่วน**สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** นั้น นอกจากทรงดำรงพระองค์ในฐานะพระอัครมเหสีคู่พระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระราชทานกำเนิดพระราชโอรสพระราชธิดา ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี หรือ **ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี** สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณฯ ซึ่งทรงได้รับสถาปนาเป็น **สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร** สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลยโสภาคย์ ซึ่งทรงได้รับสถาปนาเป็น **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** และ **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี** ซึ่งทุกพระองค์ทรงเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระบรมชนกนาถและพระราชชนนี ในการขจัดทุกข์ผดุงสุขแก่อาณาประชาราษฎรตลอดมา พระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ เพื่อทรงแบ่งเบาพระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อปวงชนและเพื่อประเทศชาติ

ในด้าน**การศิลปะและการศึกษา** สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการขจัดความยากจนของอาณาประชาราษฎร์ ได้ทรงศึกษาและฟื้นฟูส่งเสริมงานศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อให้ราษฎรในชนบทมีอาชีพเสริมเพิ่มพูนรายได้ สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้ง **โครงการศิลปาชีพ** สืบสานงานศิลปะที่ใกล้จะเสื่อมสูญ เช่น งานทอผ้าไหมผ้าฝ้าย มัดหมี่ ขิต จก ยก แพรวา ฯลฯ ศิลปะการถัก ปัก ปั้น เครื่องเงิน เครื่องทอง ครำ หล่อ แกะสลัก งานจิตรกรรม ตัดเย็บเสื้อผ้า สร้างสรรค์เรือกอและ และอื่นๆ อีกมาก งานสร้างสรรค์ศิลปะประเภทใดที่ใกล้จะสูญเพราะไม่มีผู้สืบทอด ก็โปรดเกล้าฯ ให้ค้นหาผู้ชำนาญการ หรือชาวบ้านที่มีความรู้ เพื่อให้เป็นครูถ่ายทอดวิชาให้ชาวบ้านซึ่งเป็นลูกหลานของชาวนาชาวไร่ ทำให้ศิลปะอันงดงามของไทยได้รับการฟื้นฟูกลับคืนเป็นมรดกสมบัติศิลปะของชาติไทย เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎร ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสรรค์ผลงานชิ้นเอกที่มีฝีมือและคุณลักษณะแห่งสุนทรียศิลป์อันยอดเยี่ยมไว้เป็น*สมบัติศิลป์*ของชาติ เพื่อให้สืบทอดถึงอนุชนในยุคต่อไป และยังทรงพระอุตสาหะนำผลงานศิลปะชิ้นยอดเยี่ยมไปเผยแพร่ในต่างประเทศหลายประเทศ ได้รับความชื่นชมนำเกียรติมาสู่ประเทศและประชาชนชาวไทย เป็นที่ประจักษ์ในพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถปราดเปรื่องของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรไทยทั้งปวง

นอกจากนี้ ทรงพระวิริยะอุตสาหะทรงงานสำคัญอันเป็นผลต่อการสร้างสรรค์ทรัพยากรบุคคลที่จะเป็นพลังพัฒนาประเทศในอนาคต เช่น **พระราชทานการศึกษาแก่เยาวชนในชนบท** บางโอกาสได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสอนหนังสือแก่เด็กๆ โปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้ง *"ศาลารวมใจ"* ซึ่งรวบรวมหนังสืออันทรงคุณค่าสำหรับชาวบ้านอ่านศึกษาหาความรู้

ในด้าน**การแพทย์และสาธารณสุข** โปรดให้ฝึกอบรมชาวบ้านเป็น *"หมอชาวบ้าน"* เพื่อดูแลช่วยเหลือพี่น้องในชนบทด้านสุขภาพอนามัย ด้วยการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และดำเนินการส่งต่อไปสู่แพทย์เมื่อจำเป็น ทรงพระกรุณารับผู้ป่วยที่ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดารเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ โปรดให้เจ้าหน้าที่กองราชเลขานุการในพระองค์ติดตามการรักษาพยาบาล รวมทั้งพระราชทานพระราชานุเคราะห์แก่ครอบครัวของผู้ป่วยเจ็บด้วย หากผู้ป่วยเป็นหัวหน้าครอบครัว จะโปรดเกล้าฯ ให้รับบุตรหลานมาฝึกอาชีพเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว ด้วยน้ำพระราชหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณาให้ราษฎรผู้ทุกข์ยากเหล่านั้นมีที่พึ่งอย่างแท้จริง

ในด้าน**สิ่งแวดล้อม** โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนิน*โครงการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร* ทรงพระอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงอบรมให้ชาวชนบทตระหนักในคุณค่าของป่า ซึ่งจะนำความชุ่มชื้นและความอุดมสมบูรณ์มาสู่ผืนแผ่นดินอันทรงคุณค่าสำหรับการดำรงชีพของมนุษย์ ทรงปลูกฝังให้ราษฎรรักษาป่า อนุรักษ์และขยายพันธุ์ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ และพืชพรรณไม้ต่างๆ ทรงริเริ่ม*โครงการป่ารักน้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการปลูกป่า โครงการอนุรักษ์เต่าทะเล โครงการอนุรักษ์เป็ดก่า นกต่างๆ ไก่ฟ้า หอยมุก หอยจาน กุ้งก้ามกราม* และที่สำคัญคือ โปรดเกล้าฯ *ให้อนุรักษ์ช้าง*

และคืนช้างสู่ธรรมชาติป่า เนื่องจากในปัจจุบัน ช้างไทยกำลังลดจำนวนลงและอาจสูญพันธุ์ไปในอนาคตอันไม่ไกล รวมทั้งโปรดเกล้าฯ ให้วิจัยและอนุรักษ์หิ่งห้อยซึ่งใกล้จะสูญพันธุ์ด้วย

ในด้าน**การเกษตร** สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน *โครงการธนาคารอาหารชุมชน โครงการฟาร์มตัวอย่าง ศูนย์สาธิตการเกษตรในภาคเหนือ* เพื่อให้ราษฎรปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ดพันธุ์ไข่ ไก่งวง หมูจินหัว นกกระทา ปลา กบ แกะ กระต่าย ผึ้ง เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารดำรงชีพในครัวเรือน และโปรดให้จ้างราษฎรชาวไทยภูเขาเข้ามาทำงานในฟาร์ม เพื่อให้เลิกปลูกฝิ่นอันเป็นพิษภัย

ในด้าน**พฤกษศาสตร์** ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิด *สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์* ที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่ถึง ๓,๕๐๐ ไร่ เพื่อเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕ สวนแห่งนี้อนุรักษ์และวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ดอก ไม้ใบอันงดงาม เช่น บัวนานาพันธุ์ กล้วยไม้ ได้พระราชทานโครงการศึกษาค้นคว้าขยายพันธุ์กล้วยไม้ป่า และนำคืนสู่ธรรมชาติ

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นคุณูปการแก่ประเทศและปวงชนชาวไทยมีอีกจำนวนมาก ที่ได้นำมากล่าวถึงในบทความนี้เป็นเพียงส่วนน้อย แม้กระนั้นก็ยังแสดงให้เป็นที่ประจักษ์ถึงพระราชวิสัยทัศน์ และน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมด้วยความเอื้ออาทรห่วงใยเกื้อกูลสรรพชีวิตมิเฉพาะชีวิตคน แต่พระเมตตากรุณาและความรักความอาทรของพระองค์ได้ปกแผ่ไปถึงชีวิตสัตว์และพืชพันธุ์อันเป็นสมบัติของผืนแผ่นดินไทย ควรแก่การเทิดทูนพระเกียรติคุณและพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

พระราชกรณียกิจของ**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ** ซึ่งทรงปฏิบัติบำเพ็ญเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย และเพื่อพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลานับแต่ทรงราชาภิเษกสมรสจนถึงปัจจุบันมีเป็นอเนกนานัปการเป็นที่แซ่ซ้องสดุดีทั้งในประเทศและในนานาประเทศทั่วโลก ดังปรากฏว่ามีสถาบัน องค์การทั้งในประเทศและองค์การต่างประเทศ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ประกาศยกย่องเฉลิมพระเกียรติ ถวายสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์อันมีเกียรติสูงยิ่ง และทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ปวงชนชาวไทยต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลคล้ายวันราชาภิเษกสมรสครบ ๕๙ ปี ในวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๒ นี้

เชิญตรีรัตนะล้ำ *นำชัย พรแฮ*
เกษมสุขนิรัตศัย *เด่นด้าว*
ทรงเจริญยั่งยืนใน *สิริรัชย์*
พระเกียรติเกริกอะคร้าว *เพริศพร้อมไพบูลย์*

บรรณานุกรม

กระทรวงคมนาคม. **อัครราชาปิ่นฟ้าคมนาคม.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๓.

คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์. **สายธารแห่งพระมหากรุณาธิคุณ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี.** กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์ จำกัด ม.ป.พ., ๔๐๐ หน้า ภาพประกอบ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **จดจารพระมหากรุณาพระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อปวงประชาร่มเย็น.** ๓๙๙ หน้า ภาพประกอบ.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. **รัตนราชินีศรีประเทศ.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙. ๕๑๒ หน้า ภาพประกอบ.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. **พลังแห่งแผ่นดินนวมินทรมหาราชา.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), ๒๕๔๘. ๔๖๘ หน้า ภาพประกอบ.

เศรษฐกิจพอเพียง

คุณหญิงคณิตา เลขะกุล

เมืองไทย ของเรานั้น สัมพันธภาพระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรเป็นไปในลักษณะพ่อกับลูก มีความผูกพันลึกซึ้งต่อกันนับแต่รวมตัวก่อตั้งประเทศเป็นต้นมา พระมหากษัตริย์รัชกาลปัจจุบันทรงรักใคร่ห่วงใยประเทศชาติราษฎร ไม่ผิดไปจากพ่อที่รักลูกทั้งหลายจะพึงทำ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจโดยมิได้คำนึงถึงความเหนื่อยยาก ได้ทรงอุทิศเวลา พระวรกาย พระสติปัญญา และพระราชทรัพย์ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังคำกราบบังคมทูลถวายชัยมงคล ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ของ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานรัฐสภา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๔ ความตอนหนึ่งว่า

"...ฝนแล้งก็ต้องขอฝนหลวง น้ำท่วมก็ต้องเสด็จไปแก้ไข ป่าไม้ก็ต้องทรงปลูก ลูกเจ็บก็ต้องแพทย์หลวงรักษา กุ้งปลาก็ต้องทรงปล่อย เลิกฝิ่นบนดอยก็ต้องทรงช่วยชาวเขาทำกิน ปฏิรูปที่ดินก็ไม่พ้นพระราชภาระทุกเรื่องที่จะทำให้ราษฎรร่มเย็น"

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทย ในพุทธศักราช ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในราษฎรของพระองค์ ***"...ตั้งแต่คนที่มีเงินน้อยจนกระทั่งคนที่มีเงินมาก ล้วนเดือดร้อน..."*** มีพระราชดำรัสเล่าถึงสถานการณ์และวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ ความตอนหนึ่งว่า ***"...เมื่อเร็วๆ นี้ โครงการต่างๆ โรงงานเกิดขึ้นมามาก จนกระทั่งคนนึกว่าประเทศไทยนี้ จะเป็นเสือตัวเล็ก ๆ แล้วก็เป็นเสือตัวโตขึ้น เราไปเห่อว่าจะเป็นเสือ***

ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไหร่ ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย จริง อาจจะล้าสมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลยรู้สึกว่าไม่หรูหรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะว่า ***"ถ้าเรามาใช้ของไทย ซื้อของไทย เที่ยวเมืองไทย กินข้าวไทย อันนี้จะได้ประโยชน์"*** ได้พระราชทานแนวพระราชดำริถึงวิธีแก้ไขสถานการณ์ว่า ***"ต้องพยายามอุ้มชูประชาชนให้ได้มีงานทำ มีรายได้ ก็จะสามารถผ่านวิกฤตการณ์ แต่ถ้าทำแบบที่เคยมีนโยบายมา คือผลิตสิ่งของทางอุตสาหกรรมมากเกินไปก็จะไม่สำเร็จ โดยที่ในเมืองไทยมีตลาดน้อยลง เพราะคนมีเงินน้อยลง"***

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยราษฎรชาวอีสานที่ได้รับการสนับสนุนให้ปลูกแต่ข้าวหอมมะลิ

เพื่อการส่งออก แต่ชาวภาคอีสานชอบบริโภคข้าวเหนียว จึงต้องนำเงินรายได้นั้นไปซื้อข้าวเหนียวจากภาคอื่นจนเงินหมด จึงพระราชทานแนวพระราชดำริในสถานการณ์เช่นนี้ว่า ***"...ได้สนับสนุนบอกว่าให้เขาปลูกข้าวบริโภค เขาจะชอบข้าวเหนียวก็ปลูกข้าวเหนียว เขาจะชอบปลูกข้าวอะไรก็ตาม ให้เขาปลูกข้าวอย่างนั้นและเก็บไว้เพื่อที่จะบริโภคตลอดปี ถ้ามีที่ที่จะทำนาปรังหรือมีที่มากพอสำหรับปลูกข้าว ก็ปลูกข้าวหอมมะลิ เพื่อที่จะขาย"***

และพระราชทานแนวพระราชดำริว่า ***"ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แต่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็สามารถอยู่ได้ การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่ายๆ โดยมากคนก็ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็สามารถที่จะแก้ไขได้..."***

คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ในวันนั้นมีทุกสาขาอาชีพ รวมทั้งเกษตรกรด้วย ต่างก็รับแนวพระราชดำริใส่เกล้าใส่กระหม่อม บ้างก็นำไปปฏิบัติ บ้างก็นำไปถ่ายทอดสู่ผู้อื่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในสถานการณ์บ้านเมือง และ **"พสกนิกร"** ซึ่งมีกว่า ๖๐ ล้านคน และเป็นเกษตรกรถึง ๖๐ เปอร์เซ็นต์ ก็ทรงติดตามผล เมื่อทรงทราบว่าพสกนิกรของพระองค์ท่านยังไม่เข้าใจในพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ ก็ทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชาธิบายในวันที่คณะบุคคลต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย ในปีต่อมาว่า

*"เรื่องที่ได้กล่าวเมื่อปีที่แล้ว เรื่อง**เศรษฐกิจพอเพียง** คำว่า**เศรษฐกิจพอเพียง**นี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบ**เศรษฐกิจพอเพียง** มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้ ปีที่แล้วพูดว่า **เศรษฐกิจพอเพียง** เพราะหาคำอื่นไม่ได้ และได้พูดอย่างหนึ่งว่า **เศรษฐกิจพอเพียง** นี้ ให้ปฏิบัติเพียงครึ่งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ ในคราวนั้น เมื่อปีที่แล้วนึกว่าเข้าใจกัน แต่เมื่อไม่นาน เดือนที่แล้ว มีผู้ที่ควรจะรู้ เพราะว่าได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนามาช้านานแล้ว มาบอกว่า**เศรษฐกิจพอเพียง**นี้ดีมาก แล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้น หมายความว่า ถ้าทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่ของประเทศก็จะพอ ความหมายของ**เศรษฐกิจพอเพียง**และ**ทำให้ได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ**นั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่**เศษหนึ่งส่วนสี่**ของการกระทำ"*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่าเมื่อปี ๒๕๑๗ ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่มาเฝ้าฯ ในศาลาดุสิดาลัยนี้ว่า

*"ในวันนั้นได้พูดว่า เราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน **พอมีพอกิน**นี้ก็แปลว่า**เศรษฐกิจพอเพียง**นั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี..."* และพระราชทานพระบรมราชาธิบายว่า *"สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำ**เศรษฐกิจพอเพียง** เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้**พอเพียง**นี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่า**พอ** แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็หมายความอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูด พอเพียง แปลในใจ แล้วก็ได้พูดออกมาด้วย ว่าจะแปลเป็น Self-sufficiency **(พึ่งตนเอง)** ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้กว้างขวางกว่า Self-sufficiency คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง)"*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยกตัวอย่างคำที่บางคนแปลจากภาษาฝรั่งว่า ให้ยืนบนขาตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง)

*"แต่**พอเพียง**นี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า**พอ**ก็**เพียงพอ** **เพียง**นี้ก็**พอ** ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด—อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ—มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง"*

ขอทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า พระบิดาแห่งการค้าไทย

พระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า

สายไหม จบกลศึก

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และสมเด็จพระศรีสุลาลัย พระนามเดิม "ทับ" เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ ที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๓๐ ณ พระราชวังเดิมขณะสมเด็จพระบรมชนกนาถยังดำรงพระยศทางขัตติยราชสกุลเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร สมเด็จพระบรมราชชนนีเป็นชนสามัญ ดำรงฐานะเป็นสะใภ้หลวง นามหม่อมเรียม เมื่อพระองค์ประสูติ จึงดำรงพระอิสริยยศฐานันดรศักดิ์เป็น "หม่อมเจ้าทับ" พุทธศักราช ๒๓๔๙ สมเด็จพระบรมชนกนาถได้รับอุปราชาภิเษกเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ที่สมเด็จพระมหาอุปราชพระองค์จึงดำรงพระอิสริยยศฐานันดรศักดิ์เป็น "พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าทับ" ตามราชประเพณี เมื่อพระชนมพรรษาครบปีที่จะทรงพระผนวช สมเด็จพระบรมอัยกาธิราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ทรงพระผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วประทับจำพรรษา ณ วัดราชสิทธาราม เรียกชื่อเป็นสามัญว่า วัดพลับ พื้นที่บางกอกใหญ่

ทรงรับราชการ

สมเด็จพระบรมชนกนาถเสด็จผ่านพิภพพุทธศักราช ๒๓๕๒ หลังจากนี้ ๔ ปี ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นทรงกรม เมื่อพุทธศักราช ๒๓๕๖ ขณะนั้นพระชนมพรรษา ๒๖ พรรษา ทรงพระนามว่า "พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์" สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงไว้วางพระราชหฤทัยมาก โปรดเกล้า ฯ ให้กำกับราชการหลายแห่งคือ กรมท่า กรมพระคลังมหาสมบัติ กรมพระตำรวจ ว่าความฎีกา ล้วนเป็นราชการที่สำคัญในขณะนั้น นอกจากนั้นทรงว่าราชการต่างพระเนตรพระกรรณด้วย

ศาสตราจารย์ วอลเตอร์ เอฟ. เวลลา ผู้ประพันธ์หนังสือเรื่อง *"แผ่นดินพระนั่งเกล้า"* ซึ่ง นิจ ทองโสภิต แปล กล่าวถึงพระองค์ว่า *"บรรดาชาวยุโรปที่เข้ามาสู่สยาม ต่างลงความเห็นพ้องต้องกันว่ากรมหมื่นเจษฎาบดินทร์นี้ ทรงมีอำนาจเข้าควบคุมกิจการสำคัญ ๆ ของกรุงสยามไว้ทั้งสิ้น นักสังเกตการณ์ชาวยุโรปผู้หนึ่งได้กล่าวถึงพระองค์ไว้ว่า กรณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสงบสุขของประชาราษฎร์และบ้านเมืองก็ดี หรือที่เกี่ยวกับสงครามก็ตาม ตลอดจนกรณีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับต่างประเทศ การตราพระราชกำหนด การพระศาสนา การวางนโยบายปกครองบ้านเมือง และการศาลยุติธรรม พระองค์เป็นผู้ควบคุมดำเนินการทั้งหมด"*

ในด้านเศรษฐกิจของชาติ ทรงพระปรีชาสามารถในการพาณิชย์อย่างยิ่ง ทรงจัดสำเภาไปค้าขายกับต่างประเทศโดยเฉพาะจีน ทำให้ประเทศมีรายได้สูงมาก ทรงมีพระราชวิจารณญาณเข้าพระราชหฤทัยในการค้าของยุโรปที่เข้ามาสู่เมืองไทยในระยะนั้นอย่างถ่องแท้ว่า การค้าแบบเสรีจะเข้ามาแทนที่การค้าแบบผูกขาดอย่างโบราณ จึงทรงเตรียมแก้สถานการณ์เพื่อรักษารายได้ที่เข้าสู่ท้องพระคลังมิให้สูญเสีย โดยการสร้างสินค้าใหม่ ได้แก่ การปลูกอ้อยตามหัวเมืองชายทะเล เช่น ชลบุรี จันทบุรี และหัวเมืองแถบราชบุรี นครชัยศรี ฉะเชิงเทรา เพื่อทำน้ำตาลทราย ซึ่งปรากฏต่อมาในรัชกาลของพระองค์ว่า น้ำตาลทรายเป็นสินค้าออกที่ชาวโลกต้องการ และไทยเป็นชาติเดียวที่มีน้ำตาลทรายที่มีคุณภาพ

ในรัชกาลที่ ๒ เป็นสมัยที่มีการสร้างสรรค์และฟื้นฟูวรรณคดี ก็ทรงมีบทบาทสำคัญอยู่ในวงกวีแห่งราชสำนักด้วย ทรงร่วมนิพนธ์วรรณกรรมสำคัญ ๆ เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา สังข์ทองบางตอนด้วย

ภารกิจสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในพุทธศักราช ๒๓๖๒ มีข่าวว่า ญวนจะยกทัพเรือมารุกรานไทย เพื่อป้องกันภัยทางทะเล พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดให้กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์กับเจ้าพระยาพระคลังเป็นแม่กองสร้างเมืองสมุทรปราการ มีป้อมปราการต่าง ๆ เช่น ฝั่งตะวันออก มีป้อมประโคนชัย ป้อมนารายณ์ปราบศึก ป้อมปราการ และป้อมกายสิทธิ์ ฝั่งตะวันตก มีป้อมผีเสื้อสมุทร และป้อมนาคราช

กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงเป็นพระราชโอรสที่มีความกตัญญูกตเวทิตาธรรมสูง น้ำพระราชหฤทัยศรัทธาในพระบวรพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ด้วยความจงรักภักดีต่อบ้านเมืองและพระเมตตาต่อไพร่ฟ้าประชาชนในยามที่เงินแผ่นดินขาดแคลน พระองค์ได้นำเงินส่วนพระองค์ที่ได้จากการค้าเรือสำเภากับนานาประเทศขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระบรมชนกนาถเป็นการบรรเทาความเดือดร้อน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สมเด็จพระบรมชนกนาถ ทรงยกย่อง ตรัสล้อเรียกว่า *"เจ้าสัว"* ทรงตั้งโรงทานเลี้ยงดูประชาชนที่อัตคัดขัดสนที่บริเวณหน้าวังท่าพระ อันเป็นที่ประทับขณะนั้น แล้วเกณฑ์ให้ฟังธรรมในวันธรรมสวนะ ส่วนลูกหลานตั้งโรงเรียนสอนหนังสือเด็กให้สามารถอ่านเขียน ฝึกหัดเด็กสวดโอ้เอ้วิหารราย แล้วมาสวดพร้อมกับเทศน์มหาชาติของหลวง ณ ศาลารายรอบพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม อันเป็นประเพณีที่มีการสวดต่อเนื่องมาตราบปัจจุบัน

เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

พุทธศักราช ๒๓๖๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จสวรรคต โดยยังมิได้ตรัสมอบหมายราชสมบัติการสืบราชสันตติวงศ์ บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการได้ประชุมมีสมานฉันท์เป็น *"อเนกมหาชนนิกร สโมสรสมมุติ"* ให้เชิญพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อมาเมื่อวันพุธ ที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๖๗ ขณะนั้นพระชนมพรรษา ๓๗ พรรษา

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระราชโอรสที่ประสูติแต่พระมเหสีคือ เจ้าฟ้ามงกุฎ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าฟ้าจุฑามณี พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว การเสด็จขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า มักกล่าวกันว่า ทรงชิงราชสมบัติจากพระอนุชา ซึ่งขณะนั้น เจ้าฟ้ามงกุฎเสมือนองค์รัชทายาท พระชนมพรรษา ๒๑ พรรษา ทรงพระผนวชอยู่ ณ วัดมหาธาตุ พระองค์ยังทรงไม่พร้อมในการบริหารราชการ เนื่องจากยังไม่เคยทรงว่าราชการมาก่อนเลย ส่วนเจ้าฟ้าจุฑามณีก็ยังทรงพระเยาว์มาก ซึ่งการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้ครองราชย์ต่อจากรัชกาลที่ ๓ นั้น นับว่าเป็นผลดีกับประเทศไทยมาก เพราะทรงมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนภาษาต่างประเทศอย่างแตกฉาน นำมาใช้ติดต่อกับต่างประเทศในรัชกาลได้อย่างยอดเยี่ยม

พระราชกรณียกิจ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงเอาพระทัยใส่เรื่องราวปัญหาต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ทรงละเอียดถี่ถ้วน รอบคอบระมัดระวัง และทรงติดตามงานด้วยพระองค์เอง ทรงบังคับให้ข้าราชการรักษาวินัยอย่างเคร่งครัด โปรดให้ข้าราชการผู้ใหญ่ถวายข้อราชการทุกวัน วันละ ๒ เวลา ถ้าเป็นเรื่องเร่งด่วน จะทรงว่าราชการเกือบตลอดทั้งคืน ทรงรับฎีการ้องทุกข์จากพสกนิกรและโปรดให้มีการไต่สวนตามคำร้องทุกข์ ทรงรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของประเทศ ทรงนำประสบการณ์มาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ทรงวางรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้แก่ประเทศไทยตามความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ได้อย่างดี ตลอดเวลาที่ทรงดำรงสิริราชสมบัติ ๒๖ ปี ๘ เดือน ๑๒ วัน ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจแก่ประเทศไว้อย่างมหาศาลอเนกอนันต์

การขยายตัวทางการค้า

เมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ยุโรป โดยเฉพาะอังกฤษ มีบทบาทสำคัญในเวทีการค้าโลก เดินทางมาทางตะวันออกเพื่อหาทรัพยากรและแหล่งลงทุน ขยายตลาดการค้ามายังอินเดีย จีน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งไทยด้วย ได้ก่อให้เกิดเมืองท่าใหม่ ๆ ขึ้น

หลายแห่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เมืองปีนัง เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๒๙ สิงคโปร์เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๖๒ เป็นตลาดสำคัญเพิ่มขึ้นจากเมืองท่าของจีน ซึ่งถือว่าเป็นตลาดหลักของไทย ด้วยปรากฏว่าในรัชกาลที่ ๒ เมื่อกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงกำกับราชการกรมท่านั้น มีเรือสินค้าจากประเทศไทยไปสู่สิงคโปร์ ถึง ๒๑ ลำ สินค้าคือ ดีบุก พริกไทย น้ำตาล ข้าว ยาสูบ ฝ้าย เหล็ก เกลือ ปลาแห้ง หมากพลู ไม้ไผ่ เครื่องเทศ กระวาน กานพลู กฤษณา และรังนก โดยเฉพาะปีที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ พุทธศักราช ๒๓๖๗ มีเรือถึง ๔๔ ลำ ส่วนสินค้าขาเข้า ได้แก่ ชา พัด ร่ม กระดาษ ธูป ผ้าแพรจากจีน และผ้าฝ้ายจากอินเดีย

พุทธศักราช ๒๓๗๕ ได้มีการทำสนธิสัญญายืนยันทำการค้าอย่างเสรีอีกครั้งต่อจากรัชกาลที่ ๒ เป็นช่วงที่การค้าระหว่างไทยและจีนได้เว้นห่าง ไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของสินค้าทางการเกษตรเพื่อการส่งออกมากขึ้น อันเป็นสินค้าที่ใช้ฝีมือในการผลิต ก่อให้เกิดภาคเกษตรเพื่อการส่งออก และอุตสาหกรรมขนาดเล็ก อันเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการปูพื้นฐานความเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจยังชีพไปสู่เศรษฐกิจการค้าและเงินตรา โดยมีรากฐานสำคัญอยู่ที่การเติบโตขยายตัวของภาคส่งออกหรือการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงส่งเสริมทั้งการค้ากับจีนและยุโรป ทรงปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และรับเทคโนโลยีแบบใหม่จากตะวันตก ทรงเปลี่ยนเรือสำเภาเป็นกำปั่นซึ่งเดินทางได้รวดเร็วกว่า

การรักษาเงินที่ใช้ทำนุบำรุงประเทศ อันได้มาจากระบบการค้าแบบผูกขาดแต่โบราณ ซึ่งจะต้องสูญไปจากท้องพระคลังเพราะสนธิสัญญาที่ต้องทำการค้าขายแบบเสรีนั้นจำเป็นต้องหาสิ่งทดแทน ด้วยพระปรีชาสามารถที่ทรงให้ปลูกอ้อยเพื่อทำน้ำตาลนี้ เป็นวิธีแก้ปัญหาที่ชาญฉลาด ยิ่งเมื่อทรงมีปัจฉิมพระราชดำรัสเตือนชาวไทยที่ว่า *"การศึกสงครามข้างญวนข้างพม่าก็เห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็ข้างพวกฝรั่ง ให้ระวังให้ดี อย่าให้เสียทีแก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขา ที่จะคิดเรียนเอาไว้ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่าให้นับถือเลื่อมใสไปทีเดียว"* ยิ่งเห็นพระราชวิสัยทัศน์อันเฉียบคมของพระองค์ชัดเจน ว่าทรงมองเห็นภัยจากชาวยุโรปแล้วและน่าเป็นห่วง ถ้าไม่ระมัดระวัง

การวางรากฐานด้านภาษีอากร

การจัดเก็บภาษีอากรเป็น การวางรากฐานทางเศรษฐกิจการคลัง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ได้ทรงกำหนดลักษณะภาษีอากรอันเป็นรายได้ของประเทศอีกทางหนึ่ง โดยกำหนดภาษี ๒ รูปแบบ คือ *ภาษีอากรที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการ* ได้แก่ อากรค่าสวน อากรค่านา และ*ภาษีอากรที่ให้เอกชนเป็นผู้จัดเก็บ* ที่เรียกว่า ระบบเจ้าภาษีนายอากร ดังมีภาษีอากรเกิดขึ้น ๓๘ รายการ

การสร้างค่านิยมและส่งเสริมการศึกษา

การขยายตัวทางเศรษฐกิจในรัชสมัย ส่งผลให้ความรู้และวัฒนธรรมตะวันตกเริ่มเข้ามาสู่ประเทศ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเทคโนโลยี อันเป็นโลกทรรศน์ด้านความรู้และวิทยาการสาขาต่าง ๆ เป็นการสร้างค่านิยมและส่งเสริมการศึกษา ในรัชกาลที่ ๓ มีการตื่นตัวทางความรู้และให้ความสำคัญทางการศึกษาอย่างไม่เคยมีมาก่อน เกิดตำราและวรรณกรรมประเภทคำสอนและสุภาษิต เช่น สุภาษิตสอนสตรี เพลงยาว อันเป็นลักษณะการจัดระเบียบทางสังคมการอาชีพ ดังเช่น จารึกวัดโพธิ์ ที่เสมือนมหาวิทยาลัยแห่งแรกของชาติ นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงสร้างตำราไว้เป็น**ตำราของแผ่นดิน**จำนวนมาก อันเรียกว่าเป็นสรรพวิชาการ ทั้งตำรายา ตำราพิชัยสงคราม โคลงโลกนิติ แบบเรียน ปถม ก.กา ซึ่งเรียกว่า *"ตำราฝ่ายบ้านเมือง"* และอีกตำราหนึ่งคือ *"ตำราทางพระพุทธศาสนา"* ได้แก่ การชำระพระไตรปิฎก และรวบรวมพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจากลังกา เป็นต้น

ทรงสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามจำนวนมาก ทรงพัฒนางานพุทธศิลป์และสร้างสรรค์ศิลปกรรมให้มีลักษณะคงทนถาวร กอปรด้วยรัฐประศาสโนบายและมีความเป็นเอกลักษณ์ ดังศิลปะแบบพระราชนิยมที่ผสมผสานศิลปะจีนและศิลปะไทยเข้าด้วยกัน พุทธสถานอันเป็นปูชนียสถานตลอดทั้งวัตถุสถานหลายแห่งที่ทรงสร้างขึ้นไว้แสดงถึงพระราชศรัทธาอันแรงกล้า ล้วนเป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นเอกลักษณ์ของชาติในปัจจุบันทั้งสิ้น เช่น พระ-

ปรางค์วัดอรุณราชวราราม โลหะปราสาท สุวรรณบรรพตหรือภูเขาทอง วัดสระเกศวรวิหาร พระพุทธไสยาสน์หรือพระนอนวัดโพธิ์ เรือสำเภา ณ วัดยานนาวา พระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวรารามที่มีขนาดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ

ทรงธำรงรักษาความเป็นชาติ

ในแผ่นดินของพระองค์เมื่อต้นรัชกาล อังกฤษเชิญชวนไทยร่วมทำสงครามรบพม่า พระองค์มีพระราชดำรัสว่า ไทยนั้นทำสงครามเพื่อปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาเท่านั้น ครั้นเมื่อถูกญวนรุกรานดินแดนในพระราชอาณาเขต ทั้งลาวและกัมพูชา ทรงรักษาเกียรติภูมิชาติส่งกำลังออกไปรบเป็นเวลานานถึง ๑๕ ปี สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์อย่างมหาศาลนั้น เมื่อครั้งปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์แล้ว โปรดให้ย้ายเมืองทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอันเป็นดินแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสานในปัจจุบันทั้งหมด ซึ่งเคยขึ้นกับเวียงจันทน์อันเป็นเมืองประเทศราชขณะนั้น ให้มาขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร สถาปนาบ้านยกขึ้นเป็นเมือง มีเมืองต่าง ๆ ๒๒ เมือง ดินแดนส่วนนี้ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อฝรั่งเศสปกครองลาวได้สำเร็จ ก็อ้างสิทธิ์ในการครอบครองว่าเป็นดินแดนของลาวด้วย หากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า มิได้ทรงจัดระเบียบการปกครองไว้ก่อน ผืนแผ่นดินไทยน่าจะถูกตัดทอนลงไม่น้อยทีเดียว

ทรงออมเงินไว้ในถุงแดง

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงทำการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะจีน ตั้งแต่ทรงดำรงพระอิสริยยศกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เงินกำไรที่ได้จากการค้าได้ทูลเกล้า ฯ ถวายสมเด็จพระบรมชนกนาถเพื่อทรงใช้สอยในราชการแผ่นดิน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล แล้วเก็บเงินไว้ในถุงแดง เงินส่วนใหญ่นั้น เป็นเหรียญทองคำของประเทศเม็กซิโก ที่ไทยเรียกว่าเงินเหรียญนก มีรูปนกอินทรีย์กางปีกคาบอสรพิษ อันเป็นสัญลักษณ์ของเม็กซิโก ด้านหนึ่งกำกับปีในเหรียญ ค.ศ. ๑๘๒๑-๑๙๒๑ (พ.ศ. ๒๓๖๔- ๒๔๖๔) เหรียญหนึ่งมีค่าเทียบเงินไทยประมาณ ๕ บาท หรือ ๔๘ เหรียญนกเท่ากับเงินไทย ๘๐ บาทหรือ ๑ ชั่ง เงินในถุงแดงมีเท่าใดไม่

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ ริมถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร

อาจทราบได้ ทรงเก็บไว้เพื่อแผ่นดิน ตรัสว่าเอาไว้ใช้บ้านใช้เมือง ครั้นรัชกาลที่ ๕ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ พุทธศักราช ๒๔๓๖ ฝรั่งเศสถือโอกาสส่งเรือรบเข้ามาในอ่าวไทย ยึดเมืองจันทบุรีไว้ ไทยต้องเสียค่าปฏิกรณ์สงคราม เป็นเงินจำนวนมากถึง ๕ แสนฟรังก์ คิดเป็นเงินไทย ๑,๖๐๕,๒๓๕ บาท กับอีก ๒ อัฐ เป็นราคาเงินในขณะนั้น ฝ่ายฝรั่งเศสมีการบันทึกว่า *"...พวกเราต่างปีติยินดีกับเงินค่าปรับสงครามที่ท่าน เลอรมีร์ เดอ วิลลิเอร์ ข้าหลวงใหญ่ของเราได้ส่งมาจากในหลวงบรรทุกออกมากับเรือลูแตง ชำระด้วยเหรียญเม็กซิโก รวมทั้งหมดเป็นจำนวน ๘๐๑,๒๘๒ เหรียญ คิดเป็นน้ำหนักอยู่ที่ ๒๓ ตัน..."* เงินถุงแดงของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ที่ทรงออมไว้จากการค้า จึงเป็นคุณประโยชน์ต่อบ้านเมือง ประดุจเป็นภูมิคุ้มกันชาติปกแผ่พระมหาบารมีให้ชาวไทย แม้จะพ้นสมัยของพระองค์มาแล้วก็ตาม

ทรงรักประชาชน

ฝิ่นเป็นพิษภัยที่ทำลายมนุษยชาติมานานตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ ได้แพร่เข้ามากับชาวจีน พระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ ทรงตรากฎหมายระวางโทษผู้ติดไว้รุนแรง เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนติดฝิ่น ครั้นถึงรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเข้มงวดยิ่งขึ้น ได้มีประกาศแจ้งห้ามการ

พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ณ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ ริมถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร

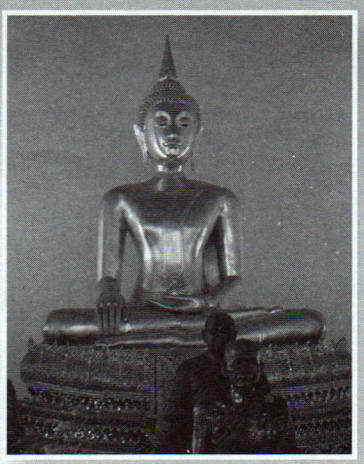

พระพุทธเสรฏฐมุณี ประดิษฐาน ณ ศาลาการเปรียญ วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร

สูบฝิ่น โดยพิมพ์ประกาศออกมาอย่างแพร่หลาย แต่ก็ยังมีผู้ลักลอบนำเข้ามาทางหัวเมืองชายทะเลทั่วไป

พุทธศักราช ๒๓๘๒ ทรงกวาดล้างการค้าฝิ่นครั้งใหญ่ ปราบทั้งผู้เสพติดด้วย ครั้งนั้นริบได้ฝิ่นดิบจำนวนมากถึง ๒,๗๐๐ หาบ ฝิ่นสุก ๒ หาบ รวม ๒๒๒,๑๒๐ กิโลกรัม คิดเป็นราคาขายในขณะนั้น ๑๘,๕๙๐,๐๐๐ บาท ซึ่งมากกว่างบประมาณแผ่นดินหลายเท่า โปรดให้นำมารวมเผาที่สนามไชย หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๘๒ ทรงนำกลักฝิ่นจำนวนมากมาหลอมแล้วหล่อพระพุทธปฏิมาปางมารวิชัยหน้าตักกว้าง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ประดิษฐานไว้ที่ศาลาการเปรียญ วัดสุทัศนเทพวราราม ภายหลังมีนามว่า **"พระพุทธเสรฏฐมุณี"** หมายความว่า พระผู้ประเสริฐสุด พระอัจฉริยภาพนี้แสดงถึงน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยประชาชน มิต้องการให้พลเมืองเป็นบุคคลทุพพลภาพทั้งร่างกายและปัญญา อันเป็นบุคคลไร้ค่าของแผ่นดิน

ในภาพรวมแห่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เป็นที่ประจักษ์ว่า กรุงรัตนโกสินทร์เป็นพระนครที่งดงามสมบูรณ์เทียบกับพระนครศรีอยุธยาได้ บ้านเมืองอุดมรุ่งเรืองด้วยพระอารามน้อยใหญ่จำนวนนับร้อยแห่ง วัดเป็นโรงเรียน พระสงฆ์เป็นครู การสร้างและบำรุงวัด คือการสร้างโรงเรียนให้ประชาชนมีการศึกษา ทรงทำนุบำรุงการพระศาสนาให้เจริญงอกงามในแผ่นดิน มีการขุดคลองเพื่อการเกษตร การคมนาคม และการติดต่อค้าขาย ทรงปกป้องขอบขัณฑสีมาอาณาจักรอย่างแข็งขัน สร้างป้อมปราการทางทะเล สถาปนาบ้านตั้งขึ้นเป็นเมืองใหม่ส่งผลให้รักษาผืนแผ่นดินไว้ได้ยั่งยืน สร้างศิลปวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ ความสำเร็จทั้งปวงนั้นมาจากรากฐานแห่งพระราชวิสัยทัศน์อันล้ำลึกใน**การค้า**ทั้งสิ้น เพราะงานสร้างบ้านเมืองดังที่กล่าวมา นอกจากพระราชวิเทโศบายในการบริหารอย่างมีระบบแล้ว เงินทุนเท่านั้นที่เป็นปัจจัยหลัก สามารถบันดาลให้บรรลุถึงความสำเร็จได้ ซึ่งหมายความว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า คือ ผู้ที่จัดระบบการค้าของประเทศ ทำให้เศรษฐกิจของชาติมีความมั่นคง ทรงนำเงินจากการค้านั้นมาบำรุงประเทศอย่างจริงจัง

ในบั้นปลายพระชนมชีพ มิได้ทรงมอบแผ่นดินให้แก่ผู้ใด แม้พระราชโอรสของพระองค์ มีพระราชดำรัสอันแสดงถึงน้ำพระหฤทัยอันงดงามว่า *"...สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ได้ชุบย้อมทายคุณานุรูปทุกองค์ แต่ที่จะให้บังคับให้ท่านผู้ใดเป็นพระเจ้าแผ่นดินบังคับไม่ได้ ขอเสียเถิด ให้พระประยุรวงศาวงศ์กับขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยประนีประนอมกันสมมุติจะให้พระองค์ใดหรือผู้ใดขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดิน ก็สุดแต่จะเห็นพร้อมกันเถิด ให้เห็นแก่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า หรือสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวด้วย อย่าให้ฆ่าฟันเสียนักเลย จงช่วยกันรักษาแผ่นดินไปด้วยกันเถิด..."*

เสด็จสวรรคต วันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๙๔

จิตรกรรมสุริยุปราคาที่วัดราชประดิษฐ์ฯ กับการปรับตัวรับอิทธิพลตะวันตก ในสมัยรัชกาลที่ ๔

*เนื้ออ่อน ขรัวทองเขียว**

ประวัติของวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม *(ภาพที่ ๑)* ตั้งอยู่ริมคลองหลอด แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร ทิศเหนือติดกับถนนสราญรมย์และกรมแผนที่ทหาร ทิศตะวันตกติดกับกระทรวงการต่างประเทศ วัดราชประดิษฐ์ฯ มีฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรวิหาร สร้างใน พ.ศ. ๒๔๐๗ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นวัดประจำรัชกาล โดยพระองค์มีพระราชปรารภเกี่ยวกับการสร้างวัดนี้ว่า

"...อนึ่ง ในแผ่นดินไทยแต่โบราณ เมืองไหนเป็นเมืองหลวงในเวลาใดเวลาหนึ่ง เมืองนั้นมักมีวัดสำคัญ ๓ วัด ชื่อต้นคือวัดมหาธาตุ ๑ วัดราชบุรณะ ๑ วัดราชประดิษฐ์ ๑ ชื่อสามชื่อนี้กรุงเก่าก็มี พิษณุโลกก็มี สุโขทัยก็มี สวรรคโลกก็มี...แต่ในกรุงเทพฯ บางกอกนี้ครั้นถึงแผ่นดินที่ ๑ สร้างกำแพงลงแล้วก็ทรงสร้างพระอารามหลวง เป็นแต่แปลงชื่อเก่าที่มีชื่อมาแล้ว คือวัดสลักที่อยู่ใกล้พระบรมมหาราชวังข้างเหนือนั้น... ยังอีกวัดเลียบ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ทรงสร้างพระอุโบสถใหม่แลหอไตรลง ในหลวงจึงพระราชทานนามว่าวัดราชบุรณะเพื่อจะให้เป็นคู่กันกับวัดมหาธาตุ... แต่ในกรุงบางกอกนี้ยังไม่มีจึงทรงสร้างขึ้นที่ทิศตะวันออกพระบรมมหาราชวัง แล้วทรงพระราชทานนามว่าวัดราชประดิษฐ์ ก็คือวัดราชประดิษฐานนั่นเอง..."(พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๐๔ : ๕๑๓ - ๕๑๔)

ภาพที่ ๑ พระอุโบสถวัดราชประดิษฐ์ฯ

เมื่อสร้างวัดเสร็จเรียบร้อย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาพระศาสนโสภณ วัดบวรนิเวศวิหาร มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสองค์แรก พร้อมด้วยพระฐานานุกรมและลูกวัดที่เลือกสรรแล้ว ๒๐ รูปจากวัดบวรนิเวศวิหารมาเป็นพระลูกวัด ตลอดสมัยของพระองค์วัดราชประดิษฐ์ฯ ได้รับความอุปการะเป็นพิเศษกว่าพระอารามหลวงอื่น ๆ ด้วยเป็นวัดที่ทรงสร้างขึ้นประจำรัชกาล อีกทั้งทรงสนิทสนมกับเจ้าอาวาสมาก่อน

* มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ในสมัยต่อมา คือสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดราชประดิษฐ์ฯ ทั่วทั้งพระอาราม อีกทั้งโปรดให้แบ่งพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาบรรจุในพระพุทธอาสน์พระประธานในพระอุโบสถ ใน พ.ศ. ๒๔๖๕ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้บูรณะวัดนี้อีกครั้ง และให้สร้างหอไตรทางด้านขวาและหอพระจอมทางด้านซ้ายของพระอุโบสถขึ้นใหม่เนื่องจากของเดิมมีสภาพชำรุด *(กรมศิลปากร, ๒๕๒๕ : ๕๔ - ๕๕)*

ภายในเขตพุทธาวาสประกอบด้วยพระอุโบสถและพระเจดีย์ขนาดใหญ่ และมีตารูปพระมหาพิชัยมงกุฎซึ่งเป็นพระราชลัญจกรประจำพระองค์รัชกาลที่ ๔ ประดับอยู่บนหน้าบันพระอุโบสถ *(ภาพที่ ๒)* ภายในพระอุโบสถมีจิตรกรรมภาพเล่าเรื่องพระราชพิธีสิบสองเดือน โดยเริ่มต้นด้วยเดือน ๑๒ ด้านฝั่งขวามือของพระประธานบริเวณประตูทางเข้าเรื่อยมาจนบรรจบกับผนังฝั่งขวาในเดือน ๑๑ บริเวณผนังสกัดตรงข้ามพระประธานมีประตูทางเข้า ๑ บานและหน้าต่าง ๒ บาน พื้นที่ว่างระหว่างบานประตูและหน้าต่างฝั่งซ้ายมือของพระประธานเป็นจิตรกรรมภาพบุคคลยืนส่องกล้องดูสุริยุปราคา ฉากหลังเป็นปราสาท *(ภาพที่ ๓)* ด้านขวามือ เป็นฉากพระมหามนเทียร ซุ้มประตู กำแพงพระราชวังและบ้านเรือนราษฎร *(ภาพที่ ๔)* ปัจจุบันภาพเขียนทั้ง ๒ ข้างค่อนข้างชำรุด

ภาพที่ ๓ จิตรกรรมภาพสุริยุปราคาผนังสกัดตรงข้ามด้านซ้ายมือของพระประธาน

ภาพที่ ๔ จิตรกรรมภาพสุริยุปราคาผนังสกัดตรงข้ามด้านขวามือของพระประธาน

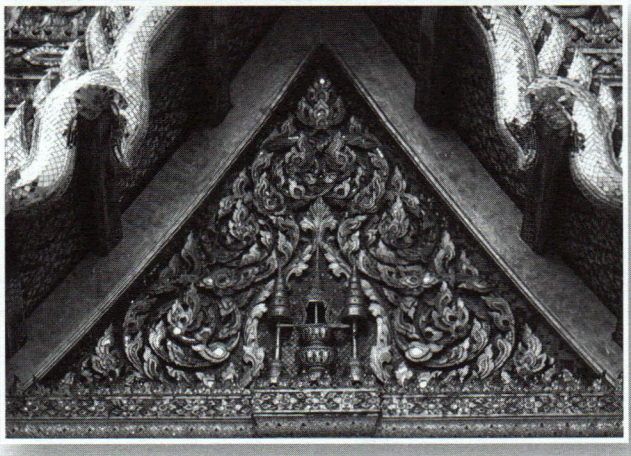

ภาพที่ ๒ สัญลักษณ์รูปพระมหาพิชัยมงกุฎที่หน้าบันทิศตะวันออก

ภาพที่ ๕ ภาพรัชกาลที่ ๔ ทรงส่องกล้องทอดพระเนตรสุริยุปราคา

จิตรกรรมภาพสุริยุปราคา

รายละเอียดของจิตรกรรมภาพสุริยุปราคา เป็นภาพบุคคลกำลังยืนส่องกล้องโทรทรรศน์ บนเกยพระราชยานของพระที่นั่งดุสิดาภิรมย์ ใกล้กับพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในหมู่พระมหามนเทียร ซึ่งภาพบุคคลดังกล่าวคงหมายถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง *(ภาพที่ ๕)* ฉากด้านหลังเป็นภาพท้องฟ้ามืดคล้ายเป็นเวลากลางคืน ถัดลงมามีกลุ่มคนที่เป็นเสนาบดีข้าราชบริพารกำลังหมอบกราบ เรื่อยลงมาเป็นภาพกำแพงพระราชวังและบ้านเรือนของผู้คน ในขณะที่ภาพอีกด้านหนึ่งน่าจะเป็นซุ้มพระทวารเทเวศรรักษา ซึ่งเป็นประตูทางเข้าหมู่พระมหามนเทียรทางด้านทิศตะวันตก โดยมีฉากหลังเป็นพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

โดยทั่วไปตำแหน่งการวางภาพบริเวณผนังสกัดฝั่งตรงข้ามพระประธานในสมัยอยุธยา มักให้พื้นที่กับฉากมารผจญ *(สันติ เล็กสุขุม, ๒๕๒๔ : ๕๖)* ซึ่งเป็นพุทธประวัติตอนที่สำคัญที่สุดตอนหนึ่ง ระเบียบการวางภาพในตำแหน่งดังกล่าวเป็นที่นิยมเรื่อยมาอย่างน้อยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัวอย่างเช่น วัดสุวรรณาราม บางกอกน้อย ที่พระองค์โปรดให้ปฏิสังขรณ์ และโปรดให้ช่างเขียนหลวงเขียนภาพฝาผนังในพระอุโบสถ โดยภาพที่ผนังสกัดด้านตรงข้ามพระประธานยังคงให้พื้นที่กับฉากมารผจญเช่นกัน

การที่จิตรกรรมวัดราชประดิษฐ์ฯ ปรากฏภาพรัชกาลที่ ๔ ทอดพระเนตรสุริยุปราคาด้วยกล้องโทรทรรศน์เข้ามาแทนที่ภาพมารผจญ แสดงให้เห็นถึงคตินิยมที่เปลี่ยนไปในการเลือกเรื่องที่ใช้วาดในพุทธสถาน ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวาดให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างมาก โดยวางตำแหน่งของภาพให้มีความสำคัญเทียบเท่าภาพมารผจญ อีกทั้งภาพวาดอื่น ๆ ที่ประกอบกันในตัวพระอุโบสถก็ต่างไปจากคติเดิมโดยสิ้นเชิง โดยเปลี่ยนจากภาพพุทธประวัติหรือชาดกเป็นภาพพระราชพิธีสิบสองเดือน ซึ่งเป็นเรื่องที่ปรากฏในพระราชกำหนดกฎมนเทียรบาลตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาว่า เป็นพิธีที่พระมหากษัตริย์ทรงกระทำเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมืองทั้งสิบสองเดือน *(สุรชัย จงจิตงาม, ๒๕๓๘ : ๑๕๓)* การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและเนื้อหาของภาพวาดดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นโดยมีอิทธิพลจากตะวันตกเป็นสำคัญ

แนวคิดดั้งเดิมที่เกี่ยวกับรัฐและพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

แต่เดิม ความคิดเกี่ยวกับรัฐและกษัตริย์ในสังคมไทยผูกพันกับความเชื่อในจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิ กษัตริย์ทรงเป็นจักรพรรดิราชหรือธรรมิกราช อีกทั้งเป็นรามาธิบดีหรือองค์อวตารของพระวิษณุ ในแง่นี้อำนาจหรือสิทธิธรรมในการเป็นกษัตริย์ของพระองค์มิได้มีรากฐานอยู่บนความเป็นมนุษย์ธรรมดา หากมาจากการเป็นพระโพธิสัตว์ที่สั่งสมบุญญาธิการมากมายในอดีต *(อรรถจักร สัตยานุรักษ์, ๒๕๓๘ : ๒๙)* คนทั่วไปมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อในโลกนี้ โลกหน้า นรกและสวรรค์ กฎเกณฑ์ที่ใช้ควบคุมระบบจักรวาลแบบไตรภูมินี้จึงเป็นกฎแห่งคุณธรรม ดังนั้นรัฐผู้ปกครอง รวมทั้งระบบการปกครองมีหน้าที่สูงสุดคือการรักษาคุณธรรม เห็นได้ว่าคำอธิบายเช่นนี้เป็นการนำเอาศาสนามาค้ำจุนฐานะของกษัตริย์และชนชั้นปกครอง นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับไตรภูมิยังช่วยให้คนเข้าใจถึงลำดับชั้นของสังคมด้วยกรรมเก่าหรือการสะสมบุญบารมีในชาติที่แล้ว ส่งผลให้คนในสังคมยอมรับในฐานะของตนเอง

แนวความคิดดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนไปทีละน้อยตั้งแต่สยามเริ่มทำการค้ากับตะวันตก โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ ๓ ระบบเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไปจากระบบผลิตเพื่อการเลี้ยงชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า เศรษฐกิจแบบเงินตราเริ่มทวีความสำคัญมากขึ้นทุกที ประกอบกับการที่เพื่อนบ้านของสยามเช่นพม่าเริ่มทำสงครามพ่ายแพ้ต่ออังกฤษใน พ.ศ. ๒๓๖๘ ทำให้สยามกลับมาให้ความสนใจกับชาติตะวันตกมากขึ้น การเข้ามาของชาติตะวันตกไม่ได้เข้ามาทำการค้าแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเข้ามาเพื่อการเผยแพร่ศาสนาและความก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ อีกด้วย

วิชาการแผนใหม่ที่หลั่งไหลมาจากตะวันตกที่มีผลกระทบต่อศาสนาพุทธซึ่งรวมไปถึงระบบการปกครองของสยามมากที่สุดอย่างหนึ่ง คือความรู้ทางดาราศาสตร์ ตัวอย่างคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ของสยาม เช่นการเกิดจันทรุปราคาและสุริยุปราคาถูกอธิบายว่า เกิดจากการที่ยักษ์ชื่อราหูไล่กลืนกินพระจันทร์และพระอาทิตย์ที่เป็นศัตรูคู่อาฆาต ในไตรภูมิพระร่วงกล่าวว่าพระจันทร์และพระอาทิตย์พากัน

ไปร้องทุกข์กับพระพุทธเจ้าที่ถูกราหูรังควาน พระพุทธเจ้าตรัสให้ราหูปล่อยพระจันทร์และพระอาทิตย์ ราหูตกใจกลัวจึงปล่อยพระจันทร์และพระอาทิตย์แล้วหนีไป *(เสฐียรโกเศศ, ๒๕๑๒ : ๕๙)* เป็นการนำความเชื่อเรื่องกรรมมาอธิบายถึงผลกรรมในอดีตในชาติที่เคยเป็นหนี้กันไว้ เมื่อพระจันทร์และพระอาทิตย์ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าจึงรอดพ้นจากวิบากกรรม จากตัวอย่างดังกล่าวเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกับคำอธิบายของดาราศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้บรรดาชนชั้นนำของสยามเริ่มมีการปรับความคิดและโลกทัศน์ใหม่ เจ้าฟ้ามงกุฎก็ทรงเป็นหนึ่งในนั้น

เจ้าฟ้ามงกุฎกับการรับวิทยาการจากตะวันตก

เจ้าฟ้ามงกุฎซึ่งต่อมาทรงขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นแบบอย่างของชนชั้นนำที่มีการตื่นตัวในการศึกษาวิทยาการจากตะวันตกตั้งแต่สมัยทรงพระผนวชเป็นพระวชิรญาโณภิกษุ ใน พ.ศ. ๒๓๖๗ สาธุคุณ จอห์น เทเลอร์ โจนส์ ซึ่งเป็นมิชชันนารีชาวอเมริกัน ได้นำแผนที่โลกสมัยใหม่เข้ามาในสยามเป็นครั้งแรก ทำให้ชนชั้นนำตั้งคำถามเกี่ยวกับนรกสวรรค์ว่าปรากฏอยู่ที่ใดในแผนที่ ซึ่งนับว่าเป็นการท้าทายภูมิปัญญาโบราณที่เคยเชื่อถือกันมาในอดีต พระองค์จึงทรงมองเห็นความจำเป็นในการปรับความคิดบางอย่างในศาสนาพุทธใหม่ เนื่องจากกษัตริย์สยามในอดีตใช้ศาสนารองรับฐานะว่าทรงเป็นเทวราชาและธรรมราชา ทรงเป็นผู้มีบุญและมีคุณธรรมสูงสุด โดยมีภารกิจในการจรรโลงคุณธรรมให้กับอาณาจักร การท้าทายแนวคิดทางศาสนาดังกล่าวเท่ากับท้าทายอำนาจของกษัตริย์ด้วย *(วิไลเลขา ถาวรธนสาร, ๒๕๔๕ : ๕๒)* พระองค์จึงทรงก่อตั้งธรรมยุตินิกายเพื่อปรับปรุงแนวคิดทางพระพุทธศาสนาให้มีความบริสุทธิ์ ถูกต้องและสอดคล้องกับพระไตรปิฎก อีกทั้งปรับปรุงบทบาทของสงฆ์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เน้นเรื่องมนุษยนิยม เหตุผล และสัจนิยมมากขึ้น ท่ามกลางกระแสสัจนิยมของตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลในสยาม *(ศรีสุพร ช่วงสกุล, ๒๕๓๐)*

นอกจากนี้ ขณะที่พระองค์ทรงพระผนวชถึง ๒๗ พรรษา ทรงศึกษาทั้งดาราศาสตร์แบบตะวันตกและดาราศาสตร์แบบโบราณที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงพระพุทธศาสนา อีกทั้งทรงศึกษาความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาแบบสยามโบราณและวิทยาการแบบใหม่ ทรงติดตามความเปลี่ยนแปลงในต่างประเทศอยู่ตลอดเวลาเพราะทรงมีพระสหายเป็นชาวต่างประเทศจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นนักบวชหรือฆราวาส เมื่อพระองค์ทรงขึ้นครองราชย์ต่อจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงปรับพระองค์ให้พร้อมรับกับอารยธรรมตะวันตก และทรงดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่สยามต้องเผชิญกับความรู้แบบใหม่จากโลกตะวันตก

การปรับเปลี่ยนนี้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมหลายอย่าง เช่น การพระราชทานพระหัตถ์ให้ชาวต่างประเทศสัมผัส การมีพระราชสาสน์เป็นภาษาต่างประเทศไปยังพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ในทวีปยุโรป การนำเรือกลไฟมาใช้ประพาสหัวเมืองชายทะเล การเสด็จออกเยี่ยมราษฎรและเปิดโอกาสให้ถวายฎีกาโดยตรง ได้มีการออกประกาศหลายฉบับเพื่อแนะนำราษฎรให้มีสุขลักษณะและบ้านเรือนที่สะอาด ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่างเพื่อแสดงให้ชาวตะวันตกได้เห็นว่าสยามมีความเจริญไม่น้อยไปกว่าชาวตะวันตก

เพื่อเป็นการแสดงความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ของพระองค์ว่ามีความทัดเทียมกับโลกตะวันตก พระองค์จึงทรงสถาปนาระบบเวลามาตรฐานของประเทศไทยขึ้นใช้ใน พ.ศ. ๒๔๐๑ โดยทรงคำนวณทางดาราศาสตร์เพื่อเทียบเวลาให้กับหอนาฬิกาหลวงเป็นประจำวัน *(ขาว เหมือนวงศ์, ๒๕๓๑ : ๓๓)* ซึ่งนับว่าสยามได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของ “เวลา” ในกระแสของโลกตะวันตก ซึ่งต่อมาพระองค์ได้ทรงใช้ระบบเวลานี้คำนวณพยากรณ์การเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงล่วงหน้าก่อนการเกิดถึง ๒ ปี

เหตุการณ์สุริยุปราคาที่หว้ากอ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณพยากรณ์การเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงว่าจะเกิดขึ้นที่หว้ากอ เมืองประจวบคีรีขันธ์ ในวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ ดังปรากฏในคำประกาศว่า

“มีพระบรมราชโองการมา ณ พระบัณฑูรสุรสิงหนาทให้ประกาศแก่ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยแลพระสงฆ์สามเณร แลทวยราษฎรทั้งปวงในกรุงเทพ แลหัวเมือง

ให้ทราบทั่วกันว่าสุริยุปราคาครั้งนี้จะมีในวันอังคาร เดือน ๑๐ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีมะโรง สัมฤทธิศก จะจับในเวลาเช้า ๔ โมงเศษจนเวลาบ่ายโมงเศษ... ในกรุงเทพนี้จะไม่ได้เห็นจับหมดดวง จะเห็นดวงพระอาทิตย์เหลืออยู่น้อยข้างเหนือ แรกจับจะจับทิศพายัพค่อนอุดร... สุริยุปราคาหมดดวงเช่นนี้ ในพระราชอาณาจักรแผ่นดินสยามล่วงกาลนานถึง ๕๖๐ ปีเศษจึงจะได้เป็นได้เห็นคราวหนึ่ง เป็นการแปลกประหลาดอยู่...แลการคำนวณสุริยุปราคาที่ว่าจะเป็นเช่นนี้ด้วยพระองค์ได้ทรงทราบเป็นแน่มานานก่อนความเล่าลือกันอื้ออึงในคนต่างประเทศจะทราบเพราะคนต่างประเทศอื้ออึงในเร็ว ๆ นี้ก็หาไม่ได้ทรงกำหนดไว้ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินลงไปทอดพระเนตร บัดนี้กำหนดนั้นถึงแล้ว จึงจะเสด็จพระราชดำเนินออกไปเมืองประจวบคีรีขันธ์ พร้อมด้วยพระราชวงศานุวงศ์บางพระองค์แลเสนาบดีบางท่าน ทอดพระเนตรสุริยุปราคาที่ในอ่าวทะเลชื่ออ่าวแม่รำพึง แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์... ประกาศมา ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๙ แรม ๓ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๓๐ ปีมะโรง สัมฤทธิศก" (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๐๔ : ๕๑๕)

เพื่อเป็นการแสดงพระปรีชาสามารถในด้านดาราศาสตร์ พระองค์จึงทรงเชิญแขกต่างประเทศเข้าร่วมสังเกตการเกิดสุริยุปราคาในครั้งนั้นด้วย เมื่อใกล้ถึงกำหนดจึงโปรดให้สร้างพลับพลาที่ประทับที่หว้ากอ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสด็จพระราชดำเนินจากกรุงเทพฯ ด้วยเรือพระที่นั่งอรรครราชวรเดช ในการนี้ เซอร์ แฮรี ออด เจ้าเมืองสิงคโปร์ของอังกฤษได้เดินทางมาด้วย รวมทั้งนักดาราศาสตร์ชาวฝรั่งเศสพร้อมด้วยเครื่องมือวิทยาศาสตร์และดาราศาสตร์นานาชนิด โดยพระองค์โปรดให้สร้างเรือนรับรองเพื่อให้ตั้งกองสังเกตการณ์บริเวณหาดหว้ากอด้วย

เมื่อถึงเวลา เหตุการณ์ที่พระองค์ได้ทรงคำนวณไว้ล่วงหน้าได้เกิดขึ้นจริง ในช่วงเวลานั้นประเทศต่าง ๆ ในโลกตะวันตกยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดสุริยุปราคาในครั้งนั้น ความสำเร็จในการคำนวณของพระองค์ได้ถูกบันทึกในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๔ ที่เขียนโดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ความว่า *(ทิพากรวงศ์, ๒๕๒๑ : ๕๐๐)*

"... รุ่งขึ้น ณ วันอังคารเดือน ๑๐ ขึ้น ๑ ค่ำเวลา ๒ โมงเช้า เจ้าพนักงานเตรียมกล้องใหญ่น้อย เครื่องทรงทอดพระเนตรสุริยุปราคา เวลาเช้า ๔ โมง ๓ นาที เสด็จออกทรงกล้อง แต่ท้องฟ้าเป็นเมฆฝนคลุ้มไป ในด้านตะวันออกไม่เห็นอะไรเลย ต่อเวลา ๔ โมง ๑๖ นาที เมฆจึงจางสว่างออกไปเห็นดวงอาทิตย์ไร ๆ แลดูพอรู้ว่าจับแล้วจึงประโคม เสด็จมุรธาภิเษก ครั้นเวลา ๕ โมง ๒๐ นาที แสงแดดอ่อนลงมา ท้องฟ้าตรงดวงพระอาทิตย์ว่างไม่มีเมฆเลย ที่อื่นแลเห็นดาวใหญ่ด้านตะวันตกและดาวอื่น ๆ มากหลายดวง เวลา ๕ โมง กับ ๓๖ นาที ๒๐ วินาที จับสิ้นดวง เวลานั้นมืดเป็นเหมือนกลางคืนเวลาพลบค่ำ คนที่นั่งใกล้ๆ กันก็แลดูไม่รู้จักหน้ากัน..."

จากการคำนวณทางดาราศาสตร์ที่แม่นยำในครั้งนั้นเข้าใจว่าคงเป็นที่เลื่องลือกันในหมู่ชาวตะวันตก แสดงให้เห็นถึงความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ของสยามว่าไม่น้อยไปกว่าชาติตะวันตก หลังจากที่พระองค์เสด็จกลับจากหว้ากอถึงกรุงเทพฯ ได้ ๗ วัน เกิดอาการประชวรด้วยไข้มาลาเรียและเสด็จสวรรคตเมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ ในครั้งนั้นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพินิตประชานารถ ที่ทรงติดตามไปด้วยประชวรจับไข้เช่นกัน หลังจากการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ได้ประชุมและมีความเห็นถวายพระราชสมบัติแด่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพินิตประชานารถ ซึ่งต่อมาทรงเฉลิมพระปรมาภิไธยเป็นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพสุริยุปราคาที่วัดราชประดิษฐ์ฯ จึงน่าจะเป็นการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของคนรุ่นหลัง คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งโปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดนี้เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเป็นพระบรมราชานุสรณ์แด่สมเด็จพระราชบิดาของพระองค์ เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาจิตรกรรมฝาผนังอื่นที่แวดล้อมภายในพระอุโบสถที่เป็นเรื่องพระราชพิธีสิบสองเดือน จึงทำให้เชื่อได้ว่าน่าจะเป็นงานในสมัยรัชกาลที่ ๕ เนื่องจากพระองค์ได้มีงานพระราชนิพนธ์เรื่องพระราชพิธีสิบสองเดือนอีกด้วย

ฉากเหตุการณ์ที่ปรากฏในภาพสุริยุปราคา

เมื่อศึกษาถึงรายละเอียดของภาพพบว่า ฉาก

ภาพที่ ๖ ภาพถ่ายในปัจจุบันของหมู่พระมหามนเทียรในพระบรมมหาราชวัง

ภาพที่ ๗ ภาพถ่ายเก่ารัชกาลที่ ๔ ประทับทอดพระเนตรสุริยุปราคา ที่พลับพลาหว้ากอ ประจวบคีรีขันธ์ (ภาพจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่างผู้วาดเลือกที่จะแสดงภาพรัชกาลที่ ๔ ประทับยืนทรงกล้องโทรทรรศน์บนเกยพระราชยานบริเวณหมู่พระมหามนเทียรซึ่งยังคงปรากฏเค้าให้เห็นอยู่ในบริเวณพระบรมมหาราชวัง *(ภาพที่ ๖)* มากกว่าที่จะแสดงภาพพลับพลาที่ประทับที่หว้ากอ ดังปรากฏในภาพถ่ายครั้งที่เสด็จไปทอดพระเนตร *(ภาพที่ ๗)* เป็นไปได้ว่าเนื่องจากวัดราชประดิษฐ์ฯ เป็นวัดสำคัญประจำรัชกาลที่ ๔ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเป็นอนุสรณ์ที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ ช่างจึงเลือกใช้สัญลักษณ์ที่สำคัญในการแสดงถึงความเป็นพระมหากษัตริย์ นั่นก็คือพระบรมมหาราชวังที่เป็นศูนย์กลางของพระราชอำนาจ ซึ่งแลดูเหมาะสมกว่าการใช้ฉากพลับพลาที่หว้ากอ สาเหตุที่ใช้พระที่นั่งดุสิดาภิรมย์เป็นฉากในงานจิตรกรรมเนื่องจากมีทำเลที่เหมาะสมที่สุดในการตั้งกล้องดูดาวเพราะเป็นพลับพลาโถง ยกพื้นสูง ทั้งบริเวณเกยพระราชยานนั้นเป็นจุดที่ไม่มีสิ่งบดบังทัศนียภาพในการประทับทรงกล้องดูดาว *(สุรชัย จงจิตงาม, ๒๕๓๘ : ๑๖๒)*

อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือการที่ช่างพยายามนำหลักวิชาในการเขียนภาพแบบตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับจิตรกรรมไทยประเพณี โดยทั่วไปภาพบุคคลในจิตรกรรมแบบไทยประเพณีนิยมแสดงการแต่งกายและท่าทางตัวละครหลักในภาพเป็นแบบนาฏลักษณ์ แต่ท่าประทับทรงกล้องของรัชกาลที่ ๔ ดูจะเป็นการแสดงท่าทางแบบสมจริงมากกว่า เครื่องทรงของพระองค์ในเหตุการณ์จริงที่หว้ากอเป็นฉลองพระองค์แบบตะวันตก แต่ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเป็นการทรงโจงแบบไทย อีกทั้งมุมมองในการแสดงฉากอาคารสถาปัตยกรรมเป็นการเขียนแสดงมุมมองที่เป็นจริงตามระดับสายตาของผู้ดูมากกว่าจะเป็นทัศนีวิทยาแบบตานกมอง (Bird's eye view) ที่เป็นแบบแผนของจิตรกรรมไทยประเพณี ภาพที่ปรากฏแม้จะไม่ถูกต้องตามหลักทัศนีวิทยาแบบตะวันตก (Perspective) แต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในจิตรกรรมไทยที่พยายามปรับให้เข้ากับกระแสสัจนิยมแบบตะวันตก

จากที่กล่าวมาเบื้องต้นเห็นได้ว่า ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามได้มีการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์หลายอย่างอันเนื่องมาจากการติดต่อกับชาวตะวันตก และเพื่อให้สยามรอดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส ชนชั้นนำของสยามเช่นพระองค์จึงต้องแสดงให้เห็นถึงความเจริญที่ก้าวหน้าทัดเทียมกับวิทยาการของตะวันตก เหตุการณ์ที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถที่สุดอย่างหนึ่งของพระองค์คือการคำนวณการเกิดสุริยุปราคาล่วงหน้าได้ถึง ๒ ปี ช่างผู้วาดจึงเลือกเอาฉากเหตุการณ์ดังกล่าวมาวางไว้ในตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่งในพระอุโบสถ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของภาพในตำแหน่งอื่น ๆ ที่เป็นภาพพระราชพิธีสิบสองเดือน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติถึงพระปรีชาสามารถให้ปรากฏแก่คนรุ่นหลังในวัดประจำรัชกาลของพระองค์นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

ขาว เหมือนวงศ์. "ดาราศาสตร์และการเมืองไทย," **ศิลปวัฒนธรรม** ๙, ๑๐ (สิงหาคม, ๒๕๓๑) : ๒๖-๔๓.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. "ประกาศเรื่องนามวัดราชประดิษฐ์ให้ถูก", "ประกาศสุริยุปราคาหมดดวง". **ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๘-๒๔๑๑.** พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๔.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. **พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๔.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : คุรุสภา, ๒๕๒๑.

วิไลเลขา ถาวรธนสาร. **ชนชั้นนำไทยกับการรับวัฒนธรรมตะวันตก.** กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, ๒๕๔๕.

ศรีสุพร ช่วงสกุล. **ความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีธรรมยุตินิกาย (พ.ศ. ๒๓๖๘-๒๔๖๔)** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๓๐.

ศิลปากร, กรม. "วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม," **ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม ๔ วัดสำคัญกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ๒๕๒๕.

สันติ เล็กสุขุม, **จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา.** กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๔.

สุรชัย จงจิตงาม. "สุริยุปราคาในวังหลวง," **เมืองโบราณ** ๒๑, ๑-๔ (มกราคม-ธันวาคม) ๒๕๓๘ : ๑๕๔-๑๖๕.

เสฐียรโกเศศ. **เล่าเรื่องในไตรภูมิ**. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายนุ่ม ภูมมะภูติ. กรุงเทพฯ : อักษรเพชรเกษม, ๒๕๑๒.

อรรถจักร สัตยานุรักษ์. **การเปลี่ยนโลกทัศน์ชนชั้นผู้นำไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ - พ.ศ. ๒๔๗๕.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

เสือกหนังมาขวั้นผือ
ศิดจิตเจือเอาให้ยาว
ยิ่งขวั้นยิ่งสั้นเข้า
ยังไม่ยาวขวั้นจนผง
เนื้อเน่าเอาเกลือทา
ศิดว่าเน่าละลางลง
ทั้งเกลือทั้งเนื้อสง
รสเน่ายิ่งกว่าก่อนก่อน
เนื้อนั้นมิได้กิน
ทั้งหนังมิได้รองนอน
เกลือสิ้นเป็นสองก้อน
ฝอนผงซับลำกายเปล่า
สิ้มเนื้อให้ได้บาป
เห็นแต่ลาภบาปได้เรา
ทำทุนให้แก่เขา
เพราะใจเห่าไปหลงกล
อย่าได้เชื่อใจทาง
อย่าวางใจไว้แก่คน
หลายแพรกแยกหลายกล
เพราะเชื่อคนจนใจจริง

สุภาษิตร้อยแปด
ภาษิตและคำสอนภาคใต้ เล่ม ๑
ฉบับกรมวิชาการ (๒๕๔๕)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับงานออกแบบพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์

ทรงสรรค์ นิลกำแหง

นับแต่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานครขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๓๒๕ จนบรรจบครบ ๒๒๗ ปี ในเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๒ นี้ ได้เคยมีพระราชพิธีฉลองพระนครหรือสมโภชพระนครมาแล้ว ๕ ครั้ง คือสมโภชเมื่อแรกสร้างพระนครสำเร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมโภชเมื่อครบ ๕๐ ปี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า สมโภชเมื่อครบ ๑๐๐ ปี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมโภชเมื่อครบ ๑๕๐ ปี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมโภชเมื่อครบ ๒๐๐ ปี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน งานเฉลิมฉลองหรือสมโภชพระนครแต่ละครั้งล้วนเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้ทรงประดิษฐานกรุงรัตนโกสินทร์และพระราชวงศ์จักรี ตลอดจนแสดงความยินดีที่ประเทศชาติเจริญวัฒนาถาวรผ่านพ้นอุปสรรคนานัปการมาด้วยดี โดยเฉพาะงานสมโภชพระนครครบ ๑๕๐ ปี อันเป็นพระราชพิธีฉลองพระนครครั้งที่ ๔ ได้มีการสร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ประดิษฐาน ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าฝั่งพระนคร ซึ่งเป็นสะพานที่สร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์สถานในโอกาสเดียวกันนั้นด้วย

อันพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ปวงชนชาวไทยรู้จักกันดี องค์แรกคือ**พระบรมรูปที่ประดิษฐาน ณ ปราสาทพระเทพบิดร** ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นพระบรมรูปประทับยืนทรงพระภูษา คือผ้านุ่งยาวถึงครึ่งพระชงฆ์ เฉกเช่นการแต่งกายของชายไทยสมัยนั้น ไม่ทรงฉลองพระองค์ พระหัตถ์ขวาทรงถือพระแสงดาบ พระบรมรูปองค์ที่ ๒ คือ**พระบรมรูปทรงเครื่องขัตติยาภรณ์ ประทับเหนือพระราชบัลลังก์ลักษณะเป็นพระที่นั่งกง ที่ประดิษฐาน ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์**ดังกล่าว และได้ใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างพระบรมรูปทรงเครื่องขัตติยาภรณ์ ประทับเหนือพระราชบัลลังก์ เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ในสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศในเวลาต่อมา

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ สร้างขึ้นด้วยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า-

อยู่หัว **ทั้งทรงใส่พระทัยกวดขันให้ศึกษาสำรวจตรวจสอบเครื่องขัตติยาภรณ์ให้ถูกต้องตามตำรา** แล้วให้ช่างเขียนรูปขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงพระราชวินิจฉัยก่อนด้วย

ก่อนที่จะกล่าวถึงการออกแบบพระบรมรูป ควรจักได้กล่าวถึงน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใยภาวะการเงินการคลังของประเทศ ในการจะจัดงานฉลองพระนครในระหว่างที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจอย่างหนัก ดังปรากฏหลักฐานในเอกสารจดหมายเหตุว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานกระแสพระราชดำริไว้ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๖๙ ว่า **การจะจัดงานพิธีใด ๆ จำต้องพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่จะได้รับให้มากที่สุด การฉลองพระนครเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบมา แต่งานพระราชพิธีฉลองพระนครครบ ๑๕๐ ปี ครั้งนี้สมควรเตรียมงานไว้ล่วงหน้าก่อนจึงจะเป็นผลดี เพราะเมื่อได้วางแผนงาน ทราบว่าควรจัดทำอย่างไร และตัดทอนสิ่งที่ไม่จำเป็นออกแล้ว ก็จะทราบจำนวนเงินค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ ทำให้สามารถเตรียมงบประมาณรายจ่ายทันงานฉลองพระนครเป็นงานสำคัญของชาติ ฉะนั้นการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีย่อมเป็นเกียรติยศแก่พระมหากษัตริย์และประเทศชาติเป็นอันมาก** นอกจากนี้ยังมีพระราชดำริว่า การจัดงานฉลองพระนคร อย่างเดียวเป็นเพียงงานรื่นเริงชั่วคราว เมื่อสิ้นงานทุกคนย่อมลืมเลือนไม่เหลือสิ่งใดเป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึง จึงควรสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ ซึ่งไม่มีสิ่งใดดีกว่า**การสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นที่ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช** ผู้ทรงสร้างกรุงเทพมหานครประดิษฐานพระราชวงศ์จักรี ทั้งได้พระราชทานความร่มเย็นเป็นสุขแก่พสกนิกรชาวไทยโดยทั่วหน้ากัน

ต่อมาทรงพระราชดำริอีกว่า **พระบรมรูปที่จะสร้างขึ้นนั้น จะถวายเครื่องทรงอย่างไร หากถวายเครื่องทรงออกศึกเช่นในการพระราชสงครามที่ตำบลลาดหญ้า เมืองกาญจนบุรีได้ก็จะเป็นพระเกียรติยศยิ่ง** จึงมีพระบรมราชโองการให้กรมภูษามาลาตรวจสอบดูว่ามีตำรากล่าวถึงเครื่องทรงตามขัตติยราชประเพณีไว้อย่างไรหรือไม่ และให้เขียนรูปขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงพระราชวินิจฉัยด้วย

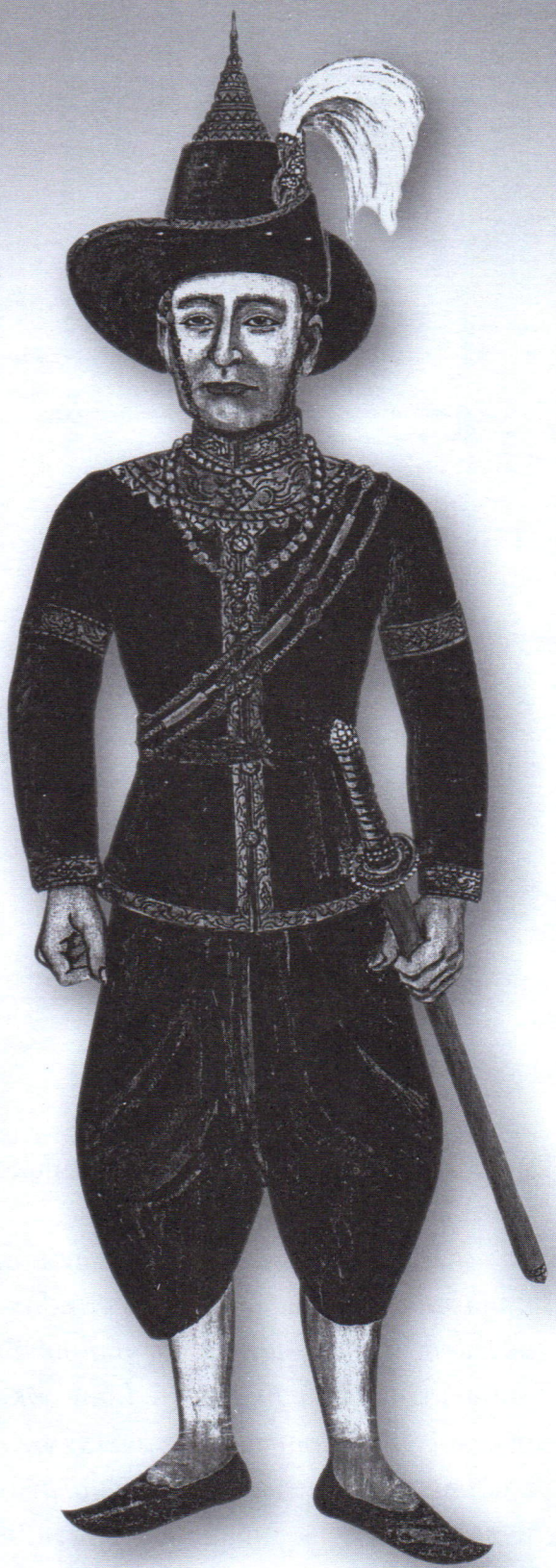

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เขียนแสดงเครื่องทรงออกศึกตามขัตติยราชประเพณี ในหนังสือของพระยาอุไทยธรรม (หรุ่น วัชโรทัย)

มหาเสวกโท พระยาอุไทยธรรม (หรุ่น วัชโรทัย) เจ้ากรมภูษามาลา ได้ตรวจสอบและมีหนังสือกราบบังคม-

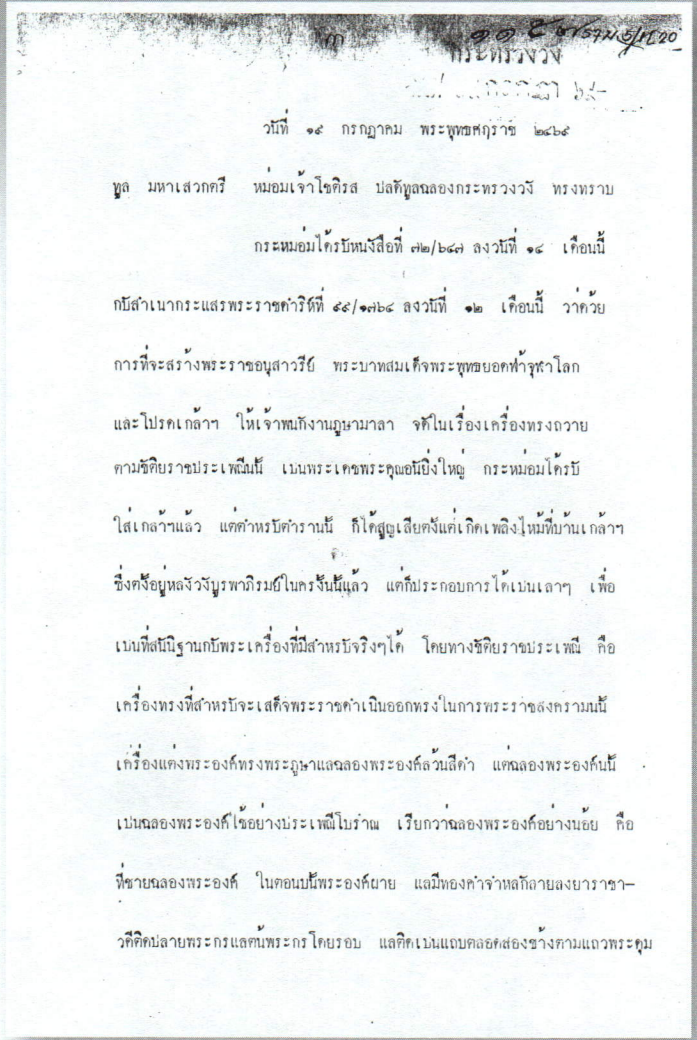

กระทรวงวัง

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

ทูล มหาเสวกตรี หม่อมเจ้าโสณศิรส ปลัดทูลฉลองกระทรวงวัง ทรงทราบ

กระหม่อมได้รับหนังสือที่ ๗๒/๖๔๑ ลงวันที่ ๑๔ เดือนนี้

กับสำเนากระแสพระราชดำริที่ ๔๕/๑๗๖๔ ลงวันที่ ๑๒ เดือนนี้ ว่าด้วย

การที่จะสร้างพระราชอนุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

และโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานภูษามาลา จัดในเรื่องเครื่องทรงถวาย

ตามขัตติยราชประเพณีนั้น เป็นพระเดชพระคุณอันยิ่งใหญ่ กระหม่อมได้รับ

ใส่เกล้าฯแล้ว แต่ตำหรับตำรานั้น ก็ได้สูญเสียตั้งแต่เกิดเพลิงไหม้ที่บ้านเกล้าฯ

ซึ่งตั้งอยู่หลังวังบูรพาภิรมย์ในครั้งนั้นแล้ว แต่ก็ประกอบการได้เป็นเลาๆ เพื่อ

เป็นที่สันนิฐานกับพระเครื่องที่มีสำหรับจริงๆได้ โดยทางขัตติยราชประเพณี คือ

เครื่องทรงที่สำหรับจะเสด็จพระราชดำเนินออกทรงในการพระราชสงครามนั้น

เครื่องแต่งพระองค์ทรงพระภูษาแลฉลองพระองค์ล้วนสีดำ แต่ฉลองพระองค์นั้น

เป็นฉลองพระองค์ใช้อย่างประเพณีโบราณ เรียกว่าฉลองพระองค์อย่างน้อย คือ

ที่ชายฉลองพระองค์ ในตอนบั้นพระองค์ผาย แลมีทองคำจำหลักลายลงยาราชา-

วดีติดปลายพระกรแลต้นพระกรโดยรอบ แลติดเป็นแถบตลอดสองข้างตามแถวพระดุม

เป็นแถบตลอดลงไปจนถึงชายฉลองพระองค์ แลมีบัวรอบพระศอเหนือพระอังษา ทรงขัดมั่นด้วยสายพระ-

ประคดหนามขนุน ร้อยพระธำมรงค์ ๑ องค์ ริมที่ทรง

รัดนั้นประสานเป็นศีษะพิรอดชั้นเดียว ทรงรัดนอก

ฉลองพระองค์ ห้อยพระชายไว้ทั้งสอง ทรงเฉียงสาย

พระเครื่องราง แลมีพระดิ่งพระตะกรุดนอกฉลองพระ-

องค์ แลทรงห้อยพระประคำ ทรงพระมาลาเส้าสูง

แต่มิได้เปิดปีก การที่เปิดปีกพระมาลานี้ พึ่งมีขึ้นใน

รัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินณประเทศยุโรป ทรงพระ

แสงดาบ แต่ฉลองพระบาทนั้น อย่างฉลองพระบาทเครื่องต้น ในเครื่องราช

กกุธภัณฑ์นั้นแต่โดยรอบพระบาทมีหนังสูงเพื่อให้กำชับพระบาท แต่ถ้าเป็นเวลา

ที่จะเสด็จพระราชดำเนินเข้าประจนด้วยอริญราชไพรีประเชินหน้านั้น พระมาลา

ต้องทรงเปลี่ยนเป็นพระมาลาเบี่ยง ด้วยพระมาลาเบี่ยงนั้นประกอบด้วยพระรูป

พระพุทธเจ้าโดยรอบแทนพระเกี้ยว แลพระเวทยต่างๆประกอบอยู่แล้ว ในครั้ง

เสด็จพระราชดำเนิน ไปปราบปรามพม่าข้าศึกเป็นสงครามใหญ่ ที่ตำบล ลาดหญ้า

แขวงเมืองกาญจนบุรีครั้งนี้ เจ้าพนักงานถวายเครื่องแต่งพระองค์ก็คงจะตาม

ขัตติยราชประเพณีนี้ จะไม่ผิดเพี้ยนกับที่จริงไปมาก ได้ส่งพระรูปที่หมาย พระ

เครื่องทรงมาคราวนี้พร้อมกับรายงานนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ทูลผ่านปลัดทูลฉลองกระทรวงวัง พร้อมทั้งส่งพระบรมรูปที่เขียนขึ้นถวาย มีความดังนี้

"...ตำหรับตำรานั้น ก็ได้สูญเสียตั้งแต่เกิดเพลิงไหม้ที่บ้านเกล้าฯ ซึ่งตั้งอยู่หลังวังบูรพาภิรมย์ในครั้งนั้นแล้ว แต่ก็ประกอบการได้เป็นเลา ๆ เพื่อเป็นที่สันนิฐานกับพระเครื่องที่มีสำหรับจริงๆ ได้ โดยทางขัตติยราชประเพณี คือเครื่องทรงที่สำหรับจะเสด็จพระราชดำเนินออกทรงในการพระราชสงครามนั้น เครื่องแต่งพระองค์ทรงพระภูษาแลฉลองพระองค์ล้วนสีดำ แต่ฉลองพระองค์นั้นเป็นฉลองพระองค์ใช้อย่างประเพณีโบราณ เรียกว่าฉลองพระองค์อย่างน้อย คือที่ชายฉลองพระองค์ ในตอนบั้นพระองค์ผาย แลมีทองคำจำหลักลายลงยาราชาวดีติดปลายพระกรแลต้นพระกรโดยรอบ แลติดเป็นแถบตลอดสองข้างตามแถวพระดุมเป็นแถบตลอดลงไปจนถึงชายฉลองพระองค์ แลมีบัวรอบพระศอเหนือพระอังษา ทรงขัดมั่นด้วยสายพระประคดหนามขนุน ร้อยพระธำมรงค์ ๑ องค์ ริมที่ทรงรัดนั้นประสานเป็นศีษะพิรอดชั้นเดียว ทรงรัดนอกฉลองพระองค์ ห้อยพระชายไว้ทั้งสอง ทรงเฉียงสายพระเครื่องราง แลมีพระดิ่งพระตะกรุดนอกฉลองพระองค์ แลทรงห้อยพระประคำ ทรงพระมาลาเส้าสูงแต่มิได้เปิดปีก การที่เปิดปีกพระมาลานี้ พึ่งมีขึ้นในรัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนิน ณ ประเทศยุโรป ทรงพระแสงดาบ แต่ฉลองพระบาทนั้น อย่างฉลองพระบาทเครื่องต้น ในเครื่องราชกกุธภัณฑ์นั้นแต่โดยรอบพระบาทมีหนังสูงเพื่อให้กำชับพระบาท แต่ถ้าเป็นเวลาที่จะเสด็จพระราชดำเนินเข้าประจนด้วยอริญราชไพรีประเชินหน้านั้น พระมาลาต้องทรงเปลี่ยนเป็นพระมาลาเบี่ยง ด้วยพระมาลาเบี่ยงนั้นประกอบด้วยพระรูปพระพุทธเจ้าโดยรอบแทนพระเกี้ยว แลพระเวทยต่าง ๆ ประกอบอยู่แล้ว ในครั้งเสด็จพระราชดำเนิน ไปปราบปรามพม่าข้าศึกเป็นสงครามใหญ่ ที่ตำบลลาดหญ้า

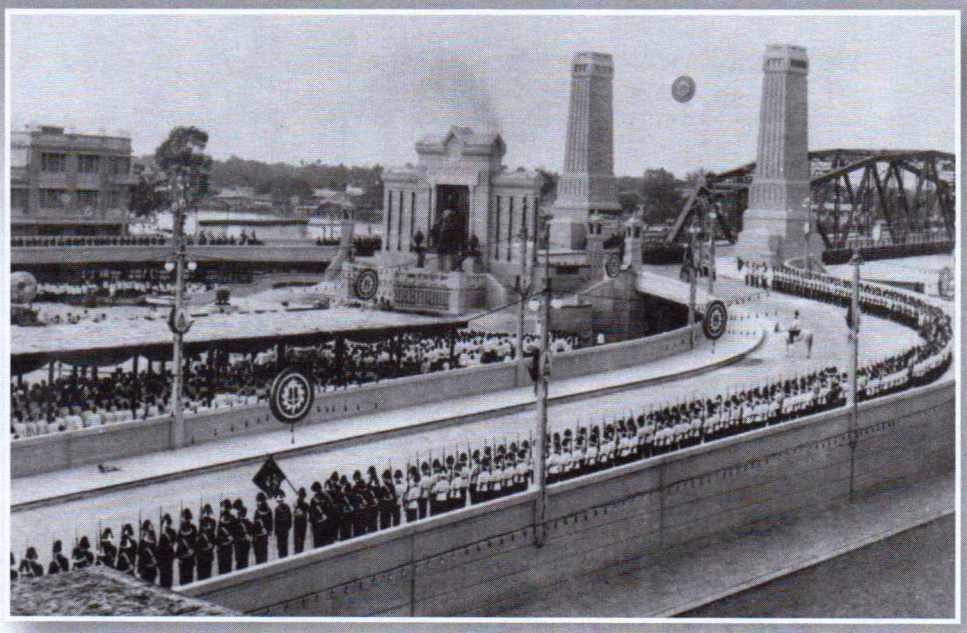

งานเปิดสะพานพระพุทธยอดฟ้า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

*แขวงเมืองกาญจนบุรีครั้งนั้น เจ้าพนักงานถวายเครื่องแต่งพระองค์ก็คงจะตามขัตติยราชประเพณีนี้ จะไม่ผิดเพี้ยนกับที่จริงไปมาก ได้ส่ง**พระรูปที่หมาย พระเครื่องทรง** ทูลมาพร้อมกับรายงานนี้..."*

(คัดจากเอกสารจดหมายเหตุ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๗ บต.๑/๑-๓ เรื่อง รวมงานฉลองพระนคร ๑๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๔๖๙ - ๒๔๗๕ สะกดการันต์และวรรคตอนตามต้นฉบับ)

อนึ่ง มหาเสวกโท พระยาอุไทยธรรม (หรุ่น วัชโรทัย) เจ้ากรมภูษามาลาผู้นี้ เป็นบรรพบุรุษชั้นที่ ๕ ของสกุลวัชโรทัย ซึ่งบรรพบุรุษของสกุลนี้ได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณพระมหากษัตริย์ในงานภูษามาลาสืบมาทุกรัชกาล ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันหลานชายของท่าน คือ นายแก้วขวัญ วัชโรทัย ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพระราชวัง และนายขวัญแก้ว วัชโรทัย ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

หนังสือของพระยาอุไทยธรรมที่กราบบังคมทูลรายละเอียดลักษณะเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ในการพระราชสงครามดังกล่าว เป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างยิ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้ง**คณะกรรมการสร้างปฐมบรมราชานุสรณ์** มีสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าฯกรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นนายกกรรมการ ให้พิจารณาในเบื้องต้นว่า ปฐมบรมราชานุสรณ์ที่จะสร้างเป็นสาธารณสถาน ควรจะทำเป็นลักษณะอย่างไร สร้างที่ไหน ด้วยวิธีการอย่างไร ต่อมา สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคตในพุทธศักราช ๒๔๗๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นนายกกรรมการสืบแทน คณะกรรมการออกจะมีความล่าช้าในการพิจารณาตกลง **พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงต้องมีพระราชกระแสในที่สุดว่า ให้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเชื่อมจังหวัดพระนครกับธนบุรี ส่วนปฐมบรมราชานุสรณ์ให้ทำที่บริเวณใกล้กับสะพาน ทั้งพระราชทานเงิน ๒ ล้านบาทเป็นการเปิดเรี่ยไร**

สะพานพระพุทธยอดฟ้า และปฐมบรมราชานุสรณ์ที่ประดิษฐานพระบรมรูปของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงได้ข้อยุติ และสร้างขึ้นสำเร็จทันงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๑๕๐ ปี เป็นศรีสง่าแก่พระนครและเป็นเส้นทางคมนาคมอันสำคัญยิ่งของกรุงรัตนโกสินทร์แต่นั้นมาจนปัจจุบัน ด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยแท้

ส่วนการสร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเครื่องขัตติยาภรณ์ ใน

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์

การพระราชสงครามตามโบราณราชประเพณีดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ อุปนายกกรรมการ ซึ่งทรงเป็นอุปนายกราชบัณฑิตยสภา ผู้อำนวยการแผนกศิลปากรด้วย ทรงออกแบบและอำนวยการก่อสร้าง ได้ทรงร่างแบบแปลนพระบรมรูป ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว โปรดให้นายโคราโด เฟโรชี ซึ่งต่อมาคือ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี นายช่างปั้นชาวอิตาเลียนของศิลปากรสถาน ราชบัณฑิตยสภา เป็นผู้ปั้นหุ่นพระบรมรูป แล้วส่งไปหล่อที่ยุโรป โดยมีนายช่างจากศิลปากรสถานไปกำกับการจนแล้วเสร็จ ระหว่างที่ส่งพระบรมรูปไปหล่อนั้นก็ได้จัดทำฐานพระบรมรูปเตรียมไว้ที่เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า ฝั่งพระนคร อยู่ในระหว่างวงเชิงสะพานสองแยก ครั้นพระบรมรูปหล่อสำเร็จ ส่งกลับถึงประเทศไทยแล้วจึงอัญเชิญขึ้นประดิษฐาน

ลักษณะพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ ทรงเครื่องขัตติยาภรณ์ ประทับเหนือพระราชบัลลังก์ซึ่งเป็นพระที่นั่งกง หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ขนาดใหญ่กว่าธรรมดา ๓ เท่า คือ สูง ๔.๗๕ เมตร ด้านหน้ากว้าง ๒.๓๐ เมตร ด้านข้างกว้าง ๒.๘๕ เมตร ตั้งบนบัลลังก์เหนือเกย มีอัฒจันทร์ลงสองข้าง มีซุ้มจระนำสกัดหลังตั้งเป็นลับแล มีศิลาจารึกอยู่ด้านหลัง สองข้างลับแลมีบันไดลงจากสะพานถึงชานพักร่วมเชิงอัฒจันทร์เกย แล้วมีอัฒจันทร์ลงจากชานพักนั้นจนถึงเชิงเกยทั้งสองข้าง ทั้งหมดนี้มีฐานใหญ่รองรับอีก ๒ ชั้น เป็นบันไดลงมาสู่ลานหน้าพระบรมรูป ฐานพระบรมรูปประดับด้วยศิลาทั้งหมด ทางด้านหน้ามีเครื่องบูชาทำด้วยศิลาและโลหะ มีน้ำพุอยู่สองข้าง การที่ประดิษฐานพระบรมรูปผินพระพักตร์มาทางฝั่งพระนครนั้นก็เพื่อเป็นความหมายว่า ได้เสด็จปราบดาภิเษก ณ กรุงธนบุรี แล้วทรงย้ายราชธานีมาประดิษฐาน ณ กรุงเทพมหานคร

ครั้นเมื่อทางราชการได้กำหนดให้**วันที่ ๖ เมษายน เป็นวันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางพุ่มดอกไม้ถวายราชสักการะ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนต่างโดยเสด็จร่วมถวายสักการะเพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์เป็นประจำทุกปี ด้วยพระปฐมบรมราชานุสรณ์นั้น มิใช่เป็นเพียงอนุสรณ์แห่งงานสมโภชพระนครครบ ๑๕๐ ปี หากเป็นสิ่งแสดงถึงพระบรมเดชานุภาพแห่งสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าในพระบรมราชวงศ์จักรี ที่ปกป้องคุ้มครองประเทศชาติและประชาชนให้สถาวรวัฒนามาจนทุกวันนี้ และการดังกล่าวจะสำเร็จมิได้เลย หากมิได้รับกระแสพระราชดำริและการใส่พระทัยเร่งรัดการดำเนินงานจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

ขั้นที่ ๒ ทรงคิดหาคำจากภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งเป็นคำที่มีใช้อยู่แล้วในภาษาไทย ออกเสียงได้ง่าย ถ้าได้คำที่มีเสียงสละสลวยก็ยิ่งดี เช่น คำว่า culture เดิมทรงบัญญัติว่า *"พฤติธรรม"* แต่คำนี้ไม่ติด จึงทรงเปลี่ยนเป็น *"วัฒนธรรม"* และใช้ติดกันมาจนถึงทุกวันนี้

ขั้นที่ ๓ ใช้คำของเดิมเป็นคำทับศัพท์ไปก่อน จนกว่าจะหาคำอื่นได้เหมาะสม และคำที่ทับศัพท์นั้นจะต้องได้เสียงที่เป็นไปตามระบบเสียงของภาษาไทย ไม่จำเป็นต้องพ้องกับระบบเสียงของภาษาอื่นเสมอไป ดังนั้นโบราณจึงออกเสียงคำภาษาอังกฤษ pipe ว่า *แป๊บ* ไม่ใช่ *ไป* หรือคำภาษาบาลีสันสกฤต *ไวทย์* ว่า *แพทย์* เป็นต้น

การบัญญัติศัพท์คืออะไร และทำไมต้องบัญญัติศัพท์

การ**บัญญัติศัพท์** คือการสร้างคำขึ้นเพื่อใช้แทนคำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศ และคำที่สร้างขึ้นมานั้นเรียกว่า **ศัพท์บัญญัติ**

เมื่อประเทศต่างๆ ในโลกมีการติดต่อค้าขายกัน ก็ย่อมจะต้องใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกันด้วย ประเทศที่มีความเจริญน้อยกว่ามักจะรับเอาสิ่งของหรือวัฒนธรรมที่ตนเองไม่มีเข้ามาใช้ แน่นอนว่าภาษาของประเทศนั้นก็จะตามเข้ามาด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องคิดสร้างคำในภาษาตัวเองขึ้นมาใช้เรียกสิ่งของหรือวัฒนธรรมต่างๆ ที่รับเข้ามา เพื่อสื่อสารให้คนในชาติเดียวกันเข้าใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศตะวันตกนั้นอาจนับย้อนหลังไปได้ถึงสมัยอยุธยา คือราว พ.ศ. ๑๘๙๓ - พ.ศ. ๒๓๑๐ ฝรั่งชาติแรกที่เข้ามาติดต่อกับไทยไม่ใช่อังกฤษ แต่เป็นโปรตุเกส ฝรั่งเศส และชาติอื่นๆ ฉะนั้นเอกสารในช่วงนั้นจึงไม่มีคำยืมภาษาอังกฤษมากนัก แม้แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ก็ยังไม่มีการติดต่อกับชาวอังกฤษ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๒ จึงมีการติดต่อกับอังกฤษอย่างเป็นทางการ คำยืมจากภาษาอังกฤษจึงเริ่มมีปรากฏขึ้นในเอกสารต่างๆ คำยืมมีเพิ่มมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ และ ๔ และมากขึ้นเรื่อยๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และ ๖ จนกระทั่งปัจจุบัน

ทุกวันนี้การสื่อสารไร้พรมแดนหรือที่มีศัพท์บัญญัติใช้ว่า *"โลกาภิวัตน์"* แทนคำภาษาอังกฤษว่า globaliza - tion คนไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องใช้คำศัพท์ใหม่ๆ ในชีวิตประจำวัน

ใครมีหน้าที่ในการบัญญัติศัพท์

แต่เดิมคำยืมจากภาษาอังกฤษที่ไหลบ่าเข้ามาสู่ภาษาไทยเมื่อประมาณ ๒๐๐ ปีมาแล้วนั้น ส่วนใหญ่ไม่ใช่คำที่คนไทยใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน แต่เป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องกับเอกสารวิชาการหรือศาสตร์สาขาต่างๆ เช่น การศึกษา การพาณิชย์ การสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ มีคนจำนวนไม่มากนักที่จะต้องใช้คำเหล่านี้ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่คิดคำศัพท์ขึ้นใช้ หรือที่เรียกว่าบัญญัติศัพท์นั้นก็เป็นบรรดาผู้รู้หรือนักปราชญ์ที่จำเป็นต้องใช้คำเหล่านี้ ส่วนคนทั่วๆ ไปก็จะรับคำเหล่านี้มาใช้โดยไม่มีข้อสงสัยใดๆ เช่น คำว่า *"โทรศัพท์"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษว่า telephone ไม่ว่าคนทั่วไปจะแปลออกหรือไม่ก็ตามว่า คำภาษาบาลีสันสกฤตว่า "โทรศัพท์" ประกอบขึ้นจากคำอะไรและประกอบด้วยวิธีไหน มีคำแปลว่าอย่างไร ก็ยอมรับว่าคำนี้เป็นชื่อเรียกสิ่งของอย่างหนึ่งที่เป็นของใหม่ของสังคมไทยในขณะนั้น ยิ่งถ้ามีการดัดเสียงเข้าสู่ระบบภาษาไทยด้วยแล้ว ก็จะยิ่งยอมรับมากขึ้น เช่น คำว่า *"ลิตร"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษ litre คำว่า *"ไดโนเสาร์"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษ dinosaur คำว่า *"บรั่นดี"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษ brandy คำว่า *"ปอนด์"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษ pound เป็นต้น

เมื่อรัฐบาลตราพระราชบัญญัติตั้งราชบัณฑิตยสถานขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ การบัญญัติศัพท์ก็ตกเป็นหน้าที่ของราชบัณฑิตยสถานนอกเหนือไปจากการทำพจนานุกรม ศัพท์บัญญัติที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานใดก็ตามจำเป็นจะต้องผ่านการรับรองจากราชบัณฑิตยสถาน จึงจะสามารถนำไปใช้ได้ เช่น ศัพท์บัญญัติทางการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำก็ต้องส่งมาให้ราชบัณฑิตยสถานรับรอง และจนถึงปัจจุบันนี้ราชบัณฑิตยสถานก็ยังเป็นหน่วยงานที่มีงานหลักงานหนึ่ง คืองานบัญญัติศัพท์สาขาวิชาต่างๆ ปัจจุบันราชบัณฑิตยสถานมีงานบัญญัติศัพท์สาขาวิชาต่างๆ มากมายถึง ๑๙ สาขาวิชา เช่น ศัพท์บัญญัติทางด้านศิลปะ ศัพท์บัญญัติ

ทางด้านวรรณกรรม ศัพท์บัญญัติทางด้านแพทย์ ศัพท์บัญญัติทางด้านคณิตศาสตร์ ศัพท์บัญญัติทางด้านภูมิศาสตร์ เป็นต้น

วิธีการสร้างคำในภาษาไทย
เพื่อใช้แทนคำภาษาต่างประเทศ

วิธีการสร้างคำในภาษาไทยเพื่อใช้แทนคำภาษาต่างประเทศนั้น มี ๔ วิธี คือ

๑. การแปลศัพท์ เป็นการนำเอาความหมายของคำต่างประเทศที่ต้องการบัญญัติศัพท์ใช้มาสร้างคำขึ้นมา อาจเป็นคำไทยหรือคำบาลีสันสกฤตก็ได้ เช่น คำว่า *"รากหญ้า"* สร้างคำจากความหมายของคำภาษาอังกฤษว่า grass root คำว่า *"ภาษาชาติ"* สร้างคำจากความหมายของคำภาษาอังกฤษว่า National Language คำว่า *"พจนานุกรม"* สร้างคำจากความหมายของคำภาษาอังกฤษว่า dictionary

๒. การเทียบเสียงคำให้ใกล้เคียงกัน เป็นการสร้างคำโดยพยายามให้คำที่คิดขึ้นมีเสียงใกล้เคียงกับคำในภาษาเดิม เช่น คำว่า *"วีดิทัศน์"* เป็นศัพท์บัญญัติที่ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า video ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา เป็นผู้คิดคำนี้ขึ้น โดยเห็นว่าคำว่า วีดิ ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความสนุกสนานรื่นเริง มีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า video ในภาษาอังกฤษ เมื่อเติมคำว่า ทัศน์ ลงไปข้างท้าย ก็อาจจะแปลได้ว่าเครื่องที่แสดงภาพเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง

๓. การสร้างคำขึ้นใหม่ เป็นการคิดผูกศัพท์ขึ้นมาใหม่ พยายามให้มีความหมายใกล้เคียงกับคำที่จะบัญญัติใช้แทน มี ๒ วิธี คือ

๓.๑ สร้างคำโดยใช้คำไทย โดยพยายามใช้คำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ดูเป็นศัพท์ ไม่ใช่คำแปล เช่น ศัพท์บัญญัติทางคอมพิวเตอร์บัญญัติคำว่า *"ถอยหลัง"* ใช้แทนคำภาษาอังกฤษว่า backspace หรือบัญญัติคำว่า *"การรู้จำ"* ใช้แทนคำภาษาอังกฤษว่า recognition

๓.๒ สร้างคำโดยใช้ภาษาบาลีหรือสันสกฤต โดยพยายามผูกรูปศัพท์ให้ตรงกับความหมายของคำในภาษาที่บัญญัติใช้แทน เช่น คำว่า *"นันทนาการ"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษว่า recreation คำว่า *"วิสัยทัศน์"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษว่า vision คำว่า *"ทัศนวิสัย"* บัญญัติใช้แทนคำภาษาอังกฤษว่า visibility

๔. การทับศัพท์ คือ การนำคำจากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่งโดยตรง กล่าวคือ เป็นการถ่ายเสียง (transliteration) จากระบบเสียงในภาษาหนึ่ง โดยใช้ระบบเสียงของอีกภาษาหนึ่ง โดยใช้อักษรไทยเขียนตามเสียงหรือรูปคำที่ต้องการใช้แทน

วิธีการทับศัพท์เป็นวิธีการยืมคำโดยพยายามที่จะรักษาเสียงให้เหมือนกับในระบบภาษาเดิม แต่การจะรักษาเสียงไว้ได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความคล้ายคลึงของระบบเสียงของภาษาที่ให้ยืมกับระบบเสียงของภาษาที่เป็นผู้ยืม เช่น ระบบเสียงภาษาไทยมีความคล้ายคลึงระบบเสียงในภาษาจีนแต้จิ๋วมากกว่าระบบเสียงภาษาอังกฤษ ทำให้คำภาษาจีนแต้จิ๋วที่ไทยยืมมาใช้ยังคงรักษาเสียงเดิมไว้ได้มากกว่าคำยืมจากภาษาอังกฤษ เช่น คำทับศัพท์ภาษาจีน *"ตั้งไฉ่, ซีอิ๊ว, เต้าเจี้ยว"* เมื่อทับศัพท์โดยใช้อักษรไทยก็สามารถรักษาเสียงเดิมในภาษาจีนแต้จิ๋วได้มาก เนื่องจากระบบเสียงภาษาไทยและระบบเสียงภาษาจีนแต้จิ๋วมีวรรณยุกต์ใช้ด้วยกันทั้งคู่ แม้จะไม่เหมือนกันทีเดียวแต่ก็สามารถถ่ายเสียงได้ใกล้เคียงกัน

ในขณะที่ระบบเสียงภาษาอังกฤษมีเสียงสะกดหลายเสียงที่แตกต่างไปจากภาษาไทย คำบางคำที่ไทยยืมมาใช้โดยวิธีทับศัพท์จึงต้องเปลี่ยนเสียงให้เข้ากับระบบเสียงในภาษาไทย ดังตัวอย่างเช่น football ทับศัพท์เป็น *ฟุตบอล* tennis ทับศัพท์เป็น *เทนนิส* ในระบบเสียงภาษาไทยไม่มีเสียง _ล และ _ส สะกด จึงต้องปรับเสียงสะกด ๒ เสียงนี้ใหม่ให้เป็นไปตามระบบเสียงสะกดในภาษาไทย คือ เปลี่ยนเสียง _ล เป็น _น และเปลี่ยน _ส เป็น _ด คือ ฟุตบอล [ฟุด-บอน] และเทนนิส [เทน-นิด] นอกจากนี้ ยังมีหลายเสียงในภาษาอังกฤษที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาไทย เช่น zipper ภาษาไทยใช้ว่า *ซิป* ภาษาไทยไม่มีหน่วยเสียง z จึงต้องใช้เสียง s แทน

การปรับเสียงนี้มีหลายลักษณะ การปรับเสียงจะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างระบบเสียงของภาษาที่เป็นผู้ยืมและภาษาที่เป็นผู้ให้ยืม ถ้าเสียงพยัญชนะต่างกันก็จะมีการปรับเสียงพยัญชนะ พยัญชนะบางเสียงต้องปรับในบางตำแหน่งเท่านั้น เช่น เมื่อภาษาไทยยืมคำมาจากภาษาอังกฤษ เสียง l (ล) ในตำแหน่งต้นพยางค์ไม่จำเป็นต้องปรับ

เพราะภาษาไทยมีเสียงนี้ใช้อยู่ เช่นคำว่า ลิง จึงใช้แทนกันได้ แต่เสียง l [ล] ในตำแหน่งท้ายพยางค์หรือตำแหน่งตัวสะกดไม่มีใช้ในภาษาไทย จึงต้องปรับเสียงเป็นเสียง n[น] เช่น locket ทับศัพท์เป็น *ล็อกเกต* [ล็อก-เกด] football ทับศัพท์เป็น *ฟุตบอล* [ฟุด-บอน] ballet ทับศัพท์เป็น *บัลเล่ต์* [บัน-เล่] control ทับศัพท์เป็น *คอนโทรล* [คอน-โทน] หรือตัดเสียง l ออกไป เช่น mail ทับศัพท์เป็น *เมล์* [เม] gallon ทับศัพท์เป็น *แกลลอน* [แก-ลอน]

นอกจากเสียงพยัญชนะแล้ว ยังมีการปรับโครงสร้างพยางค์ด้วย โดยปรับในลักษณะเดียวกับการปรับพยัญชนะ กล่าวคือ ปรับเสียงให้เข้ากับระบบที่มีอยู่แล้ว เช่น ในภาษาไทย โครงสร้างพยางค์เป็น c(c)v(c) และถ้าตำแหน่งต้นพยางค์เป็นพยัญชนะควบ เสียงพยัญชนะในตำแหน่งที่ ๒ ต้องเป็นเสียง ร ล ว เท่านั้น เช่น ปรากฏ กลางวัน ความมืด ดังนั้นคำยืมใดที่มีเสียงพยัญชนะในตำแหน่งที่ ๒ เป็นเสียงอื่น จะปรับเสียงโดยเติมเสียงสระอะข้างท้ายพยัญชนะตัวแรกเพื่อให้เป็นการอ่านแยกพยางค์ ไม่ใช่อ่านแบบพยัญชนะควบ เช่น spore ทับศัพท์เป็น *สปอร์* [สะ-ปอ] story ทับศัพท์เป็น *สตอรี* [สะ-ตอ-รี่]

การสร้างคำภาษาไทยขึ้นใช้แทนคำภาษาต่างประเทศในปัจจุบันใช้วิธีการทับศัพท์ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องการรีบใช้คำนั้น ไม่มีเวลาที่จะมานั่งคิดสร้างศัพท์ กว่าราชบัณฑิตยสถานจะคิดคำศัพท์ขึ้นมาใช้แทนได้ คนทั่วไปก็รับคำทับศัพท์ไปใช้จนติดแล้ว เช่น คำว่า *"คอมพิวเตอร์"* เป็นคำทับศัพท์จากคำภาษาอังกฤษว่า computer ซึ่งมีผู้พยายามสร้างคำขึ้นใหม่เป็นคำภาษาไทยว่า "สมองกล" หรือเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตว่า "คณิตกรณ์" คนทั่วไปก็ไม่นิยมใช้ เนื่องจากรับเอาคำทับศัพท์ว่า "คอมพิวเตอร์" ไปใช้จนติดแล้ว

ลักษณะการสร้างคำใหม่ในภาษาไทย

ภาษาไทยในช่วง ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงมาก เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การพัฒนาทางการเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ภาษาซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและพฤติกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ย่อมได้รับผลกระทบ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากมายและรวดเร็ว ภาษาไทยมีคำเกิดใหม่ สำนวนใหม่ วลีใหม่เกิดขึ้นเป็นปรกติทุกวัน คำเก่า สำนวนเก่าก็มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการใช้ ขยายความหมาย เปลี่ยนความหมาย หรือเปลี่ยนบริบทการใช้แตกต่างไปจากเดิม คำใหม่ที่สร้างขึ้นมีใช้ในหลายวงการ อาทิ วงการการเมือง เศรษฐกิจ การโฆษณา เป็นต้น คำใหม่ที่เกิดขึ้นมีลักษณะการสร้างคำดังนี้

๑. สร้างโดยใช้คำไทยทั้งหมด เป็นการสร้างคำโดยการนำคำไทยมาประสมกัน เช่น *กาวใจ, กินคำโต, โกหกคำโต, ตรายาง, ต่อท่อ, ต่อท่อน้ำเลี้ยง, ต้นทุนต่ำ, เว้นวรรค, ขิงแก่*

๒. สร้างโดยใช้คำไทยประสมกับคำบาลีสันสกฤต มักจะเป็นคำบาลีสันสกฤตที่ใช้อยู่ในภาษาไทยแล้ว เช่น *การเมืองธนกิจ, ขานรับนโยบาย, สนธิกำลัง, อลังการงานสร้าง, ตลาดสัญจร*

๓. สร้างโดยใช้คำไทยประสมกับคำที่มาจากภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น ประสมกับคำภาษาจีน *"แทงก๊ก, กระเป๋าอู่ สตางค์บ๊อ"*, ประสมกับคำภาษาอังกฤษ *"น็อตหลุด, ไขก๊อก, ปลดล็อก, อัตโนมือ"*

๔. สร้างโดยใช้คำภาษาบาลีและสันสกฤต เช่น *อริยะขัดขืน หรืออารยะขัดขืน, เนติบริกร, อภิมหาอมตะนิรันดร์กาล, โฆษบุรุษ*

๕. สร้างคำโดยทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศที่รับเข้ามา เช่น *อัปเดต, ออนแอร์, อันซีน, ม็อบ, นอมินี, มินิมาร์ท, สปา, มอเตอร์เวย์*

๖. สร้างเป็นสำนวนต่างๆ เช่น *กรวดในรองเท้า, หวังดีประสงค์ร้าย, กลืนน้ำลายตนเอง, มวยล้มต้มคนดู*

วิธีการสร้างคำใหม่ของกลุ่มวัยรุ่น

กลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่รับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ความบันเทิง หรือแฟชั่นต่างๆ และกลุ่มวัยรุ่นนี้ยังมีพฤติกรรมที่ชอบการรวมหมู่ จึงคิดภาษาเพื่อการสื่อสารเฉพาะกลุ่มขึ้น หรือที่หลายคนเรียกว่า **คำสแลง** เป็นคำที่ใช้พูดและเข้าใจกันเฉพาะในกลุ่ม คำสแลงก็นับเป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นในภาษาและมีวิธีการสร้างคำที่น่าสนใจ ในสมัยก่อนคำสแลงส่วนใหญ่จะใช้เสียงเพื่อแสดงความรู้สึก

และมักจะไม่มีรูปเขียนที่แน่นอน เช่น *สยึมกียย์ หรือ สยึมกี๋, จ๊าบ, ปิ๊ง, วิ๊ง, สะเหร่อ หรือสะเหล่อ* เป็นต้น แต่คำสแลงในปัจจุบันมีวิธีการสร้างคำที่ชัดเจน คำส่วนใหญ่มีที่มาของคำทำให้สามารถกำหนดรูปเขียนที่แน่นอนได้ วิธีการสร้างคำใหม่ของกลุ่มวัยรุ่นเท่าที่พบมีดังนี้

๑. ใช้คำทับศัพท์จากภาษาที่รับเข้ามา โดยมากทับศัพท์ตามเสียง เช่น *เชียร์* (cheer), *หลีด* (lead), *แซ้ด* (sad), *โซแซ้ด* (so sad), *อิน* (in), *บิ๊ว* (build), *ฟิว* (feel)

๒. ตัดมาเป็นบางส่วนของคำภาษาต่างประเทศ เช่น *เซเล็บ* ตัดมาจาก celebrity, *เซอร์* ตัดมาจาก surrealism, *เชี้ยๆ* คำนี้ตัดมาจาก observe แล้วนำมาซ้ำคำ เช่นเดียวกับคำว่า *ชิวๆ* ตัดมาจาก chill out แล้วจึงซ้ำคำ, *เว่อร์* ตัดมาจาก over, *จิ้น* ตัดมาจาก vergin

๓. ใช้คำไทยประสมกับบางส่วนของคำภาษาต่างประเทศ เช่น *เชลียร์* มาจาก cheer + เลีย, *เม็มเบอร์* มาจาก mem(morize) + (num)ber, *แด๊นซ์กระจาย* แด๊นซ์ มาจาก dance + กระจาย

๔. ใช้เสียงแสดงความรู้สึกเพื่อสื่อความหมายของคำ เช่น *จี๊ดใจ, วี้ดวิ่ว, อึ่ม, อื๊บ, บ๊ะละฮึ่ม, วืด*

๕. สร้างคำขึ้นใหม่โดยใช้คำภาษาต่างประเทศมาประสมกัน เช่น *อินเทรนด์* มาจาก in + trend, *โกอินเตอร์* มาจาก go + international

ลักษณะการสร้างคำที่เปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์

การสร้างคำใหม่ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะรับคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้มากขึ้น มีทั้งรับมาหมดทั้งเสียงและความหมายโดยการทับศัพท์ และรับโดยตัดคำมาบ้าง ตัดคำแล้วมาประสมกับคำไทยบ้าง รวมทั้งใช้คำภาษาต่างประเทศเหล่านั้นมาประสมกันก็มี ความพยายามที่จะสร้างคำโดยใช้ภาษาบาลีสันสกฤตมีน้อยลง อาจจะเนื่องมาจากความยุ่งยากในการสร้างคำ รวมทั้งถ้าจะหาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญภาษาบาลีสันสกฤตนับวันมีแต่จะน้อยลง อีกทั้งเรื่องของความต้องการของผู้ใช้มีแต่จะมากขึ้นตามการสื่อสารไร้พรมแดนหรือยุคโลกาภิวัตน์ของโลกปัจจุบัน หากการสร้างคำไทยขึ้นมาใช้แทนแต่ละคำจะต้องใช้เวลามากก็ไม่มีทางที่จะทันต่อความต้องการของผู้ใช้ แต่เดิมมีความพยายามที่จะใช้ศัพท์บัญญัติแทนคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศในการเขียนงานทางวิชาการหรือในงานเขียนที่เป็นทางการ มาถึงปัจจุบันอาจจะต้องยอมรับให้มีการใช้คำทับศัพท์ที่ไม่มีศัพท์บัญญัติภาษาไทยให้เป็นคำที่สามารถใช้ในงานเขียนวิชาการหรืองานเขียนที่เป็นทางการได้ ดังนั้นคำใหม่ที่กลุ่มวัยรุ่นรับเข้ามาใช้ตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการสื่อสารโดยการทับศัพท์จึงอาจจะไม่จำกัดวงอยู่แค่เพียงเป็นคำสแลงที่ใช้เฉพาะกลุ่มอีกต่อไป

หนังสืออ้างอิง:

นิตยา กาญจนะวรรณ, **ปัญหาการใช้ภาษาไทย,** (กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓๗-๑๗๕.

มงคล เดชนครินทร์, "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับหลักการบัญญัติศัพท์" **วารสารราชบัณฑิตยสถาน** ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ ม.ค. - มี.ค. ๒๕๔๘, หน้า ๖-๘.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม ๑ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,** (กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์แม็ก จำกัด, ๒๕๕๐).

ราชบัณฑิตยสถาน, **รู้ รัก ภาษาไทย เล่ม ๑ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,** (กำลังดำเนินการจัดพิมพ์).

วิไลวรรณ ขนิษฐานันทน์, **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ: วิวัฒนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ,** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๖.

อนุมานราชธน, พระยา, "เรื่องบัญญัติศัพท์ (เขียนอย่างปากกาพาไป)", **วารสารราชบัณฑิตยสถาน** ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๓ ก.ค. - ก.ย. ๒๕๔๕, หน้า ๙๐๕-๙๑๑.

คุณลักษณะของนักบริหารระดับสูง

*ขวัญแก้ว วัชโรทัย**

***สมเด็จ* พระศรีนครินทราบรมราชชนนี** ทรงเปรียบเทียบการปลูกต้นไม้กับการสร้างคนว่า

"ต้นไม้นี้มันก็คล้ายๆ คน ต้นบานชื่นนี้ ฉันไม่ได้ปลูกด้วยเมล็ด แต่ไปซื้อต้นเล็กที่เขาเพาะแล้วมาปลูก แต่มันก็งามและแข็งแรงดีเพราะอะไรหรือ เพราะคนที่เขาขายนั้นเขารู้จักเลือกเมล็ดที่ดี และดินที่เขาใช้เพาะก็ดีด้วย นอกจากนั้น เขารู้จักวิธีว่าจะเพาะอย่างไร ซึ่งฉันไม่สามารถทำเช่นเขา เมื่อฉันเอามาปลูก ฉันก็ต้องดูแลและใส่ปุ๋ยให้ดีอยู่เสมอ เด็กคนนั้นก็จะเป็นคนที่เจริญและดี เหมือนกับต้นและดอกบานชื่นเหล่านี้"

"คนดีของฉันรึ ต้องเป็นคนไม่พูดปด ไม่สอพลอ ไม่อิจฉาริษยา ไม่คดโกง และไม่มีความทะเยอทะยานอย่างบ้าๆ แต่พยายามทำหน้าที่ของตนให้ดี ในขอบเขตของศีลธรรม"

มีรับสั่งว่า บุคคลที่จะเป็นผู้นำ หรือ ดำเนินการต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ ต้องประกอบด้วย**คุณลักษณะ** ๓ ประการ ได้แก่

๑. มีความตั้งใจ อันหมายถึง คิดจริง ทำจริง ตัดสินใจได้รวดเร็วไม่ลังเล และ ความเฉียบขาด คำว่า "เฉียบขาด" นี้ออกจากพระโอษฐ์ท่านเอง

๒. มีทรัพย์ สำหรับการจับจ่ายใช้สอย คือ หมายถึงว่าคนที่มีความคิดแต่ขาดทรัพย์ก็ไม่สามารถที่จะทำอะไรให้สำเร็จได้

๓. มีเกียรติหรืออำนาจ จะช่วยให้ได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้อย่างดี รับสั่งว่าในฐานะของพระองค์ท่านเท่านั้นเป็นสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงสามารถขอความร่วมมือจากหลายฝ่ายได้ เช่น ขอเฮลิคอปเตอร์ ขอเครื่องบิน เพื่อใช้ในการนำไปช่วยประชาชนที่มีความเป็นอยู่แร้นแค้นตามชายแดน เพราะพระองค์ทรงมีเกียรติจึงทรงทำได้ แต่ถ้าหากขาดเกียรติหรืออำนาจแล้ว ความร่วมมือช่วยเหลือดังกล่าวคงจะเป็นไปได้ยาก

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงสอนว่า คนทุกคนไม่มีใครดีเลิศสมบูรณ์เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่จะต้องมีความบกพร่องมากน้อยแตกต่างกันไป *ทรงเลือกใช้แต่ความดีของแต่ละคน ถ้าคนนั้นประพฤติตนไม่ดี ความเลวเพิ่มขึ้น มากขึ้น โดยหลงลืมตัวว่าตนเก่ง หรือว่าเป็นคนโปรด ก็ไม่ทรงใช้ต่อไป*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงสอนว่า *การลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชา ให้นึกถึงว่าการลงโทษด้วยการตัดเงินเดือนหรือลดขั้นเงินเดือนจะทำให้ครอบครัวเขาเดือดร้อน ฉะนั้นควรจะต้องลงโทษโดยไม่ให้เงินเดือนขึ้นคืออยู่คงเดิม สมาชิกในครอบครัวก็ไม่เดือดร้อน*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้แก่นักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวลที่มีความสามารถพิเศษในด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ให้ไปแสดงตามโรงแรมใหญ่ เป็นการหารายได้พิเศษระหว่างเรียนโดยไม่เสียการเรียน นักเรียนก็จะมีความภาคภูมิใจในความสามารถ โดยทรงเห็นว่าวิชาการดนตรีและนาฏศิลป์ก็เป็นศาสตร์ ถ้าเขาเล่นได้ดีจริงก็เท่ากับนำวิชานั้นมาเลี้ยงชีพต่อไปในอนาคตได้

ดังนั้นโรงเรียนวังไกลกังวล จึงปฏิบัติตามพระราชกระแสให้นักเรียนหารายได้พิเศษ โดยไม่เสียการเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระบรมราโชบายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำเร็จของนักบริหาร

ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่ามี **อิทธิบาท ๔** ในการทำงาน คือ

ฉันทะ มีความพอใจในงาน มีความรักในงาน และปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความพอใจและเต็มใจเสมอมา

วิริยะ มีความเพียร พยายามทำงานทุกๆ ด้าน ให้

---

* *รองเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ*

ปรับปรุงจากการบรรยายพิเศษ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี วันอาทิตย์ ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๒

สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคปัญหาใดๆ ก็ไม่เคยท้อถอย

จิตตะ มีใจจดจ่อในงาน มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จอยู่เสมอ ไม่มีงานใดที่ทำไม่ได้

วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณา มีความคิดเป็นเลิศ มีวิสัยทัศน์ ริเริ่มและพัฒนางานตลอดเวลา โดยพิจารณาถึงสิ่งที่ควรทำที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

คุณลักษณะพิเศษของนักบริหาร

ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เต็มเปี่ยมด้วยคุณงามความดี มีเมตตาจิตสูง เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติทั้งรูปธรรม และคุณธรรม มีประสบการณ์รอบด้าน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นบุคคลที่ฉลาดรู้ทันต่อเหตุการณ์และสามารถรับสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว และที่สำคัญไม่เคยหยุดการเรียนรู้ เป็นผู้ที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา คิดตลอดเวลา ทำงานตลอดเวลา สร้างสรรค์ผลงานด้วยความมุมานะ และทุ่มเทโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวในการบริหารจัดการเวลาอย่างเป็นเลิศ ระหว่างเวลาที่ใช้ทำงานกับเวลาที่ใช้พักผ่อนหลับนอน แบบเปิด-ปิดสวิตช์ ลักษณะของนิสัยต้องมีวินัย เคารพและให้เกียรติต่อสิทธิของผู้อื่น มีความจริงใจอย่างเสมอต้นเสมอปลาย จะเสริมสร้างบุคลิกแห่งความน่าเชื่อถือ ในหน่วยงานต้องกระทำกิจกรรมร่วมกัน ล้วนต้องอาศัยความน่าเชื่อถือ หากปราศจากความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจกันและกันแล้ว ย่อมยากต่อการทำงานร่วมกัน

แม้จะเรียนด้านใดมา วิชาใดมา ที่เราเรียนมาได้ปริญญามาจากมหาวิทยาลัยนั้นยังไม่พอ เมื่อมาทำงาน ได้มา**ฝึกกาย**ให้แข็งแรง อดทน ตรากตรำกับงาน ได้มา**ฝึกใจ**ให้ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ และเสียสละ ต้องมีความแน่วแน่ที่จะทำงานทุกเรื่องให้เป็นประโยชน์ ทำใจให้หนักแน่น ไม่คำนึงว่าใครจะพูดอย่างไร จะติจะชม จะเข้าใจผิดเข้าใจถูก

นักบริหารต้องมีคุณลักษณะการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องในเรื่อง**การไม่หยุดเรียนรู้** หรืออีกนัยหนึ่งคือ การเรียนรู้ตลอดเวลาโดยไม่คำนึงถึงวัย-วุฒิ เป็นเพราะเคล็ดลับในการทำงานหนักนี่เอง ทำให้ลืมแก่ *"ยิ่งทำงานหนัก จะยิ่งดูหนุ่ม-สาวกว่าวัย คือดูไม่แก่"* ถือเป็นกุศโลบายให้รักการทำงาน แท้จริงแล้วจะสะท้อนให้เห็นความจริงว่า มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำแม้ว่างานนั้นจะหนักหรือยากเพียงใด มุมานะ เพียรพยายาม ฝ่าฟันอุปสรรค จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายเสมอมา

นอกจากนี้ การไม่หยุดเรียนรู้ หรือเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ยังส่งผลให้เป็นผู้ไม่เคยตกยุค โดยเฉพาะยุคไฮเทค และที่สำคัญคือสามารถก้าวตามพัฒนาการของเทคโนโลยีใหม่ ๆ แม้ว่าจะก้าวทันเทคโนโลยีก็ตามแต่ การนำมาใช้งาน ต้องใช้เวลาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ถึงผลกระทบเรื่องการเผยแพร่ หรือขยายผล โดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณ เน้นเรื่องความประหยัด และฉลาดใช้ โดยหลอมรวมประสบการณ์ด้านต่าง ๆ จะปรากฏผลงานแห่งความสำเร็จ

นักบริหารต้องเป็น**นักประชาสัมพันธ์และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี** เปิดกว้าง ติดต่อสัมพันธ์กับคนทุกระดับ เป็นผู้ที่คอยดูแลทุกข์สุข และประสานประโยชน์ของบุคคลทุกฝ่าย เป็นคนที่มีความจริงใจ ชอบเป็นผู้ที่ให้มากกว่าเป็นผู้ที่รับ มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น นอกจากนี้ ความเมตตาต่อผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ให้โอกาสในการทำงานแก่ทุกคน และส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานให้มีความเจริญก้าวหน้า

สังคมเทคโนโลยีระดับสูงเป็นยุคที่ต้องการคนที่มีความรู้มีความคิดความอ่าน **การศึกษา**จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อจะได้คนที่มีความรู้ ความสามารถ ดังนั้นคนที่มีการศึกษาจึงจะมีความเข้าใจการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ในหน่วยงาน

นอกจากนี้นักบริหารต้องมี**ความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ** เพื่อสื่อความคิดของตนให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบการบริหารงานให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อประชาสัมพันธ์ และรายงานความคืบหน้าของสถานการณ์และกิจการงานต่างๆ ที่ได้ดำเนินการ ซึ่งจะมีส่วนช่วยก่อให้เกิดความมั่นคง ผู้นำต้องสามารถสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ ได้ทันท่วงที ยุคข่าวสารข้อมูล ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความมีเหตุผล มีคุณธรรม ในการสื่อสารต่อสื่อมวลชน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สิ่งสำคัญที่เกื้อหนุนให้เป็นนักบริหารที่ดีย่อมมาจาก **การอบรมบ่มนิสัยและการเลี้ยงดูจากครอบครัว** เด็กก็ต้องการความอบอุ่นในครอบครัว ต้องการผู้ที่สามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัย

สามารถปรึกษา หารือ อบรม ตักเตือน เหมือนพ่อแม่ รู้สึกมีความมั่นคงและอบอุ่นในชีวิต แต่ถ้าบุคคลในครอบครัวมีความขัดแย้ง ไม่มีความสามัคคีระหว่างพ่อแม่ลูกหลาน หรือแม้แต่ปู่ย่าตายายก็ไม่ยอมลงให้ครอบครัวนั้น ๆ ย่อมไม่สามารถหาความสุขได้ เหมือนกับตกนรกทั้งเป็น จำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องออมชอมไม่ถือสิทธิ์ในประชาธิปไตยที่ผิดๆ ต้องค่อยๆ ปรับตัวเข้าหากัน ใช้ความคิดตามเหตุตามผล ไม่ตกอยู่ในอำนาจของความโลภ โกรธ หลง เพิ่มพูนความรู้ในสัจจะ คิดถึงปรมัตถสัจจะ ที่ว่า เพียงถึงแก่ตายที่ทุกคนต้องประสบก็จะเป็นวิธีลดความโลภ ความโกรธ ความหลงได้มาก

การบริหารทางจิต

นักบริหารต้องรู้จัก**การบริหารทางจิตของตนเอง** เพราะจิตใจมีความสำคัญ จิตใจเป็นมูลฐานแห่งความประพฤติในทุกทาง ทั้งความเจริญ ความเสื่อม ความสุข ความทุกข์ ถ้าได้มีการชักนำให้เกิดความสนใจในการอบรมจิตใจ จนถึงปลูกฝังเป็นนิสัยในทางที่ถูก เพื่อประพฤติตนให้เหมาะสม ให้มีความเจริญในด้านการเรียน การทำงาน สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ และครองชีวิตให้มีความสุขตามสมควร เป็นการเสริมสร้างให้มีความเข้มแข็ง ปฏิบัติงานดีขึ้น เมื่อพบอุปสรรคก็ไม่เป็นผู้พ่ายแพ้แก่ชีวิต หรือเมื่อดีใจก็ไม่ถึงกับสิ้นใจ สำหรับผู้ที่มีจิตไม่ปกติอยู่กับที่ ก็สามารถระงับความฟุ้งซ่านนั้นได้ ครอบครัวจะมีความสุขได้

เวลาเดียวกัน สมาชิกผู้ที่เป็นปัญหา ก็จำต้องหาวิธีปรับปรุงตนเอง ด้วยการเชื่อฟัง ด้วยวิธีนำไปพิจารณาหาเหตุผล ให้รู้แจ้ง **"ทำไม"** เราจึงปฏิบัติในสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วย

กิจการต่างๆ ภายนอก คนที่มีหน้าที่เท่านั้นย่อมทำการบริหาร และบริหารเฉพาะส่วนที่เป็นหน้าที่ของตน เฉพาะในขณะที่ดำรงตำแหน่งอยู่ ส่วนจิตใจเป็นหน้าที่ของทุกคนจะต้องบริหารอยู่ตลอดไป เมื่อบริหารจิตใจของตนให้ดีได้ก่อนแล้ว ก็อาจบริหารคนอื่นหรือกิจการทั้งปวงให้ดีได้ด้วย ยิ่งถ้าได้ฝึก**สมาธิ** ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติทางจิตใจ โดยใช้**ปัญญา**สำหรับป้องกันแก้ **"การหลงตัวลืมตัว"** ซึ่งจะเป็นไปเพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข และ ประสบผลสำเร็จด้วยดี การมุ่งเน้นเรื่อง **"สมาธิ"** ทำให้**ปัญญา**เจริญงอกงาม เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาให้ทราบตระหนักแน่ถึงเหตุผลในการปฏิบัตินั้นๆ ตามความเป็นจริงดังนี้ ก็จะไม่ปฏิบัติผิดทาง ทั้งจะไม่หลงตัว ลืมตัว การใช้ปัญญาจึงเท่ากับเป็นการใช้เกราะป้องกันอันตรายอันอาจจะเกิดขึ้นจากความหลง ยังมีความหลงที่สำคัญยิ่งขึ้นไปกว่าคือ หลงตัว ลืมตัว มีความอวดดีว่าตนเก่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากความประมาท ไม่ใช้ปัญญา การจะเป็นผู้ที่เห็นโทษของความหลงตัวลืมตัว ควรใช้**ปัญญากับสติ**รักษาจิตของตนไว้ให้ดีเป็นนิตย์ มิให้หลงใหลไปในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ใช้ลาภยศในทางที่ถูก เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น เมื่อถึงคราวจะเสีย ก็ไม่เสียใจ ไม่ทำลายตัว สามารถรักษาความดีและจิตใจให้มีความสงบ ความสุข ได้อย่างสม่ำเสมอ

ท่านมองเตสกิเออ กล่าวไว้ว่า "ถ้าเพียงแต่อยากจะมีความสุข เราก็จะได้ในไม่ช้านัก แต่เราอยากจะมีความสุขยิ่งกว่าผู้อื่น ก็ออกจะยาก เพราะเราไปเชื่อว่า คนอื่น ๆ นั้นเป็นสุขยิ่งกว่าที่เขาเป็นจริงๆ"

ในเรื่องการทำงาน คนที่ทำกรรมดีนั้นอาจมีอุปสรรค เช่น ถูกนินทาว่าร้าย จึงจำเป็นต้องมีวิธีทำใจเมื่อถูกนินทาว่าร้าย และจำต้องมีขันติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์

ความอดทนเป็นธรรมสำหรับทุกคนตั้งแต่เด็กถึงคนแก่ ผู้มีความอดทนขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ฉลาด รู้จักระงับยับยั้ง ควบคุมความนึกคิด จะทำจะพูดก็เป็นไปด้วยความรอบคอบ ชอบด้วยเหตุผล ไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นประมาณ

พระพุทธเจ้าได้สอนว่า "ผู้ไม่โกรธ ฝึกฝนตนแล้วมีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ บุคคลที่ไม่โกรธตอบบุคคลผู้โกรธ ชื่อว่าชนะสงครามที่ชนะได้โดยยาก ผู้ใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้วมีสติสงบเสียได้ ผู้นั้นชื่อว่าปฏิบัติประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ แก่ตนและผู้อื่น"

คำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อง ***อักโกสกสูตร*** *"ทำอย่างไร เมื่อถูกคนอื่นว่าหรือด่า"* มีพราหมณ์คนหนึ่งไม่รู้ว่าโกรธแค้นพระพุทธเจ้ามาแต่ปางไหน พบพระพุทธเจ้าก็เข้าไปด่าเลย แบบไม่ทันได้ตั้งเนื้อตั้งตัว ด้วยวาจาหยาบคาย ไม่ใช่ของสุภาพบุรุษ

เมื่อเขาด่าจนพอแล้ว พระพุทธองค์ตรัสถามว่า พราหมณ์ที่บ้านท่านมีญาติมิตรมาเยี่ยมบ้างไหม พราหมณ์บอกว่า มีสิ ข้าพเจ้าไม่ใช่คนสิ้นญาติขาดมิตร

พระองค์ตรัสถามว่า เวลาเขามา ท่านเอาอะไรต้อนรับเขา พราหมณ์บอกว่า ก็เอาน้ำดื่ม ของเคี้ยว ของกินต้อนรับสิ

"ถ้าแขกที่มาบ้านท่าน ไม่กินไม่ดื่มของต้อนรับเหล่านั้น ของเหล่านั้นจะเป็นของใคร" พระพุทธองค์ตรัสถาม

"ก็ตกเป็นของข้าพเจ้าตามเดิมสิ" พราหมณ์ตอบ

พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า "เช่นเดียวกันนั่นแหละพราหมณ์ ท่านด่าเรา เราไม่รับคำด่านั้น คำด่านั้นก็ตกเป็นของท่านสินะ"

พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า *"ผู้โกรธตอบคนที่ด่าเลวกว่าคนด่าเสียอีก คนที่ไม่โกรธตอบคนที่ด่า นับว่าชนะสงครามที่ชนะได้แสนยาก คนที่มีสติยับยั้งชั่งใจ ไม่โกรธเวลาเขาด่านับว่าทำประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น แต่คนเช่นนี้ คนที่ไม่เข้าถึงธรรม มักหาว่าเป็นคนโง่"*

พราหมณ์สำนึกผิดว่าตนได้ด่าผู้ที่ไม่สมควรด่าอย่างยิ่ง จึงปฏิญาณตนนับถือพระรัตนตรัย ทูลขอบวชในพระพุทธศาสนา หลังบวชไม่นาน ก็ได้บรรลุเป็นพระ-อรหันต์

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เรื่องพระมหาชนก ทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องในมหาชนกชาดก ให้เหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

*๑. ให้มี**ความเพียรพยายาม** การงานนั้นก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ถ้าเพียรแล้วพยายามแล้วก็ยังไม่สำเร็จ ก็ต้องเพียรและพยายามต่อไป ด้วยความอดทน*

*๒. เมื่อเราใช้ความเพียรพยายามด้วยความอดทนแล้ว ก็ยังไม่สำเร็จ ก็ต้อง**ไม่ท้อแท้***

*๒.๑ คนส่วนใหญ่เมื่อใช้ความเพียรพยายามจน**สุดความอดทน**แล้ว ไม่สำเร็จ ก็มักจะคิดทำลายตัวเองด้วยความผิดหวัง*

๒.๒ จงเพียรพยายามต่อไปอีก ด้วยความอดทน และไม่ท้อแท้ จนกว่าจะประสบความสำเร็จ

*๓. ต้องใช้ทั้ง**ความเพียรพยายาม อดทน ไม่ท้อแท้ จนกระทั่งประสบผลสำเร็จ***

ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีใจความว่า *"ที่ทางเข้าสวนหลวง มีมะม่วงสองต้น ต้นหนึ่งมีผล อีกต้นหนึ่งไม่มีผล ทรงลิ้มรสมะม่วงอันโอชา แล้วเสด็จเยี่ยมอุทยาน เมื่อเสด็จกลับจากสวนหลวง ทอดพระเนตรเห็นต้นมะม่วงที่มีรสดี ถูกข้าราชบริพารตีงทิ้งจนโค่นลง ส่วนต้นที่ยังไม่มีลูก ก็ยังคงตั้งอยู่ตระหง่าน **แสดงว่าสิ่งใดดี มีคุณภาพ จะเป็นเป้าหมายของการยื้อแย่งและจะเป็นอันตรายในท่ามกลางผู้ที่ขาดปัญญา"***

นักบริหารระดับสูงยุคใหม่

ในการเป็นนักบริหารระดับสูงยุคใหม่ จะต้องทันสมัย ทันโลก ทันหลักวิชา เพื่อความก้าวหน้าขององค์กร และการทำงานที่ดีต้องมี *"ยุทธศาสตร์"* (Strategy) คือ "แผนหรือแนวทางหลักมหภาค" เพื่อนำงานไปสู่จุดประสงค์ระยะยาว ถ้าปราศจาก "ยุทธศาสตร์" ก็เหมือนเรือไม่มีหางเสือ ต้องแล่นวนอยู่กับที่ หรือเหมือนกับ "วณิพกที่ไร้ที่พึ่งพิง"

(Ross-Kami)

ถึงแม้จะบริหารอย่างทันสมัย ก็ต้องไม่ลืมหลัก *"จรรยาบรรณ"* วิชาชีพ หากไร้จรรยาบรรณ งานนั้นก็ถึงกาลอวสาน

(Killan)

การบริหารงานต้องมีขอบเขตชัดเจนและต้องกำหนดลำดับความสำคัญ (Priority)... อันตรายก็คือทำหลายอย่าง...ไม่เป็นชิ้นเป็นอัน ลงท้ายก็ไม่สำเร็จสักอย่างเดียว (Success doesn't just happen. It requires a genuine and sincere commitment.)

(ภูมิปัญญาตะวันตก)

ต้องอย่าลืม*แผนปฏิบัติการ* เพื่อการทำงานที่มั่นคง สำหรับ "วันพรุ่งนี้"

(Eaton)

แต่แม้มีแผน ก็ต้องมี *"ความมุ่งมั่น"* (Commitment) ถ้าไร้ความมุ่งมั่น แผนก็เป็นเพียงที่รวมของ "ความตั้งใจ" "ความหวัง" และ "คำมั่นสัญญา" ลมๆ แล้งๆ

(ภูมิปัญญาตะวันตก)

ต้องรู้จัก*คิด* และใช้*นวัตกรรม*... งานยุคใหม่ถ้าไม่รู้จักสร้างนวัตกรรมก็รังแต่จะสลายตัว

(Saporito)

ต้องรู้จักยึดมั่น และเข้าใจให้ชัดเจนใน *"ภารกิจ"* และ *"ความมุ่งมั่น"* ของงาน เพราะจะนำไปสู่ "วัตถุ-

ประสงค์ที่เป็นรูปธรรม" อันเป็นหัวใจของงาน

(P. Drucker)

"ต้องมอง" "ต้องรู้" "ต้องเห็น" สิ่งที่เกี่ยวกับงานให้รอบด้านพอเพียงเพื่อให้งานสัมฤทธิผล (High enough to see the terrain, low enough to see the details.)

(ภูมิปัญญาตะวันตก)

ต้องสามารถเรียนรู้บทเรียนจาก*อดีต* (Yesterday) ต้องทำ*ปัจจุบัน* (Today) ให้ดี เพื่อสร้าง*อนาคต* (Tomorrow) ให้ก้าวหน้ามั่นคง

(ภูมิปัญญาโลก)

องค์ความรู้ยุคใหม่ยืนยันความสำคัญของ *"วุฒิภาวะ"* ที่ "อารยชน" ยึดถือตลอดมา เพียงแต่แยกแยะให้ชัดเจนขึ้นว่า ยิ่งเป็นนักบริหารระดับสูงเท่าใด ก็ยิ่งต้องมีวุฒิภาวะสูงขึ้น มีความรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

"ต้องกระฉับกระเฉง" ฉับไว ตื่นตัว ในการทำความเข้าใจสภาพการณ์ต่างๆ ด้วยการใช้สติ ปัญญา และความเชื่อมั่นในตัวเอง

"มีความเป็นตัวของตัวเอง" สามารถพึ่งพาตนเอง สามารถวินิจฉัยเรื่องราวและตัดสินใจได้ด้วยเหตุผลและคุณธรรม

"มีพฤติกรรมที่เหมาะสม" ต่อบุคคล และต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ และกลุ่มชนที่ตนสัมผัสด้วย

"มีความคิด มีความสนใจลึกซึ้ง" ในเรื่องราวต่างๆ โดยมีการสังเกต ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

"ต้องเป็นผู้มองการณ์ไกล" ไม่มักง่าย ไม่ฉาบฉวย ไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่ฉวยโอกาส แต่มองแง่มุมต่างๆรอบด้านอย่างเป็นธรรม

"เป็นผู้ที่สามารถดำรงความคิด สถานภาพ และการวางตัว" ให้มีศักยภาพในการควบคุมปัญหา ภารกิจ และชีวิตของตนเองไปในทางที่เหมาะสม

"มีความสำนึกรู้ตัว" อยู่ตลอดเวลา รู้ว่าตนอยู่ในฐานะใด พึงรับผิดชอบและทำหน้าที่ประการใด

"ปฏิเสธการปล่อยชีวิตและงานให้เป็นไปตามบุญตามกรรม" หรือมีพฤติกรรมที่ปรับตัวไม่เป็น เข้ากับใครไม่ได้ หรือ เอาตัวรอด มีอัตตาสูง อหังการมาก เปี่ยมด้วยทิฏฐิมานะ อวิชชา หรือทำงานผ่านๆ ฉาบฉวย ขาดดุลยพินิจที่ลึกซึ้งหนักแน่น

นักบริหารที่ดำรง *"วุฒิภาวะ"* มั่นคงนั้น จักมีความงามเด่นเป็นประกาย ด้วยบุคลิกภาพ และคุณลักษณะของความซื่อตรงมั่นคง มีความสามารถในด้านความคิด มีความสามารถในการทำงาน มีความสามารถในการสร้างคน รักษาคน และการทำงานกับคนอย่างเป็นปึกแผ่น มีความคงเส้นคงวาในการยึดหลักการและความดี มีความคิดในทางบวก ช่วยเหลือเกื้อกูล เปิดเผย รักษาคำมั่นสัญญา มีความยุติธรรม เป็นธรรมกตัญญู รู้คุณ เกื้อหนุน ความดี สิ่งดี สิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม

นักบริหารระดับสูง ต้องสามารถ *"ครองตน ครองคน ครองงาน"* ได้อย่างดี ซึ่งเรื่องนี้แม้หลักวิชาการบริหารยุคใหม่จะสอนไว้มาก แต่หัวใจสำคัญส่วนหนึ่งนั้น ***ท่านมหาปราชญ์ขงจื้อ*** ได้เน้นไว้ ๕ ประการคือ

๑. *ผู้สุภาพอ่อนน้อม* ไม่เย่อหยิ่ง ไม่หลงตัว ไม่ลืมตัว มีกิริยาวาจางาม ย่อม "ได้รับความรัก และความเป็นมิตร"

๒. *ผู้ไม่เห็นแก่ตัว* ย่อม "ชนะใจผู้อื่น"

๓. *ผู้ขยัน* ย่อม "ได้รับความสำเร็จ"

๔. *ผู้สุจริตจริงใจ โปร่งใส* ย่อม "ได้รับความเชื่อถือ"

๕. *ผู้มีใจเมตตากรุณา* ย่อม "ได้รับความเคารพความชื่นชมเสมอ"

หลัก ๕ ประการนี้ ผู้ปฏิบัติย่อมได้รับผลดีทุกประการทั้งชีวิตและการงานตลอดไป

ที่สำคัญนักบริหารระดับสูงยุคใหม่ สามารถอัญเชิญ ***"หลักพระพุทธธรรม"*** มาเป็นเครื่องเสริมสร้างความดี ความสำเร็จ ของการงาน และการดำรงชีวิต

ต้องไม่ลืมว่า พระพุทธธรรมสอนว่า คนเราต้อง *"พึ่งตน" "พึ่งคน"* และ *"พึ่งธรรม"*

"การพึ่งตน" คือ ต้องสอนตนเอง เตือนตนเอง และช่วยตนเอง ให้อยู่กับสิ่งดี มีคุณค่าเสมอ

"ตนเตือนตน" ของตน ให้พ้นผิด
"ตนเตือนจิต" ตนได้ ใครจะเหมือน
"ตนเตือนตน" ไม่ได้ ใครจะเตือน
"ตนแชเชือน" ใครจะช่วยให้ป่วยการ

(ภูมิปัญญาไทย)

"การพึ่งคน" มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงต้องพึ่งคน

เริ่มจากบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติมิตร ผู้ร่วมงาน จึงต้องให้ความสำคัญกับท่านผู้มีพระคุณ หรือผู้ที่ช่วยเหลือรอบด้าน

อันบ้านเรือน ใหญ่โต รโหฐาน
มีเสาทาน หลายต้น จึงทนไหว
เกิดเป็นคน อยู่คนเดียว ก็เปลี่ยวใจ
ต้องอาศัย เพื่อนพ้อง พี่น้องกัน

(พระศาสนโสภณ แจ่ม จัตตสัลโล)
วัดมกุฏกษัตริยาราม

และต้องยึดหลัก "สังคหวัตถุธรรม" ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงสั่งสอนให้คนเราเกื้อกูลกันด้วยการให้ การพูดจาไพเราะ การทำประโยชน์ และการไม่ยกตนข่มท่าน

สังคหวัตถุธรรมประจำจิต
เป็นกรณียกิจติดนิสัย
อัตถจริยาทานามัย
เป็นผู้ให้กับให้ด้วยไมตรี

"การพึ่งธรรม"

อันภูมิธรรม สำเร็จ เห็นเหตุผล
เห็นทั้งต้น ปลายกลาง กระจ่างใส
เห็นบาปบุญ คุณธรรม ประจำใจ
เห็นการณ์ไกล ใกล้ชิด สถิตธรรม
การไม่ทำ ความชั่ว ทั้งหลายแหล่
กระทำแต่ ความดี ทวีผล
ทำจิต ให้ผ่องใส ไกลกังวล
เป็นมงคล พระพุทธองค์ ทรงประทาน
ประพฤติธรรม สำคัญ อยู่ที่จิต
ถ้าตั้งผิด มัวหมอง ไม่ผ่องใส
ถ้าตั้งถูก ผุดผ่อง ไม่หมองใจ
สติใช้ คุมจิต ไม่ผิดเลย

(อัจฉริยาจารย์ ป. ไผ่ตง)

เหนือสิ่งอื่นใด มนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดา ชาวบ้าน หรือนักบริหาร ย่อมต้องใฝ่หา ***"ความสวัสดี"*** คือ ความอยู่รอดปลอดภัย และเจริญรุ่งเรือง แต่พระพุทธองค์ก็ได้ชี้เหตุที่มาของความสวัสดี ได้แก่

"สติ" คือความรู้ตัวทุกขณะจิตว่า ตนกระทำอะไรอยู่ ผิด ถูก ดี ชั่ว บุญ บาป

"ปัญญา" คือคิดเป็น ทำเป็น ทำได้ ทำดี

"ความเพียร" คือ ความวิริยะ มุ่งมั่น ไม่ท้อถอย

"ความเสียสละ" คือ การให้ การทำทาน การบริจาค การช่วยเหลือ

และ *"ความไม่ประมาท"* คือการระมัดระวังตัวอยู่เสมอ ไม่เผลอ ไม่ผิด และต้องเผื่อการทุกอย่างไว้

ผู้หมั่นสร้างความดี ประพฤติตามหนทางแห่งความสวัสดีดังกล่าวย่อมพบแต่สิ่งที่เป็นมงคลในชีวิต และความเจริญก้าวหน้าในทางการงานอย่างยิ่งตลอดไป

ต้องระลึกเสมอว่า ชีวิตคน ชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงานจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ศาสนาพุทธเน้นเมตตาธรรมเป็นอย่างยิ่ง คนทั่วไปและนักบริหาร หากจะเจริญเมตตาอยู่เสมอ ความปลอดภัยและความสุขในชีวิตย่อมบังเกิดขึ้นเป็นแน่แท้

ปราชญ์ไทย อัจฉริยาจารย์ ป.ไผ่ตง ได้รจนาไว้ว่า

เมตตานี้ ดีหนา สีหน้าผ่อง
ให้ยิ้มย่อง งามยิ่ง เป็นมิ่งขวัญ
หลับเป็นสุข ลุกตื่น ชื่นชีวัน
และจะไม่ ฝันร้าย สบายดี
จะเป็นที่ ชอบใจ รักใคร่สุด
ของมนุษย์ อมนุษย์ และภูตผี
เทพารักษ์ ศักดิ์สิทธิ์ ทรงฤทธี
ก็จะมี เมตตา มาคุ้มครอง
ไฟศัสตรา ยาพิษ มีฤทธิ์กล้า
ไม่เบียดเบียน บีฑา ชีวิตของ
ผู้เจริญ เมตตา มาช่ำชอง
และจิตของ ผู้นั้น ตั้งมั่นไว้
ผู้เจริญ เมตตา อานิสงส์
ยามชีวิต ปลิดปลง ไม่หลงใหล
หากจิตดับ ฉับพลัน ลงทันใด
วิญญาณไป สู่สวรรค์ ถึงชั้นพรหม

ท้ายนี้เห็นได้ว่า การเป็นนักบริหารระดับสูง "จักต้องไม่ประมาทในธรรม" คือ ต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ดี มีหลักวิชา ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างของคนดี ที่ทำดี ทั้งกาย วาจาใจ ต้องทันสมัยในหลักวิชา ต้องกล้าเผชิญปัญหา ต้องปฏิบัติภารกิจให้ดี และต้องมีทั้งคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ศีลธรรม และความยุติธรรม ผู้นั้นจึงจักได้รับการยกย่องว่า ไม่ใช่สูงแค่ "ตำแหน่ง" แต่เป็นนักบริหารที่มีคุณค่าสูง และเป็นมนุษย์ คือ ผู้มีจิตใจสูงแท้จริง

เสวกตรี นายลิขิตสารสนอง (ชัพน์ บุนนาค) ลูกเสือไทยคนแรก

สุมาวลี หงษ์ทอง

เสวกตรี นายลิขิตสารสนอง (ชัพน์ บุนนาค) เกิดเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๓๘ ณ ตำบลคลองบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อำเภอคลองสาน จังหวัดธนบุรี เป็นบุตรของนายฉ่าและนางทองสุก บุนนาค มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๙ คน ด้านครอบครัวสมรสกับนางสาวเชียด บุนนาค มีบุตรธิดารวม ๑๒ คน

เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนประถมวัดอนงคาราม แล้วเข้ามาถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร ต่อมาเข้าเรียนที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (ปัจจุบันคือโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย) จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ และได้เข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นลูกเสือไทยคนแรกในระหว่างที่เป็นนักเรียนโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้บันทึกไว้ว่า

"...พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้นักเรียนมหาดเล็กหลวง ชัพน์ บุนนาค ลองแต่งเครื่องแบบลูกเสือให้ทอดพระเนตร ชัพน์ บุนนาค จึงเป็นลูกเสือคนแรกของสยาม อันที่จริงเป็นคนแรกของทวีปเอเชียด้วยซ้ำไป เพราะเรามีลูกเสือก่อนประเทศอื่น ๆ ในทวีปนี้..."

นายสุริยน วินทุพราหมณกุล อดีตผู้ตรวจการลูกเสือ ประจำสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ได้บันทึกรายละเอียดไว้ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายลิขิตสารสนองว่า นายชัพน์ได้เล่าเหตุการณ์เมื่อเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่า

"...เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๔ ขณะนั้นนายชัพน์กำลังเริ่มแตกเนื้อหนุ่ม มีอายุประมาณ ๑๖ ปี เรียนอยู่มัธยมปีที่ ๓ อาจารย์ใหญ่ เข้าใจว่าเป็นพระโอวาทวรกิจ เรียกนายชัพน์ไปพบที่ห้องทำงาน และแจ้งว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงจัดตั้งกองลูกเสือไทยขึ้นในประเทศไทย โดยร่างพระราชกำหนดลูกเสือขึ้นแล้ว บัดนี้มีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรเครื่องแต่งกายลูกเสือที่ทรงมีพระราชดำริกำหนดขึ้นนั้นว่าจะเหมาะสมกับเด็กไทยหรือไม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้โรงเรียนจัดนักเรียนที่เหมาะสมจะเป็นลูกเสือรุ่นแรกแต่งเครื่องแบบที่ทรงมีพระราชดำริ แล้วนำไปเฝ้าทูล-

นายชัพน์ บุนนาค
ลูกเสือคนแรกแห่งสยาม ถ่ายเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๔๕๔

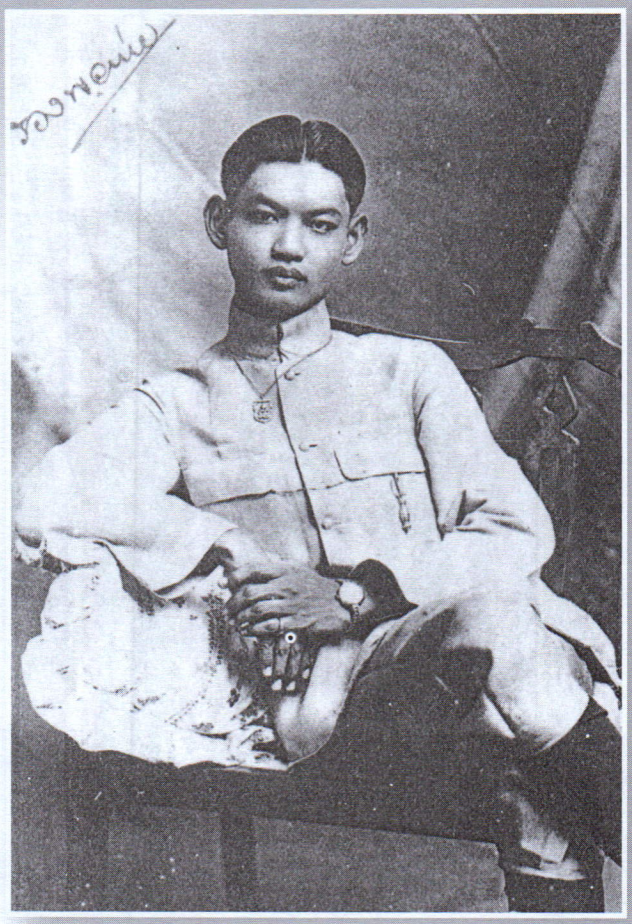

นายลิขิตสารสนอง (ชัพน์ บุนนาค) ถ่ายเมื่อเป็นนายรองพลพ่าย พ.ศ. ๒๔๕๗ อายุได้ ๑๙ ปี

ละอองธุลีพระบาทเพื่อถวายทอดพระเนตร ทางโรงเรียนเห็นว่า นายชัพน์เป็นนักเรียนหลวงชั้นหนึ่ง และเคยเป็นข้าราชบริพารมาตั้งแต่ครั้งยังดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระยุพราช เป็นที่ทรงรู้จักคุ้นเคยดี จึงมอบหมายให้นายชัพน์รับหน้าที่นี้ ต่อจากนั้นโรงเรียนได้ออกใบสั่งมอบให้นายชัพน์นำไปตัดเครื่องแบบลูกเสือที่ร้านวิวิธภูษาคาร ถนนเฟื่องนคร และตัดรองเท้าที่ร้านเซ่งชง ถนนเจริญกรุง หลังจากนั้นอีก ๓ วัน นายชัพน์ก็ไปรับเครื่องแบบลูกเสือใหม่ที่สั่งตัด เอามาสวมไปให้อาจารย์ดู อาจารย์ใหญ่ได้แนะนำฝึกซ้อมท่าทางการทำความเคารพแบบทหารแก่นายชัพน์ และให้นายชัพน์ท่องคำสาบานของลูกเสือ ๓ ข้อ ให้จดจำให้ได้จนขึ้นใจ

ครั้นแล้ววันสำคัญอันระทึกใจของนายชัพน์ก็มาถึง วันนั้นเป็นวันจันทร์ปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๔ วันที่เท่าไรจำไม่ได้ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ได้นำนายชัพน์ บุนนาค ซึ่งแต่งเครื่องแบบลูกเสือใหม่ไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน

สมัยนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกขุนนาง พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทเข้าเฝ้าในวันจันทร์เป็นประจำ ข้าราชการผู้ใดจะกราบถวายบังคมลาไปต่างประเทศหรือสับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ หรือรับพระราชทานเหรียญตราที่ตกค้างก็จะมารอเข้าเฝ้าในวันนั้น อาจารย์ใหญ่กับนายชัพน์ รอเฝ้าอยู่ที่ห้องบันไดด้านหน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน พอเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. ก็เสด็จพระราชดำเนินลงมา เจ้าพระยารามราฆพจึงกราบบังคมทูลว่า ได้จัดนักเรียนแต่งเครื่องแบบนักเรียนลูกเสือมาถวายทอดพระเนตรแล้ว เมื่อทอดพระเนตรเห็นลูกเสือที่เข้าเฝ้า ก็ทรงมีพระราชดำรัสว่า 'ชัพน์รึ' เพราะทรงรู้จักดีในฐานะที่นายชัพน์เคยถวายตัวเป็นข้าทูลละอองธุลีพระบาทมาก่อน แล้วเสด็จพระราชดำเนินมาที่ตัวนายชัพน์ ทรงจับผ้าผูกคอ หมวก เมื่อทรงตรวจเครื่องแต่งกายทุกชิ้นแล้วก็รับสั่งว่า 'ดีแล้วนี่ ถ้ายังมีอะไรไม่เหมาะก็ออกข้อบังคับเพิ่มเติมต่อไปอีกภายหลัง' แล้วรับสั่งกับนายชัพน์ต่อไปว่า 'เจ้าท่องคำสาบานของลูกเสือแล้วหรือยัง' นายชัพน์กราบบังคมทูลว่าท่องไว้แล้ว รับสั่งว่า 'เออรู้แล้วก็กล่าวคำสาบานไป' นายชัพน์จึงกล่าวคำสาบานหรือคำปฏิญาณของลูกเสือ ๓ ข้อที่ท่องจำมา ถวายต่อพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สิ้นคำปฏิญาณแล้ว รับสั่งว่า 'ในนามของข้า ผู้ให้กำเนิดลูกเสือ ข้ารับเจ้าเป็นลูกเสือไทยคนแรกตั้งแต่บัดนี้ไป' นายชัพน์ถวายคำนับรับพระบรมราโองการ

...หลังจากเข้าเฝ้าแล้วอาจารย์ก็นำกลับโรงเรียน นายชัพน์ก็เดินโชว์เครื่องแบบลูกเสือชุดแรกในประเทศไทยไปตามห้องเรียนต่าง ๆ ให้เพื่อนฝูงได้ชมทั่วไปโดยไม่สนใจใยดีต่อข้าวปลาอาหารที่ยังไม่ได้รับประทาน บรรดาเพื่อนทั้งหลายก็พลอยตื่นเต้นไปด้วย เพราะขณะนั้นทั้งโรงเรียนหรือจะกล่าวว่าทั้งประเทศก็ยังไม่มีใครได้แต่งเครื่องแบบลูกเสือเช่นนี้ คงมีแต่นายชัพน์เพียงคนเดียวเท่านั้น รายการโชว์ฟอร์มยังไม่ยุติเพียงนั้น ครั้นถึงวันเสาร์ซึ่งเป็นวันหยุดประจำสัปดาห์ นักเรียนกินนอนทั้งหลายจะได้รับอนุญาตให้กลับบ้านได้ โดยต้องแต่งเครื่องแบบนักเรียนออกนอกโรงเรียนตาม

ระเบียบด้วย นายชัพน์จึงถือโอกาสแต่งเครื่องแบบลูกเสือกลับบ้านแทนเครื่องแบบนักเรียน หน้าซ้ำยังไม่ยอมขึ้นรถเมล์กลับดังเช่นเคย เพราะกลัวเครื่องแบบยับ อุตส่าห์เดินจากโรงเรียนไปจนถึงนางเลิ้ง แล้วขึ้นรถรางต่อย้อนไปทางสะพานหัน เดินเข้าสำเพ็งมาออกพาหุรัด ทั้งนี้เป็นรายการโชว์ฟอร์มครั้งใหญ่ เพราะเห็นว่าแถวนั้นมีผู้คนสัญจรไปมามากมาย ผลปรากฏเป็นที่สนใจของคนทั้งหลายดังคาด นอกจากนั้นเมื่อพบนายทหารและนายตำรวจเดินผ่านมา นายชัพน์ก็วันทยาหัตถ์ทำความเคารพ รู้สึกว่าเขาทำท่าสงสัยว่านายชัพน์เป็นตัวอะไรเหมือนกัน หลังจากเดินโชว์แถวพาหุรัดจนเมื่อยแล้ว จึงเดินไปลงเรือจ้างข้ามฟากกลับบ้านเพื่อไปอวดกับคนในบ้านต่อไปอีก..."

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานกำเนิดลูกเสือไทย โดยตราพระราชกำหนดลูกเสือขึ้น เมื่อวันเสาร์ ที่ ๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๔ (ต่อมาทางราชการกำหนดให้วันที่ ๑ กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันลูกเสือแห่งชาติ)

นายสุริยน วินทุพราหมณกุล อดีตผู้ตรวจการลูกเสือ ประจำสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ได้บันทึกอีกตอนหนึ่งว่า

"...มีเหตุการณ์สำคัญในประวัติการลูกเสือไทยที่ใคร่ขอนำมาบอกเล่าอีกตอนหนึ่ง คือ กองลูกเสือกองแรก เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จออก ณ สโมสรเสือป่าในบริเวณพระราชวังดุสิต (สนามเสือป่า) ผู้กำกับลูกเสือกองร้อยที่ ๑ โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยปัจจุบัน) ได้นำลูกเสือเข้าถวายตัว พร้อมกับทำการสอบซ้อมวิชาลูกเสือ ตามแบบที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้สำหรับสั่งสอนลูกเสือและเสือป่า หลังจากทอดพระเนตรการแสดงจบลงแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามกองลูกเสือโรงเรียนมหาดเล็กหลวงว่า 'กองลูกเสือหลวง' และให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ นับว่าเป็นกองลูกเสือไทยกองแรกที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้น..."

เมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมบริบูรณ์แล้ว

นายชัพน์ บุนนาค

นายชัพน์ บุนนาคได้เข้ารับราชการในกองตั้งเครื่องกรมมหาดเล็ก เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๕๖ และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่ตามลำดับดังนี้

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นนายรองพลพ่าห์ มหาดเล็กเวรสิทธิ

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๘ ย้ายไปประจำกรมราชเลขานุการในพระองค์ ตำแหน่งหุ้มแพรวิเศษ นายเวรอาลักษณ์ และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น นายลิขิตสารสนอง

ตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ในกรมราชเลขานุการในพระองค์สมัยนั้น มีดังนี้ (๑) พระยาราชสาสน์โสภณ (๒) พระสมรรคราชกิจ (๓) พระสนิทราชการ (๔) พระบริหารสาราลักษณ์ (๕) พระบริรักษ์ราชอักษร (๖) นายจำนงราชกิจ (๗) นายลิขิตสารสนอง (๘) นายจำลองราชสาสน์ (๙) นายชำนาญบรรณารักษ์ (๑๐) นายประจักษ์อักษรนิติ์ (๑๑) นายประจิตอักษรนัย

คำว่า "นาย" ตามตำแหน่งต่าง ๆ ข้างต้นในที่นี้

เป็นบรรดาศักดิ์ ไม่ใช่คำนำหน้าที่แสดงว่าเป็นเพศชายอย่างเช่นในปัจจุบัน ตำแหน่งตั้งแต่หมายเลข ๖ ถึง ๑๑ มีบรรดาศักดิ์ ยศ ชั้น เป็น "หุ้มแพร" เมื่อกล่าวถึงบรรดาศักดิ์แล้วเข้าใจว่า ส่วนมากมักจะรู้จักบรรดาศักดิ์ชั้นขุน หลวง พระ พระยา และเจ้าพระยา แต่บรรดาศักดิ์ที่มีคำนำหน้าว่า "นาย" และ "หุ้มแพร" นั้นส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่ค่อยเป็นที่เข้าใจ

พุทธศักราช ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต นายลิขิตสารสนองถูกย้ายไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการ กรมบัญชาการกลางมหาดเล็ก ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ต่อมาทางราชการยุบเลิกตำแหน่งเลขาธิการ กรมบัญชาการกลางมหาดเล็ก จึงกราบถวายบังคมลาออกจากราชการเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๐

พุทธศักราช ๒๔๗๓ นายชัพน์ บุนนาค เข้ารับราชการในกระทรวงธรรมการ (ปัจจุบันคือกระทรวงศึกษาธิการ) แล้วย้ายไปรับราชการที่สำนักงาน ก.พ. (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) สำนักนายกรัฐมนตรี

ต่อมาได้ประกอบอาชีพส่วนตัว เช่น ทำโรงภาพยนตร์ประชุมมหรสพ เป็นทนายความ และลงสมัครรับเลือกตั้งโดยได้เป็นเทศมนตรีเทศบาลนครธนบุรีอยู่หลายสมัย

ในระยะหลัง อดีตนักเรียนโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ได้มาชุมนุมรับประทานอาหารร่วมกันเดือนละครั้ง นายชัพน์ บุนนาคได้แสดงความคิดที่จะรวบรวมเงินเพื่อสมทบทุนก่อสร้างหอวชิราวุธานุสรณ์ และเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ของทุกปีซึ่งเป็นวันบรมราชาภิเษก โดยจัดการแสดงละครพระราชนิพนธ์ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์บ้าง แสดงบนเวทีบ้าง พุทธศักราช ๒๕๒๔ นายชัพน์ บุนนาค ได้รับมอบหมายให้จัดการแสดงละครพระราชนิพนธ์ เรื่อง หัวใจนักรบ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมทบทุนสร้างหอวชิราวุธานุสรณ์

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้บันทึกไว้ว่า

"...ในที่สุดเมื่อมีงานฉลองพระบรมราชสมภพครบ ๑๐๐ ปีในพุทธศักราช ๒๕๒๔ นี้ นายลิขิตสารสนองก็ได้รับมอบหมายให้จัดแสดงละครพระราชนิพนธ์ เรื่อง หัวใจนักรบ อันเป็นบทละครพระราชนิพนธ์ที่ยอดเยี่ยมและวรรณคดีสมาคมได้ทูลเกล้าฯ ถวายประกาศนียบัตรว่าเป็นยอดของละครพูด นายลิขิตสารสนอง ได้พยายามทำงานนี้เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ได้เงินมาสมทบทุนสร้างหอวชิราวุธานุสรณ์ หลายหมื่นบาท..."

นายชัพน์ บุนนาค รักการเป็นลูกเสือเป็นชีวิตจิตใจ มีคุณสมบัติเป็นลูกเสือแท้สมกับที่เป็นลูกเสือไทยคนแรก ช่วยเหลือกิจการลูกเสือและกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ มาโดยตลอด เครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดที่ได้รับคือ จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

วันที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๔ เวลาประมาณ ๒๒.๐๐ น. นายชัพน์ บุนนาค ได้ล้มฟุบลงขณะกำลังชมรายการโทรทัศน์ น้อง ๆ และบุตรนำตัวส่งโรงพยาบาลวิชัยยุทธ ในที่สุดเมื่อเวลา ๐๖.๐๐ น. วันที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๔ นายชัพน์ บุนนาค ลูกเสือไทยคนแรกได้ถึงแก่กรรมด้วยอาการเส้นโลหิตในสมองแตก สิริอายุ ๘๖ ปี

นายสุริยน วินทุพราหมณกุล อดีตผู้ตรวจการลูกเสือ ประจำสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ได้บันทึกไว้ว่า

"นับว่าคณะลูกเสือแห่งชาติได้สูญเสียบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของการลูกเสือไทยไปอีกท่านหนึ่งแล้ว นายลิขิตสารสนอง เป็นผู้มีคุณประโยชน์ต่อกิจการลูกเสือเป็นอเนกประการ ท่านเริ่มต้นชีวิตลูกเสือพร้อม ๆ กับการลูกเสือไทยเกิด และได้รับใช้กิจการลูกเสือไทยในยุคแรกอย่างใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทแห่งองค์พระบิดาลูกเสือไทย (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) จนกระทั่งบั้นปลายชีวิต..."

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพ็ชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพรรณวดี เสด็จไปเป็นประธานในงานพระราชทานเพลิงศพ เสวกตรี นายลิขิตสารสนอง (ชัพน์ บุนนาค) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันจันทร์ ที่ ๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๔

มังคุด – ราชินีผลไม้ไทย

เนาวรัตน์ ทองรมย์ พลเดช

เมืองไทย ของเราเป็นเมืองน่าอยู่อุดมสมบูรณ์ มีข้าวปลาอาหารเหลือเฟือ ดังที่ศิลาจารึกหลักที่ ๑ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย กล่าวไว้ว่า *"เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว"* คนไทยไม่เคยอดตาย นอกจากข้าวปลาแล้ว เรายังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลไม้ ผลไม้ไทยมีรสชาติหอมหวาน เอร็ดอร่อย เป็นที่นิยมของคนต่างชาติ เรามีเงาะ ทุเรียน มังคุด ส้มโอ ส้มเขียวหวาน น้อยหน่า...สารพัดผลไม้นับได้เป็นร้อยชนิดกระมัง ดังในบทเพลงสำหรับเด็กแต่งไว้ว่า

"จ๋าจี้ผลไม้ แตงไทยแตงกวา
ขนุนน้อยหน่า พุทรามังคุด
ละมุดลำไย มะเฟืองมะไฟ
มะกรูดมะนาว มะพร้าวส้มโอ
ฟักแฟงแตงโม ไชโย โห่ฮิ้ว"

บทเพลงนี้เด็กๆ ท่องจำกันจนขึ้นใจ อันที่จริงก็ยังมีผลไม้อีกมากมายหลายชนิด นอกจากที่กล่าวไว้ในบทเพลง

แทบทุกฤดูร้อนผลไม้ไทยออกผลดกทุกชนิด เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง ฯลฯ ราคาก็ถูกจนชาวสวนโอดครวญว่าขาดทุนไปตามๆ กัน โดยเฉพาะทางภาคใต้ผลไม้ดกเหลือเกิน แต่ชาวสวนเข้าไปเก็บไม่ได้ เพราะมีผู้ก่อการร้ายคอยลอบทำร้าย บางจังหวัดไม่มีผู้ก่อการร้ายเจ้าของสวนก็ไม่อยากเก็บ เช่น เงาะ

ดกแดงครีดไปทั้งต้น เพราะราคาจากในสวนกิโลกรัมละ ๒ – ๓ บาท จ้างคนไปเก็บก็ไม่คุ้มค่าจ้าง ปล่อยให้เน่าหล่นเกลื่อนใต้ต้นน่าเสียดาย เขาบอกว่าเอาเวลาไปกรีดยางดีกว่าราคาดีขึ้นทุกวัน

แต่ที่น่าเสียดายยิ่งนักก็คือ มีเจ้าของสวนมังคุดบางคนไม่พอใจที่มังคุดในสวนมีผลดกจนราคาตกต่ำมาก จึงโค่นต้นมังคุดเสียหลายต้น ทั้งๆ ที่มังคุดสามารถนำไปทำอื่นๆ ได้อีกมากมาย ขอเล่าที่มาของมังคุดดังนี้

มังคุด ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า "ชื่อไม้ต้นชนิด *Garcinia mangostana* L. ในวงศ์ Guttiferae ผลกลมเมื่อแก่สีแดงคล้ำ เปลือกมีรสฝาดใช้ทำยาได้ เนื้อในขาว รสหวานอมเปรี้ยว" เรียกในภาษาอังกฤษว่า Mangosteen

มังคุดปลูกกันมากในภาคใต้และภาคตะวันออก เพราะมีดินฟ้าอากาศเหมือนกัน คือฝนตกชุก ปลูกค่อนข้างยากกว่าจะออกผลก็ใช้เวลาหลายปี แต่มังคุดมีอายุยืน ถ้าท่านไปเที่ยวตามวัดวาอาราม หรือสวนผลไม้ในภาคใต้ โดยเฉพาะที่อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี และอีกหลายอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จะเห็นต้นมังคุดมีอายุกว่าร้อยปีมากมาย และยังคงให้ผลดกทุกปี ต้นมังคุดมีรูปทรงสวยงาม คือลำต้นตรง ใบเป็นพุ่มใหญ่ดกหนาเป็นมัน มีประโยชน์ทั้งใบ ผล เปลือก และลำต้น จึงเป็นที่น่าเสียดายที่ชาวสวนโค่นต้นมังคุดด้วยความน้อยอกน้อยใจว่าราคาตกต่ำ เพราะถ้าสังเกตให้ดีจะทราบว่า ถ้าปีใดมังคุดหรือผลไม้อื่นๆ มีผลดกมาก ปีต่อไปจะให้ผลน้อย ซึ่งเป็นความสมดุลของธรรมชาติ ยกเว้นเจ้าของสวนบางคนที่ใช้ปุ๋ยที่มีสารเคมีกระตุ้นให้ผลดกทุกปี แต่การฝืนธรรมชาติมากเกินไปจะทำให้ต้นผลไม้อายุสั้นลง

ผู้เขียนไม่เคยทำสวน แต่ชอบไปเที่ยวสวนผลไม้ในฤดูที่ผลไม้กำลังออกผล เป็นสวนผลไม้ของเพื่อนสมัยที่เป็นเด็กรถราก็ไม่ค่อยมีต้องเดินไป แต่พวกเราก็สนุกกันมาก มักจะไปเที่ยวสวนที่ไม่ไกลมากนัก เดินสัก ๑-๒ ชั่วโมงก็ถึง แต่พอเริ่มเข้าสวนนี่สิ ธรรมชาติช่าง

งดงามนัก บางทีกว่าจะถึงสวนผลไม้ มีลำธารเล็กๆ อยู่ข้างหน้า น้ำใสไหลรินเห็นกรวดทราย พวกเรามักจะเอาผ้าถุงและเสื้อไปผลัดเปลี่ยนด้วย จึงลงนั่งแช่น้ำในลำธารเล็กๆ นั้น บางทีก็นอนขวางลำธารเสียเลย แล้วหัวเราะกันว่ายังกะกุมภกรรณทดน้ำ พอแช่น้ำจนเย็นฉ่ำแล้วก็ออกเดินต่อไป บางคนขี้เกียจผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าก็เดินไปจนเสื้อผ้าแห้ง เพราะมีลมพัดเย็นอยู่ตลอดเวลา (คิดถึงลูกหลานสมัยนี้แล้วสงสาร ไม่มีโอกาสมีความสุขกับธรรมชาติเหมือนในสมัยแม่ แต่เขาอาจจะคิดว่าไม่เห็นสนุกเลย สู้ไปเที่ยวตามห้างสรรพสินค้าไม่ได้ แอร์เย็นฉ่ำตลอดวันตลอดคืน) เมื่อไปถึงสวนไหว้พ่อแม่ของเพื่อนแล้ว ก็รีบออกไปเก็บผลไม้ทันที ส่วนมากชาวสวนจะปลูกผลไม้คละกันไป เช่น มังคุดต้องใช้ตะกร้อสอยเลือกลูกสุกๆ ปอกกินทันที เพราะในสมัยนั้นรสชาติไม่ค่อยอร่อย เนื้อไม่ล่อนมักติดเมล็ดและไม่กรอบ เราเรียกกันว่าลูกลวน ลูกรวน หรือลูกหลวน เพราะถ้าไม่ระวังอาจจะลื่นหลุดเข้าไปในคอได้ คำว่า *ลูกหลวน* นี้มาใช้กับคนที่แท้งลูก เช่น ผู้หญิงมีท้อง ๒-๓ เดือน แต่แท้งเสียก่อน เรียกเด็กว่า ลูกหลวน ส่วนลางสาดถ้าเก็บแล้วกินทันทีมักจะมีรสเปรี้ยว เขาเรียกว่ายังไม่ลืมต้น รอสักวันสองวันค่อยกินจึงจะมีรสหวาน นอกจากนั้นมีกระท้อนเปรี้ยว สอยมาทำน้ำปลาหวาน หรือยำกระท้อน หรือ “ฉุนกระท้อน” ภาคกลางเรียกว่า กระท้อนทรงเครื่อง ฉุนกระท้อนนี้อร่อยมาก คือปอกเปลือกกระท้อน แล้วสับเนื้ออย่าให้ขาดจากกัน บีบให้แบนๆ นิดหนึ่ง แช่น้ำไว้ไม่ให้ดำ แล้วปรุงน้ำราดด้วยน้ำปลา น้ำตาลปีบ กุ้งแห้ง ตั้งไฟเคี่ยวให้เดือดจนข้น บีบกระท้อนให้สะเด็ดน้ำ ราดน้ำปรุงลงไป ซอยหอมแดง หั่นพริกขี้หนู โรยมะพร้าวคั่ว คลุกให้เข้ากันรับประทานอร่อยถึงใจ ผู้เขียนเคยใช้กระท้อนห่อทางภาคกลางมาทำก็ไม่อร่อยเท่ากระท้อนเปรี้ยว โอย! น้ำลายไหล

จะพูดเรื่องมังคุดก็เลยเถิดไปพูดถึงผลไม้อื่นๆ คิดเขียนเพลินไป ที่จริงมีผลไม้อีกมาก ที่เรานำมาดัดแปลงปรุงให้อร่อยๆ ถ้าผู้อ่านอยากทราบก็จะเขียนเล่าให้ฟังคราวหน้า

ที่พูดเรื่องมังคุดนี้ เพราะมังคุดถือว่าเป็นราชินีของผลไม้ไทย มีวิธีรับประทานได้หลายอย่างดังนี้

๑. *มังคุดคัด* ไม่ได้หมายความว่าเอามังคุดมาคัดสรรขนาดหรือรสชาติ แต่ภาษาถิ่นใต้หมายถึงมังคุดดิบ คำว่า คัด หมายถึง งัด คือ ใช้มีดงัดแงะเปลือกแข็งๆ ออก เขามีวิธีปอกเปลือกซึ่งผู้เขียนทำไม่เป็น เพราะกลัวยางจะกัดมือ มังคุดคัดนี้ แม่ค้ามีวิธีปอกเปลือกในน้ำเย็น เพื่อไม่ให้ยางไหม้มือ เหลือแต่เนื้อในขาวจั๊วะ แช่น้ำเกลือนิดหน่อย แล้วเสียบไม้ขายเป็นไม้ๆ สมัยก่อนมังคุดคัดเสียบไม้ประมาณ ๕-๖ ลูก ไม้ละครึ่งสตางค์หรือ ๑ สตางค์ตามขนาดของมังคุด (พูดถึงครึ่งสตางค์หนึ่งสตางค์ มิใช่นิทานโกหกนะคะ อันที่จริงอยากจะเล่าเรื่องการใช้เงินสมัยก่อนให้ฟังบ้าง) มังคุดคัดนี้มีขายเฉพาะในจังหวัดนครศรีธรรมราช และมีทุกฤดูกาล (เคยถามคนขายว่าหน้านี้ไม่ใช่หน้ามังคุด ไปเอามังคุดมาจากไหน เขาบอกว่าสั่งมังคุดดิบมาจากจันทบุรี เพราะออกผลในฤดูกาลที่ไม่ตรงกัน) ปัจจุบันนี้เสียบไม้ละ ๓ ลูก ราคา ๒๐ บาท นานๆ ไปเมืองนครฯ ก็ต้องยอมซื้อกิน เพราะมังคุดคัดอร่อย กรอบ และขอบอกไว้ว่าอย่าคายเมล็ดทิ้ง ให้เคี้ยวกินด้วย เมล็ดมังคุดกรอบอร่อยกว่าลูกอัลมันด์ของเมืองนอกเสียอีก

๒. *มังคุดสุก* รับประทานสดๆ หลายท่านอาจจะทราบหรือไม่ทราบก็ได้ว่า เรารู้ได้อย่างไรว่าเนื้อในของมังคุดมีกี่กลีบ ขอให้ดูที่ท้ายของลูกมังคุดที่มีกลีบเหมือนดอกไม้ ถ้าท้ายลูกมี ๔-๕-๖-๗ กลีบ เนื้อในลูกมังคุดก็มีเท่านั้นกลีบ เมื่อตอนเป็นเด็กเล่นทายกับเพื่อนๆ เสมอ

๓. *แยมมังคุด* เชื่อหรือไม่ว่า แยมมังคุดมีรสชาติอร่อยกว่าแยมอื่นๆ ทั้งหมด สมัยก่อนมังคุดไม่ได้ขายเป็นกิโลกรัม แต่ขายเป็นร้อยลูก ราคาถูก วิธีทำคือเลือกมังคุดลูกโตๆ มีเมล็ดเยอะ ปอกใส่กระทะควรจะเป็นกระทะทองเหลือง เนื้อมังคุดจะไม่ดำ มีอัตราส่วนคือ มังคุด ๑๐๐ ลูก ใส่น้ำตาลทราย ๑ กิโลกรัม อย่าให้ขาดหรือเกิน ใช้ไฟปานกลาง กวนให้เข้ากัน พอข้นขนาดเป็นแยมได้ ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น แล้วบรรจุขวดเก็บไว้ในตู้เย็น เมล็ดของแยมมังคุดต้องยกนิ้วให้เลยว่าอร่อยมาก บางครั้งกวนเสร็จแล้วผู้เขียนต้องตักเมล็ดมากินเสียก่อน หวานมันกรอบ ลองทำดูนะคะ ไม่ต้องใส่สารกันบูด เก็บไว้ในตู้เย็นกินได้นาน ทาขนมปังกินไม่รู้จักเบื่อ ปีไหนมังคุดมากล้นตลาด ชาวสวนบางคนโค่นทิ้ง น่าเสียดาย ถ้ารู้จักเอามาทำแยมขายจะได้ราคาดีมาก ผู้เขียนบอกสูตรให้น้องสาวซึ่งอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชลองทำดู เขาลองทำ ๕๐ ลูก ใช้น้ำตาลทรายครึ่งกิโลกรัม ทีแรกใส่ไม่ถึงครึ่งกิโลกรัมไม่อร่อย พอทำตามสูตร เขาบอกว่าอร่อยมาก ได้แจกญาติๆ ด้วย

เสียดายที่บอกช้าไป ตอนนั้นมังคุดเริ่มวายแล้ว ผู้เขียนมานึกได้ตอนที่เห็นในโทรทัศน์ว่าชาวสวนโค่นมังคุด ไม่เป็นไรเอาไว้ทำในปีหน้าฟ้าใหม่

๔. *มังคุดกวน* เดี๋ยวนี้มีมังคุดกวนวางขายกันมากแล้ว กวนกันนานกว่าจะแห้ง พอไว้นานก็แข็งมากและสีคล้ำไม่น่ากิน แต่ก็เป็นการถนอมอาหารได้อย่างหนึ่ง การกวนเสียเวลามาก แต่ทำแยมง่ายกว่า ใช้เวลากวนน้อยและอร่อย

มังคุด ใช้ทำอาหารคาวและเครื่องดื่ม เท่าที่นึกได้มีดังนี้

๑. *มังคุดรับประทานกับไข่จะละเม็ด* คือไข่เต่านั่นเอง ต้มไข่เต่าให้สุก ฉีกเปลือกออกเอาแต่เนื้อใส่น้ำปลา มะนาว พริกขี้หนู หอมแดง รับประทานกับข้าวและมังคุดสุก ปัจจุบันนี้คงจะไม่มีไข่เต่ารับประทานแล้ว เพราะเต่าเป็นสัตว์สงวน ผู้ใดลอบไปขุดไข่เต่าถือว่าผิดกฎหมาย

๒. *ยำมังคุด* ทำเหมือนยำไข่จะละเม็ด กินแกล้มกับแกงกะทิ เช่น แกงเผ็ดเนื้อ แกงเผ็ดไก่ แกงเขียวหวาน

๓. *แกงคั่วมังคุดสุก* แกงคั่วเนื้อ เป็ด ไก่ หมู ฯลฯ พอแกงสุกจึงใส่มังคุดลงไป ยกลงจากเตาทันที รับประทานกับข้าวสวย ผู้สูงอายุบางท่านชอบรับประทานผลไม้กับข้าว เช่น ทุเรียน สับปะรด กล้วยสุก และมังคุด ท่านบอกว่าคล่องคอดี

๔. *ไวน์มังคุด* เป็นเครื่องดื่มที่ทำจากเนื้อมังคุดหมักด้วยกรรมวิธีของการทำไวน์ ซึ่งในขณะนี้มีหลายจังหวัดที่ผลิตไวน์มังคุดขึ้นมา

การรับประทานมังคุดของคนไทยมีหลากหลาย ทำได้ทั้งอาหารคาวและหวาน เมื่อครั้งที่ผู้เขียนไปที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก พอไปถึงวันแรกทางสถานทูตไทยร่วมกับมหาวิทยาลัยรามคำแหงนำนาฏศิลป์ไทยไปแสดงในเวลาค่ำ เพื่อให้ชาวต่างประเทศได้ชม ในงานมีการเลี้ยงอาหารไทยด้วย ร้านอาหารไทยในเดนมาร์กร่วมมือร่วมใจกันจัดอาหารหลากหลายรสชาติไม่เผ็ดเพื่อให้ฝรั่งรับประทานได้ ปรากฏว่าทั้งฝรั่งทั้งคนไทยเอร็ดอร่อยกันใหญ่ มีขนมไทยสีสวยน่ากิน มีผลไม้โต๊ะใหญ่ ซึ่งแน่นอนต้องมีทั้งเงาะและมังคุด แต่น่าเสียดายที่ผู้จัดผลไม้ไม่ได้ใช้มีดควั่นเปลือกไว้ฝรั่งจึงใช้วิธีกัด ตอนกัดเงาะไม่เป็นไรกินได้ แต่ตอนที่กัดมังคุดนี่สิ ทุกคนทำหน้าเหยเกไปตามกัน ฉะนั้นในการจัดเลี้ยงถ้ามีมังคุดตั้งโต๊ะด้วย ควรควั่นรอบๆ เปลือกเพื่อสะดวกในการรับประทาน แต่ก็เห็นฝรั่งหยิบเงาะและมังคุดใส่กระเป๋าเสื้อนอกไปด้วย คงจะเห็นเป็นผลไม้แปลกๆ จึงนำไปให้ครอบครัวของเขาดูและลองชิม แค่นี้เราก็ภูมิใจที่ชาวต่างประเทศให้ให้ความสนใจผลไม้ของเราโดยเฉพาะมังคุด

มังคุด มีสรรพคุณในด้านเภสัชหรือยาได้ คือ

๑. *ใช้แก้ร้อนใน* คือเมื่อเรารับประทานทุเรียนซึ่งเป็นผลไม้ที่ทำให้เกิดความร้อนในร่างกาย ต้องรับประทานมังคุดตามไปด้วย เพราะมังคุดเป็นผลไม้เย็นช่วยดับความร้อนจากทุเรียนได้เป็นอย่างดี

๒. *เปลือกมังคุดใช้เป็นยาแก้ท้องเสีย* โดยใช้เปลือกมังคุดต้มน้ำให้เดือด ดื่มเป็นยาแก้ท้องเสียได้เป็นอย่างดี

๓. *เปลือกมังคุดเป็นยาใส่แผล* ถ้าเกิดบาดแผลไม่ว่าแผลสดหรือแผลเรื้อรัง ใช้เปลือกมังคุดล้างให้สะอาดฝนกับฝาหม้อดินพอกแผล ปัจจุบันนี้ฝาหม้อดินอาจจะหายาก เพราะส่วนมากไม่ใช้หม้อดินกันแล้ว ก็ฝนกับแผ่นอิฐที่สะอาดๆ ได้

ทั้ง ๓ ข้อนี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำเอามังคุดทั้งเนื้อและเปลือกมาใช้เป็นยารักษาโรคได้

นอกจากนี้มังคุดยังมีประโยชน์อย่างอื่นๆ อีกมากมาย เช่น

๑. *ใช้แทนถ่านไฟ* ท่านทราบไหมว่าเปลือกมังคุดที่ตากแห้งแล้วใช้เป็นถ่านไฟคุได้ดีพอๆ กับถ่านไม้โกงกาง ยิ่งถ้าเปรียบเทียบกับถ่านที่ขายในปัจจุบันนี้จะเทียบกันไม่ได้เลย และขอบอกเพิ่มเติมไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่านอกจากเปลือกมังคุดตากแห้งแล้ว ยังมีเปลือกทุเรียนตากแห้ง ทางมะพร้าว ทางหมากแห้งๆ สับเป็นท่อนๆ ใช้เป็นฟืนได้ดีมาก เมื่อก่อนที่บ้านของผู้เขียนเลี้ยงสุนัขไทยเอาไว้ ๑๖ ตัว ทีแรกมีแค่ ๒ ตัว พอมันมีลูกออกมาก็จำต้องเลี้ยงเอาไว้ ต้องหุงข้าวกระทะใหญ่ ใช้ก้อนเส้าใหญ่ ๓ ก้อน มีสังกะสีโอบเตาไว้เพื่อบังลม เพราะหุงนอกครัวเป็นที่โล่ง เราจึงต้องเก็บวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นฟืนเป็นถ่านแทน ประหยัดเงินได้มาก นอกจากนั้นยังได้ขี้เถ้าใช้ทำประโยชน์ได้อีก โดยเฉพาะขี้เถ้าจากเปลือกทุเรียน เมื่อตอนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ข้าวของทั้งหายาก ขาดแคลน และแพง แม่ต้องเก็บทุกอย่างที่เป็นประโยชน์เพื่อมาช่วยเศรษฐกิจทางบ้าน จึงเอาขี้เถ้า

ทุเรียนมาใส่อ่างดินใส่น้ำให้เต็ม ใช้น้ำใสเป็นน้ำด่างซักผ้าขี้ริ้วได้ บางแห่งก็ต้องทำสบู่ใช้เอง เพราะหลังสงครามโลกไม่มีสบู่ใช้ ดังนั้นวัสดุเหลือใช้เช่นเปลือกผลไม้จึงใช้เป็นประโยชน์ได้มาก

๒. ใช้เป็นเครื่องสำอางได้หลายชนิด เช่น

สบู่มังคุด ใช้เปลือกผสมทำให้เนื้อสบู่เป็นสีเปลือกมังคุด ใช้อาบน้ำล้างหน้าล้างตัวสะอาดสะอ้าน

โลชั่นมังคุด ทำโลชั่นหรือครีมทาผิว ด้วยการสกัดสารจากเปลือกมังคุด ทำให้ผิวพรรณสดชื่นเปล่งปลั่ง

แชมพูมังคุด นี่ก็เช่นเดียวกัน สีสันอาจจะไม่สวยงามอย่างแชมพูอื่นๆ แต่มีสรรพคุณดีมาก แชมพูมังคุดช่วยรักษาหนังศีรษะให้สะอาดปราศจากเชื้อราและรังแค ทั้งช่วยทำให้ผมดกดำขึ้น

๓. ใช้ย้อมผ้า การย้อมผ้าจากส่วนต่างๆ ของมังคุด ทั้งใบ เปลือก และแก่น มีที่ชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนใหญ่รวมตัวกันตั้ง “กลุ่มมัดย้อมบ้านคีรีวง” มีทั้งผ้ามัดย้อม ผ้าเขียนสีบาติก เดิมเป็นผ้าที่มัดย้อมจากมังคุด (รวมทั้งทำสบู่ แชมพู ไวน์ มังคุดกวน ตามที่อธิบายมาแล้วข้างต้น) ต่อมาขยายการมัดย้อมจากพืชชนิดอื่นๆ อีกมาก เช่น เพกา สะตอ ขนุน ฯลฯ ซึ่งเป็นพืชผลในหมู่บ้านนั่นเอง ผ้ามัดย้อมนี้นำมาตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์หลายชนิด เช่น เสื้อ กระโปรง กางเกง กระเป๋าถือ สำหรับผู้ใหญ่และวัยรุ่น หมวกแบบต่างๆ และผ้าคลุมไหล่ เป็นต้น สมาชิกของกลุ่มเล่าให้ฟังว่า ขณะนี้มีใบสั่งจากร้านค้าต่าง ๆ บ้าง จากสถานศึกษาบ้าง ทั้งส่งออกจำหน่ายที่ต่างประเทศ จนผลิตแทบไม่ทัน เมื่อครั้งที่ผู้เขียนไปเยี่ยมชมเร็วๆ นี้ ผลิตภัณฑ์เหลือน้อย เพราะใกล้เวลาที่โรงเรียนและมหาวิทยาลัยเปิดเทอม จึงมีใบสั่งของเข้ามามากมาย ในวันนั้นผู้เขียนไปเห็นสมาชิกกำลังก้มหน้าก้มตาช่วยกันนับเสื้อและกางเกงชาวเลเป็นชุดๆ แล้วมัดเป็นมัดๆ กองวางอยู่มากมาย ทราบว่าทางมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สั่งทำชุดเสื้อกางเกงเพื่อใช้ในวันรับน้องใหม่ของมหาวิทยาลัย เสื้อผ้ามีสีสันสวยงามเรียบๆ น่าสวมใส่มาก ผู้ผลิตบอกว่าหลังจากมหาวิทยาลัยเปิดเรียนแล้ว เขาก็จะผลิตของได้มาก ขอให้คณะเราไปเยี่ยมเยือนและหาซื้อของอีกครั้ง แต่ในวันนั้นพวกเราก็ซื้อของได้หลายอย่าง ทั้งเสื้อ กระโปรง กระเป๋าถือ กระเป๋าใส่ของ หมวก และไวน์ ส่วนผลิตภัณฑ์จำพวก สบู่ แชมพู หมดเกลี้ยง เขาแนะนำให้ไปหาซื้อที่ร้านในอำเภอเมือง แต่พวกเราไม่มีเวลาแวะไป ทั้งฝนก็ตกมากด้วย ผู้เขียนได้มาใช้สบู่มังคุดที่บ้านน้องสาว และอีกไม่นานน้องก็จะเอาสบู่และแชมพูมาฝากด้วย

การไปเยี่ยมชม “กลุ่มมัดย้อมบ้านคีรีวง” ทำให้ผู้เขียนมีความสุขใจ เพราะได้เห็นความร่วมมือสามัคคีกันของชุมชน ช่วยให้ผลิตผลในหมู่บ้านเกิดประโยชน์และเพิ่มคุณค่า มีรายได้งดงาม เพราะในอำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี และอำเภอที่อยู่ใกล้เคียงกันอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชผักผลไม้ นอกจากมังคุดแล้ว ยังมีทุเรียน เงาะ ลางสาด กล้วย ฯลฯ มีจำหน่ายทั้งผลไม้สด และผลไม้กวน และพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือการทำสวนยาง และสะตอ ซึ่งนับวันราคาสูงขึ้นทุกที ส่วนพืชผักที่ใช้ในครัวเรือนก็มีมากมาย ไม่ต้องไปซื้อหา ทั้งได้จำหน่ายให้แก่ผู้เดินทางสัญจรไปมาด้วย ประชาชนที่นี่จึงมีความเป็นอยู่ที่ดีทุกครัวเรือน ไม่มีคนจน ทั้งนี้เกิดจากความขยันหมั่นเพียร และศึกษาหาความรู้ในด้านกสิกรรม เกษตรกรรมอยู่เสมอ จึงขอเชิญชวนทุกท่านหาโอกาสไปเยี่ยมชม “กลุ่มมัดย้อมบ้านคีรีวง”

ผลไม้ทางภาคตะวันออกของไทย ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด มีผลไม้ออกผลอีกมากมาย ก็มีข่าวการโอดครวญจากเกษตรกรว่า ผลไม้ราคาตกต่ำในขณะที่ราคาน้ำมันและค่าครองชีพสูงขึ้นมาก แต่ประชาชนแถบถิ่นนี้ก็คงเอาตัวรอดได้เพราะความขยันหมั่นเพียรและการพัฒนาความคิดของทุกท่าน แต่ทางภาคใต้ทราบว่าปีนี้มังคุดจะให้ผลน้อยกว่าปีที่แล้ว ตามที่มีผู้คาดการณ์ไว้ ฉะนั้นท่านจะวิตกไปไยในเมื่อท่านได้เตรียมพร้อมรับสถานการณ์ไว้แล้วว่า ปีใดที่มีผลิตผลมากมาย ท่านก็ผลิตและถนอมสิ่งเหล่านั้นเผื่อไว้สำหรับปีข้างหน้า แต่ในฉบับนี้ผู้เขียนขอเล่าเฉพาะเรื่อง ***“มังคุด-ราชินีผลไม้ไทย”*** เท่านั้น ถ้ามีโอกาสก็อาจจะเล่าเรื่องอื่นๆ อีกต่อไป

ขอให้ชาวสวนมังคุดโปรดรักษาผลไม้ที่มีคุณค่าของท่านไว้ อย่าตัดทำลายเสียเลย มิฉะนั้นท่านอาจจะรู้สึกเสียดายอย่างสุดซึ้งในภายหลัง

ความสำคัญของจารีตประเพณี

ศาสตราจารย์ ดร.ระพี สาคริก

"บุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลใดถอดเอาวิชาประวัติศาสตร์
ออกจากการเรียนการสอนในหลักสูตรการจัดการศึกษาของชาติ
ควรจะถูกประณามว่าเป็นคนสร้างความหายนะ
ให้แก่ชาติบ้านเมืองของตัวเองอย่างเลือดเย็นที่สุด"

เมื่อ หวนกลับไปพิจารณาเหตุการณ์บ้านเมืองเริ่มจาก พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งกาลเวลาได้ผ่านพ้นมาหลายสิบปี ถ้ามองย้อนกลับไปค้นหาความจริงถึงจุดนั้นได้ ฉันเห็นว่า **จารีตประเพณี** เป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติบ้านเมือง บังเอิญฉันเป็นคนมีนิสัยจำแม่นแม้เวลาจะผ่านพ้นมาเกือบค่อนศตวรรษแล้วก็ตาม แต่ก็ยังจำความในอดีตได้ค่อนข้างละเอียด

การเปลี่ยนแปลงจากจุดนั้นมาถึงจุดนี้ ได้สะท้อนให้เห็นว่า ถ้านำเอา **"วัฒนธรรมท้องถิ่น"** ของสังคมไทยซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติและแผ่นดิน รวมทั้งชีวิตคนทั้งชาติมาใช้เป็นพื้นฐานการพิจารณา เราได้สูญเสียจิตวิญญาณความรักแผ่นดินถิ่นเกิดของคนในชาติจนกระทั่งทำให้ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวนไม่ถึง ๓๐๐ คน แต่เห็นดีเห็นงามกับการนำเอาผลพวงทางการเมืองของคนต่างถิ่นเข้ามาทำลายสถาบันอันสูงสุดของคนไทยอย่างน่าเศร้าใจที่สุด

เหตุใดฉันจึงพิจารณาเห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ช่วยให้บ้านเมืองอยู่ได้อย่างมั่นคงมาตลอด

สิ่งที่เป็นมงคลชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตนับตั้งแต่กรุงสุโขทัยมาถึงกรุงศรีอยุธยาแล้วเลยมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ก็คือสัจธรรมที่ฉันได้นำมากล่าวย้ำถึงความสำคัญให้ชนรุ่นหลังเกิดความเข้าใจและถือปฏิบัติก็คือ **"จงรำลึกถึงพระคุณของคนในอดีตที่สร้างความดีความงามฝากไว้ให้แก่แผ่นดิน อีกทั้งยังถือเป็นมรดกตกทอดของชนรุ่นหลังมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน"**

ข้อความดังกล่าวหาใช่ว่าใครจะนำมาเขียน หรือมาพูดอย่างขาดการรู้ถึงเหตุและผลไม่ ในเมื่อมนุษย์แต่ละคนที่ได้รับการนำปฏิบัติด้วยสิ่งที่ดีงามมาแต่อดีตย่อมมีผลทำให้ชนรุ่นหลังรำลึกถึงพระคุณ เพราะทำให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

หวนกลับไปนึกถึงสิ่งซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยได้นำปฏิบัติมาแล้วแต่อดีตอันยาวนานนับเป็นร้อยๆ ปี ในการคุ้มครองปกป้องแผ่นดินไทยเอาไว้ให้ชนรุ่นหลังอยู่ได้อย่างอิสระ ช่วยให้บังเกิดความสุขแก่จิตใจตัวเองและครอบครัว

สิ่งนี้เธอลองคิดดูให้ดีก็แล้วกันว่า แม้ย้อนกลับไปถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งบ้านเมืองในขณะนั้นจำต้องเสียแผ่นดินให้แก่ข้าศึกศัตรู แต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ได้ทรงกอบกู้แผ่นดินผืนนี้เอาไว้ด้วยชีวิต ให้คนไทยรุ่นหลังดำรงอยู่ได้อย่างสมศักดิ์ศรี

เมื่อไม่กี่ปีมานี้ฉันเดินทางไปที่ *อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่* ซึ่งอยู่ในพื้นที่เหนือสุดของประเทศสยาม และที่นั้นมีภูเขาสูงสลับซับซ้อนสุดสายตา ซึ่งดู

แล้วแทบไม่น่าเชื่อว่า บุคคลในระดับองค์พระมหากษัตริย์จะยอมตกระกำลำบากบุกป่าฝ่าดงขึ้นเขาลงห้วยไป จนกระทั่งสามารถกอบกู้อิสรภาพให้แก่แผ่นดินไทยได้สำเร็จ

ขณะนั้นฉันมีอายุได้ ๘๒ ปี และตัวเองได้ไปยืนอยู่ตรงนั้นแล้วมองไปยังขุนเขาใหญ่น้อย ซึ่งฉันเชื่อว่าชนรุ่นนี้แม้แต่การก้าวเข้าไปอยู่ตรงนั้นก็ยังไม่ง่ายที่จะกระทำได้สำเร็จ นอกจากมียานพาหนะ มีถนนไต่ขึ้นเขาลงห้วย หรือสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้เท่านั้น

ตามประวัติศาสตร์แล้ว สมเด็จพระนเรศวรมหาราชซึ่งทรงมีความวิริยะอุตสาหะยอมเหน็ดเหนื่อยอย่างสุดชีวิต พร้อมทั้งทรงยอมเสี่ยงภัยอันตรายจากธรรมชาติเพื่อหวังกอบกู้แผ่นดินซึ่งคนไทยทั้งชาติสูญเสียให้แก่ศัตรูมาแล้ว

แม้ยกทัพออกจากกรุงศรีอยุธยาด้วยการเดินเท้า รวมทั้งใช้ช้างใช้ม้าเป็นพาหนะ ก็ยังมีรี้พลคนไทยประมาณไม่ถึงแสนคน ครั้นยกทัพออกมาแล้ว เดินทางมุ่งหน้ามายังอำเภอเวียงแหงซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่เหนือสุดของชายแดนไทยพม่า แต่เป็นเพราะบุญบารมีของพระองค์ท่าน หลังจากเสด็จไปถึงที่นั่นแล้วจึงพบว่ามีรี้พลจากไทยใหญ่เข้ามาสมทบจนกระทั่งรวมทั้งสิ้นประมาณสองแสนคน

หลังจากยกทัพไปตีข้าศึกศัตรูจนกระทั่งได้ชัยชนะในช่วงที่กรุงศรีอยุธยาจำต้องสูญเสียบ้านเมืองให้แก่ข้าศึก เป็นเพราะฝ่ายไทยมีคนใจทรยศต่อประเทศชาติแฝงตัวมาในคราบของคนไทยท้องถิ่นและนำความลับของชาติไปบอกให้แก่ข้าศึกศัตรู

ผลจากการเดินทัพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในครั้งนั้นที่ทรงบุกป่าฝ่าอันตรายทั้งหลายเข้าไปจนกระทั่งสามารถกอบกู้แผ่นดินไทยให้กลับคืนสู่อิสรภาพได้แล้ว พระองค์ท่านก็ต้องไปสวรรคตอยู่ในป่าลึก เนื่องจากได้รับอันตรายที่เกิดจากสัตว์มีพิษในธรรมชาติ

แม้แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เราก็ยังพบว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสต้นไปทรงใช้ชีวิตอยู่กับราษฎรแบบสามัญชน จึงทรงทราบถึงความทุกข์สุข ดังที่สถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่ง ได้นำเสนอไปแล้วเมื่อไม่นานมานี้

นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงจัดตั้งกองเสือป่าขึ้นมาที่สวนมฤคทายวัน ก็เพราะมีพระราชประสงค์ที่จะนำพระองค์ลงมาคลุกคลีอยู่กับบรรดาข้าราชบริพารในระดับล่าง แล้วเลยลงมาถึงชาวบ้าน เพื่อปูพื้นฐานประชาธิปไตยที่ควรจะเกิดจากแผ่นดินของเราเอง

ซึ่งเรื่องนี้มีประจักษ์พยานที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ***พ่อของฉันซึ่งได้ทรงชุบเลี้ยงมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก จากเด็กบ้านนอกคนหนึ่งซึ่งชีวิตคลุกคลีอยู่กับการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นชาวนา จนกระทั่งมาเป็นเด็กของในหลวง ซึ่งพ่อของฉันมีรากฐานจิตใจที่รำลึกถึงผู้มีพระคุณแก่ตน โดยเฉพาะรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านอย่างหาที่สุดมิได้***

อนึ่ง พ่อของฉันได้มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับการจัดตั้งกองเสือป่าของล้นเกล้าฯ มาตลอด

เพราะฉะนั้นฉันจึงมีโอกาสสัมผัสกับอุปกรณ์นานาชนิดนับตั้งแต่เครื่องแต่งกายของเสือป่าที่พ่อเก็บเอาไว้ในตู้อย่างดีที่สุด รวมทั้งวารสาร “ดุสิตสมิต” ซึ่งเป็นวารสารเล่มแรกของเมืองไทยที่พระองค์ท่านมีพระราชประสงค์จะใช้เป็นสื่อใกล้ชิดกับข้าราชบริพารเลยลงมาถึงคนระดับล่าง โดยพ่อของฉันเป็นบรรณาธิการหนังสือเล่มนี้และเป็นผู้ที่เขียนภาพลายเส้นทั้งหมด

นอกจากนั้นผลงานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งแต่ก่อนบรรดาคนต่างชาติที่สังกัดอังกฤษ เมื่อมาอยู่ในสยามประเทศ หากมีกรณีพิพาทจะต้องส่งไปขึ้นศาลอังกฤษ หลังจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ เพราะพระปรีชาญาณของพระองค์ท่านที่มีพระราชประสงค์จะปลดแอกในทางศาลจึงได้ทรงพระราชดำริที่จะส่งกองทหารไทยไปร่วมรบ การตัดสินพระราชหฤทัยในครั้งนั้นก็ใช่ว่าจะทรงกระทำไปโดยพลการไม่ หากมีการเรียกประชุมข้าราชบริพารในระดับเสนาบดี รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศในระดับรองลงมา จากการประชุมที่ท้องพระโรงในโอกาสนั้น ได้มีเสียงจากที่ประชุมคัดค้านการตัดสินใจของพระองค์ท่าน ทำให้เกิดเสียงแยกออกเป็นสองฝ่าย พระองค์จึงได้มีพระราชดำริให้มีการโหวตปรากฏผลว่าฝ่ายที่เห็นด้วยกับการส่งทหารไปร่วมรบมีเสียงเหนือกว่าเล็กน้อย จึงได้ทรงรับเสียงที่ประชุมไปทรงดำเนินการ

นอกจากนั้นฉันยังทราบต่อไปอีกว่า หัวหน้าฝ่ายค้านที่มีการปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง หลังจากแพ้เสียงส่วนใหญ่แล้วก็ใช่ว่าจะไม่ร่วมมือ หากสะท้อนให้เห็นการปฏิบัติว่าร่วมมืออย่างเต็มที่ แม้กระทั่งเดินทางไปร่วมรบในครั้งนั้นด้วย ในที่สุดก็มีผลทำให้ประเทศสยามได้รับการยอมรับเพื่อให้คนในบังคับอังกฤษมาขึ้นศาลไทย

ในครั้งนั้น พันเอก พระยาทะยานพิฆาตซึ่งเป็นนักบินหนึ่งในสามคนที่ให้กำเนิดกองทัพอากาศในช่วงถัดมา ซึ่งเป็นลุงเขยของฉัน และเป็นบิดาของศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์สิปปนนท์ เกตุทัต ขณะนั้นกองบินไทยยังสังกัดอยู่ในกองยานยนต์ทหารบก พันเอก พระยาทะยานพิฆาตได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้ควบคุมกองยานยนต์ทหารบกของไทยไปร่วมรบในครั้งนั้นด้วย

นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงมีผลงานที่กู้อิสรภาพของประเทศสยามเอาไว้อีกหลายเรื่อง ดังเช่นปัญหาในภาคใต้ ซึ่งมีเรือรบของอังกฤษบุกเข้ามาในลำแม่น้ำเจ้าพระยาจนกระทั่งถึงหน้าบริเวณพระราชวังหลวงเป็นต้น

ฉันยังจำได้ว่าก่อนที่พ่อของฉันจะถึงแก่กรรมนับเป็นเวลานานหลายปี ทุกๆ ปลายเดือนพ่อจะขับรถไปกราบนมัสการพระอังคารของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งบรรจุเอาไว้ภายใต้ฐานขององค์พระร่วงโรจนฤทธิ์ ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่ฐานขององค์พระปฐมเจดีย์เป็นประจำทุกเดือน ซึ่งแสดงถึงนิสัยของพ่อที่รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นล้นพ้น

นอกจากนั้น พ่อของฉันร่วมกับหม่อมหลวงปิ่น มาลากุลซึ่งเป็นเพื่อนรักกันมาก ได้เป็นแกนนำอย่างสำคัญในการจัดสร้างหอวชิราวุธานุสรณ์ขึ้นในบริเวณหอสมุดแห่งชาติที่ท่าวาสุกรี

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงจัดเตรียมเยาวชนคนไทยกลุ่มหนึ่งเพื่อปูพื้นฐานในด้านการศึกษาเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ทรงใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติอันนำมาซึ่งความเข้มแข็งในการเป็นไทแก่ตนเองภายในรากฐาน ก่อนที่จะส่งไปศึกษาประชาธิปไตยต่อในประเทศอังกฤษ โดยมีรากฐานเป็นของไทยเอง *ซึ่งในเด็กกลุ่มนี้ได้มีฉันรวมอยู่ด้วยคนหนึ่ง* ดังนั้นจึงทำให้รู้ความจริงและถือเป็นประจักษ์พยานซึ่งนำมากล่าวไว้ให้เชื่อมั่นได้ในโอกาสนี้

อนึ่ง พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ระหว่างช่วงก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ทรงทราบดีอยู่แล้วว่า **บุคคลในระดับล่างซึ่งเป็นพื้นฐานสังคมของชาตินั้นเป็นพื้นฐานประชาธิปไตยอย่างสำคัญ หากยังขาดความเข้มแข็งภายในรากฐานตนเอง ซึ่งประเด็นนี้นับว่าสำคัญที่สุดก่อนที่จะได้รับการปกครองแบบประชาธิปไตยในอนาคต**

แต่ในช่วงของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้มีคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวนไม่ถึง ๓๐๐ คน อ้างว่าตัวเองเป็นคณะราษฎร ได้ใช้กำลังทหารปฏิวัติราชบัลลังก์ของพระองค์ท่าน แล้วยึดอำนาจการปกครองโดยประกาศว่าต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเรื่องนี้ขอให้ทุกคนอ่านสิ่งที่พระองค์ท่านได้ทรงพระอักษรฝากไว้แก่แผ่นดินโดยปรากฏลิขิตอยู่ที่ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ซึ่งประดิษฐานอยู่หน้าอาคารรัฐสภาในปัจจุบัน

ซึ่งคนกลุ่มนี้ ถ้าใครสนใจต้องการทราบว่ามีใครบ้าง ก็ขอให้ไปที่วัดพระศรีมหาธาตุ หลังจากนั้นให้ขึ้นบันไดแล้วเดินเข้าไปดูด้านในขององค์พระเจดีย์สีขาวองค์ใหญ่ เธอจะพบว่า ผนังที่สร้างไว้เป็นช่องๆ เพื่อใช้บรรจุอัฐิ รวมทั้งจารึกชื่อเอาไว้ที่ฝาปิดช่องเพื่อเป็นอนุสรณ์ในการปฏิวัติของคนกลุ่มนี้ในครั้งนั้น

แต่ช่วงหลังๆ ได้มีญาติพี่น้องของบางคนที่ไม่กล้าจะนำเอาอัฐิของญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่นับถือของตนเข้าไปบรรจุไว้ คงจะเกรงความเสียหายต่อชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ซึ่งเรื่องนี้ถ้าฉันเขียนผิดพลาดหรือล่วงเกินท่านผู้ใดก็กราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย เพราะไม่มีเจตนาที่เกี่ยวกับตัวบุคคลแต่อย่างใด นอกจากนำเอาเหตุการณ์สำคัญซึ่งตนพบเห็นจากของจริงมาเล่าสู่กันฟัง และบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงหลังๆ นั้นมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากไหน

ฉันนึกถึงพระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนแทบทุกศาสนา ได้กล่าวฝากเอาไว้แก่สังคมก่อนที่จะละสังขาร พระภิกษุรูปนี้คือ **ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ** ซึ่งได้กล่าวฝากไว้ว่า **"ประชาธิปไตยคือหลักธรรมะ"**

แต่เป็นเพราะเหตุว่าพื้นฐานการเรียนรู้ของคนไทยส่วนใหญ่ในอดีต มีอิทธิพลจากรูปวัตถุเข้าไปครอบงำจนกระทั่งทำให้ปัญญามืดบอด จึงเข้าใจประชาธิปไตยไปในด้านที่เป็นรูปแบบ แทนที่จะสามารถเจาะลึกลงไปถึงรากฐานตัวเองได้อย่างลึกซึ้ง

สิ่งนี้เอง ที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้นแก่สังคมไทยนับตั้งแต่ช่วงนั้นเป็นต้นมา และบานปลายต่อมาเรื่อยๆ จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน

อนึ่ง หลังจากปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ปัจจุบัน ท่านก็ได้ทรงงานอย่างหนักมาตลอด โดยเน้นความสำคัญของ**การเกษตร** ทั้งนี้เป็นเพราะพระองค์ท่านทรงมีพระปรีชาญาณเฉียบแหลม จึงทรงทราบได้อย่างลึกซึ้งว่า **เกษตรกรที่มีจิตวิญญาณในด้านการเกษตรอย่างแท้จริงนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญของประชาธิปไตย จึงควรจะมีความรักแผ่นดินถิ่นเกิดของตัวเองอย่างลึกซึ้ง** หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า **"เกษตรกรคือยามเฝ้าแผ่นดิน"** ถ้าได้รับการศึกษาที่สร้างรากฐานจิตใจให้มีความเป็นไทแก่ตนเองเข้มแข็งยิ่งขึ้นถึงระดับหนึ่ง ย่อมช่วยให้คนไทยทั้งชาติสามารถฝากผีฝากไข้อย่างมั่นใจได้

ดังนั้นการที่พระองค์ท่านได้เสด็จลงมาพระราชทานพระเมตตาใกล้ชิดอยู่กับเกษตรกรซึ่งเป็นคนระดับล่างให้ได้เห็นประจักษ์ชัดมาตลอด ควรมีความหมายว่าพระองค์ท่านได้ทรงปูพื้นฐานประชาธิปไตยให้แก่พสกนิกรของพระองค์ โดยปราศจากการคำนึงถึงความเหนื่อยของพระองค์เอง ทำให้เป็นที่เชื่อมั่นได้อย่างลึกซึ้ง

อนึ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะพระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติโดยให้ความสำคัญแก่**พื้นดิน**อันเป็นรากฐานจิตใจของคนไทยทั้งชาติ โดยเฉพาะพื้นฐานของประเทศย่อมหมายถึง**เกษตรกร**ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของชาติ

จากสิ่งที่พระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติมาแล้วในระยะเวลาอันยาวนานย่อมสะท้อนให้เห็นความจริงว่าพระองค์ทรงมีพระเมตตาคุณที่พระราชทานให้กับพสกนิกรไทยอันเป็นพื้นฐานของชาติบ้านเมืองอย่างลึกซึ้ง

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด คนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นควรจะเข้าใจได้ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยในอดีตมาจนถึงปัจจุบันได้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาติบ้านเมืองให้เป็นที่มั่นใจได้

แม้กระทั่งการที่ตัวฉันเองเข้ารับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดทางวิชาการตั้งแต่ยังมีอายุได้เพียง ๕๐ ปี หลังจากเสร็จพิธีพระราชทานแล้ว พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินมาประทับยืนอยู่ตรงหน้าฉันแล้วรับสั่งว่า **"ทำอะไรก็ตาม ขอให้ทำอย่างดีที่สุดแล้วผลสำเร็จมันก็จะเกิดขึ้นได้เอง"** ซึ่งประเด็นนี้ฉันคิดว่านำมาใช้ได้กับทุกเรื่องแม้แต่เรื่องที่เตรียมประชาชนเอาไว้ให้ประเทศชาติเป็นประชาธิปไตยในอนาคต

เพราะฉะนั้น ถ้าแต่ละคนนำปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามย่อมมีผลตอบแทนพระคุณแผ่นดินอันควรถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตนเองได้อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งมีผลสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้แก่ประเทศชาติอีกด้วย ดังนั้นการที่ชนรุ่นหลังกลุ่มหนึ่งไม่เข้าใจสภาพที่กล่าวมาแล้วจึงนำปฏิบัติในเชิงต่อต้านเพราะคนเหล่านี้เห็นได้แต่เพียงภาพที่เป็นเปลือกนอก ดังเช่นที่คนส่วนใหญ่ของไทยเป็นอยู่ในขณะนี้ นอกจากนั้นยังใช้อารมณ์รุนแรงที่มองในด้านเดียวและเป็นด้านที่มองออกจากตัวเอง จึงทำให้เกิดเงื่อนไขเป็นม่านบังตาส่งผลทำให้สังคมไทยในช่วงหลังๆจำต้องเดือดร้อนหนักจนอาจกล่าวได้ว่า **เราจะมาสูญสิ้นชาติบ้านเมืองเพราะคนยุคนี้มองได้ไม่ถึงความจริง จึงทำให้รู้สึกเสมือนว่ามีความอกตัญญูต่อแผ่นดิน เพราะความไม่รู้จริงเช่นนั้นล่ะหรือ?**

ดังนั้น หากมองย้อนกลับไปสู่อดีตก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งมีคนกลุ่มหนึ่ง หลังจากไปสัมผัสกับผลพวงซึ่งเป็นรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองมาจากต่างชาติต่างภาษา แล้วเกิดความหลงทำให้เห็นดีเห็นงามจากภาพสะท้อนที่เป็นเปลือกนอกของประชาธิปไตย แล้วนำมาสวมใส่ลงบนรากฐานของเราเองจนกระทั่งทำให้ภาพรวมของโครงสร้างทั้งหมดกลายเป็น *"หัวมังกุท้ายมังกร"* ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจนกระทั่งถึงยุคนี้ ดังเช่นที่ฉันเคยเขียนบทความเอาไว้เรื่องหนึ่งเมื่อหลายปีมาแล้ว โดยให้ชื่อเรื่องว่า **"ชนักปักติดหลังการเมืองไทยใครจะถอนออก"**

จากสิ่งที่ได้เขียนมาแล้วทั้งหมด ฉันขอฝากแง่คิดดังกล่าวเอาไว้ให้ชนรุ่นหลังที่ยังมีความรัก ความซื่อสัตย์ รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของตัวเอง ได้นำไปคิดวิเคราะห์ค้นหาเหตุผลบนพื้นฐานการ

มีสติสัมปชัญญะ

มีภาษิตบทหนึ่งซึ่งคนโบราณได้เคยกล่าวฝากเอาไว้ว่า **"ขึ้นขี่หลังเสือนั้นง่าย แต่ลงจากหลังเสือนั้นสิยากยิ่ง"**

เช่นเดียวกันกับคำกล่าวของคนในอดีตอีกบทหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ว่า **"การเดินไปข้างหน้านั้นมันแสนจะง่าย แต่เดินไปแล้วรู้สึกผิดทำให้คิดจะถอยหลังเพื่อกลับคืนมาสู่สภาพปกตินั้นมันยากยิ่ง"**

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดในประเด็นนี้ เป็นเหตุผลหนึ่งซึ่งทำให้ฉันหวนกลับมาสนใจจับปัญหา **"การศึกษาทางเลือก" และถือว่าโครงการนี้น่าจะมีผลกู้แผ่นดินไทยให้กลับมาสู่อิสรภาพภายในรากฐานจิตใจคนท้องถิ่นอีกครั้งหนึ่ง ทั้งๆที่คนส่วนใหญ่ยึดติดอยู่กับระบบการศึกษาแบบเก่า ซึ่งประเด็นนี้ตัวฉันเองร่วมกับคณะผู้นำปฏิบัติแต่ละคนควรจะต้องมีความอดทน มีวิริยะอุตสาหะอยู่ในรากฐานจิตใจอย่างลึกซึ้ง เพราะโครงการนี้หลายคนคงมองเห็นความจริงได้ยาก**

สุดท้ายนี้ฉันขออนุญาตนำร้อยกรองบทหนึ่งซึ่งลูกศิษย์นิรนามได้ส่งมาให้โดยอ่านจากนิสัยและการปฏิบัติของฉัน

ไม้ใหญ่ ต้นนี้ มีอายุ
ถึงบางกิ่ง กร่อนผุ เป็นโพรงแผล
แต่ยังคง ยืนมั่น ไม่ผันแปร
แตกกิ่งใหม่ ใบแผ่ ขึ้นปกคลุม
ให้ต้นกล้า ร่มรื่น ดินชื่นชุ่ม
ช่วยโอบอุ้ม ลูกนกกา ได้อาศัย
จากแผ่นดิน สู่ชีวิต เติมจิตใจ
ชีวิตใหม่ เติบกล้า ท้าแรงลม
พายุซ้ำ กระหน่ำซัด ไม่ขัดขืน
ยังหยัดยืน มุ่งมั่น ไม่หวั่นไหว
ตราบแผ่นดิน สิ้นกลบ มิลบใจ
สัญญาไว้ ยึดมั่น ไม่สั่นคลอน
หยั่งรากลึก ลงแผ่นดิน ถิ่นกำเนิด
เป็นบ่อเกิด ศรัทธาธรรม ที่พร่ำสอน
สถิตมั่น ในดวงจิต นิจนิรันดร
ตราบชีพจร ยังฝังรากแน่น กับแผ่นดิน

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๒

A chi un segreto? Ad un bugiardo o un muto : questi non parle, e quei non è creduto.

(สุภาษิตอิตาเลียน)

จะบอกความลับให้
บอกแก่คนปดกา
คนใบ้ปิดมิดชิด
คนปดผู้ฟังไซร้
ศีลมุ่งละกล่าวถ้อย
ว่าศัตรูสิ้นสับ
อย่าบอกแก่ใครเลย
แม้ว่ามากคนได้
คนชนิด ใดดี?
แก่ใบ้
พูดบ่ เป็นเลย
ปได้เชื่อถือ
เปรียบเปรย
นั่นไซร้
ดีกว่า
ทราบแล้วเหลือบัง

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

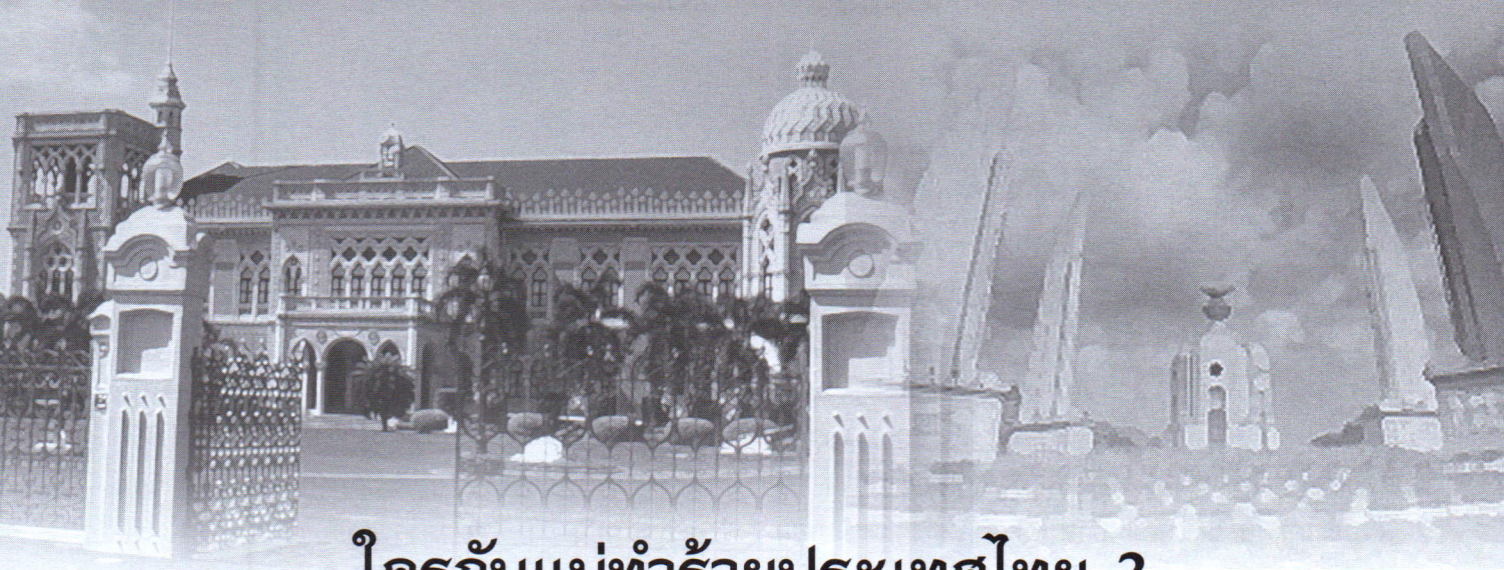

ใครกันแน่ทำร้ายประเทศไทย ?

ดร.เย็นใจ เลาหวณิช

ขณะนี้ ใครๆ ก็พุ่งเป้าไปที่คนเสื้อแดง เพราะเหตุการณ์ความรุนแรงที่คนเสื้อแดง *"เป็นผู้ก่อ"* เพิ่งจะเกิดขึ้นไม่นานมานี้ โดยมีคนเสื้อสีน้ำเงินเข้ามาช่วย *"จุดชนวน"* ที่พัทยา

แต่คนที่มีความจำยาวขึ้น ก็มองว่าน่าจะเป็นคนเสื้อเหลือง ที่ *"ทำตัวอย่าง"* และทำได้ยาวนานที่สุดเป็นประวัติการณ์ ตั้งแต่เริ่มก่อม็อบเล็กๆ ไปจนกระทั่งม็อบขนาดมหึมา จนสามารถยึดทำเนียบรัฐบาล แล้วบานปลายไปเป็นสนามบินภูเก็ต สนามบินดอนเมือง และจบลงที่สนามบินสุวรรณภูมิ

แต่คนที่มีความจำยาวกว่านั้นก็จะจำได้ว่า การประท้วงโดยการปิดล้อมสถานที่ราชการ ปิดถนนเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร ทำร้ายผู้บริหารบริษัทที่มีปัญหากับผู้ใช้แรงงาน ปิดหมู่บ้านทำร้ายนายทหารและครูจนเสียชีวิต ฯลฯ การประท้วงที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ได้เคยเกิดขึ้นต่อเนื่องมานานแล้ว ย่อมเป็นตัวอย่างให้ผู้ประท้วงทั้งหลายลอกเลียนแบบ และขยายความรุนแรงยกระดับขึ้นเรื่อยไป ตราบใดที่ผู้ครองอำนาจรัฐมีนโยบายอดทน ปล่อยให้มีการละเมิดกฎหมาย เพราะกลัวว่าถ้าทำอะไรลงไปจะกลายเป็นการจุดชนวนให้เกิดความรุนแรงที่ยิ่งใหญ่กว่า ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นความปรารถนาดี จึงให้ตำรวจใช้แต่เพียงไล่และมือเปล่ามาจัดการกับม็อบต่างๆ ที่ล้วนทำผิดกฎหมายทั้งสิ้น เพราะประท้วงโดยละเมิดสิทธิของผู้อื่น ผลก็คือ ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เพราะไม่มีม็อบใดที่สามารถควบคุมพลพรรคของตนให้สมบูรณ์ โดยที่ไม่มีใครออกนอกลู่นอกทางได้ จึงเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาตามมาแทบทุกครั้ง ส่งผลให้ฝ่ายตำรวจซึ่งมีหน้าที่ควบคุมสถานการณ์โดยใช้เพียงมือเปล่ากับไล่ก็ย่อมประสบความล้มเหลวเป็นธรรมดา ซ้ำยังถูกกระหน่ำซ้ำเติมว่า *"เข้าเกียร์ว่าง"* กลับกลายเป็นแพะรับบาป ซึ่งแท้ที่จริงเป็นฝ่ายที่ควรได้รับความเห็นใจมากกว่าการถูกประณามเป็นอย่างยิ่ง

ในเมื่อเราเข้าใจและเห็นใจรัฐบาลกับตำรวจแล้ว เราก็ควรเห็นใจผู้ประท้วงทั้งหลายด้วย เพราะเขาเหล่านั้นมิใช่ว่าตั้งใจจะประท้วงเพื่อกวนเมือง หรือทำร้ายใคร แต่ละกลุ่มมีเจตนาชัดเจนว่าตนต้องการอะไร ถ้าพิจารณาให้ดีก็จะเห็นว่าสิ่งที่พวกเขาต้องการนั้น ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องความเดือดร้อน ได้รับความไม่เป็นธรรม หรือ *"คิดว่า"* ได้รับความไม่เป็นธรรม บางกลุ่มก็มีเจตนาสูงส่ง คือ ต้องการประชาธิปไตยที่แท้จริง ต้องการขจัดปัญหาการโกงกิน โดยเฉพาะในระดับชาติให้หมดไป ต้องการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นเพื่อประชาชนจะได้อยู่เย็นเป็นสุข เหล่านี้เป็นอุดมการณ์ที่

สูงส่ง ควรแก่การยกย่อง แต่บางครั้งกลุ่มเหล่านี้ก็ขัดกันเอง เพราะมีเป้าหมายต่างกัน วิธีการต่างกัน รายละเอียดต่างกัน แต่ก็มีทิฐิเหมือน ๆ กัน จึงรวมกันได้ยาก แต่ที่ทุกฝ่ายหันมาใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายคล้ายกันก็เพราะต่างยังคิดหาทางอื่นที่ดีกว่านี้ไม่ได้ เพราะหากลไกการบริหารของรัฐที่จะมาช่วยตอบสนองความต้องการ หรือ แก้ปัญหาไม่พบ ทั้งยังมีตัวอย่างให้ลอกเลียนมากมาย จึงต้องฝืนทำไปแบบจำใจทำ แต่เมื่อเกิดผลที่ไม่พึงปรารถนาขึ้น จึงจำใจต้อง *"ตกกระไดพลอยโจน"* นับว่าเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจอย่างยิ่ง เพราะเขาเหล่านั้นต้องเสียสละความสุขสบายของตนเอง ยอมเสี่ยงต่อการถูกกฎหมายลงโทษ ถูกประณามจากฝ่ายอื่น ทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ได้ทำเพื่อตนเอง

ปัญหาเหล่านี้มิใช่ว่าจะแก้ไขไม่ได้ แต่ถ้าคิดจะแก้ก็ควรน้อมนำเอายุทธศาสตร์พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ นั่นคือ **"เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา"** และ **"ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง"** ก็คงมีทางสำเร็จได้

ถ้าคิดให้ดีจะเห็นว่าการปกครองประเทศ **ในสาระสำคัญ** ก็ไม่ต่างอะไรกับการเลี้ยงลูกของพ่อแม่ทั้งหลาย พ่อแม่บางคนใช้วิธีเผด็จการ ใช้วิธีบังคับลูก เกิดการเก็บกดสะสมในจิตใจของลูก จนเกิดการระเบิดเมื่อลูกเติบใหญ่ขึ้น เช่น ตัดความสัมพันธ์กับพ่อแม่ เมื่อได้รับการถ่ายทอดนิสัยเผด็จการ ก็นำสิ่งที่ติดตัวมาไปทำร้ายสังคมที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง กลายเป็นภัยสังคม พ่อแม่บางคนใช้วิธีตรงกันข้าม คือ ตามใจลูกจนลูกกลายเป็น *"ลูกบังเกิดเกล้า"* ไม่สั่งสอนลูกให้มีสำนึกชั่ว-ดี และความรับผิดชอบ เมื่อลูกโตขึ้นก็กลายเป็นผู้บังคับพ่อแม่ เอาแต่ใจตัวเอง เมื่อเกิดขัดใจก็ลงมือทำร้ายพ่อแม่ และขยายผลไปบังคับคนอื่น และทำร้ายผู้อื่นเมื่อไม่พอใจ ซึ่งมีตัวอย่างดาษดื่นในสังคมไทยปัจจุบัน กลายเป็นปัญหาสังคมที่น่าเป็นห่วงมาก แต่พ่อแม่ที่ *"เลี้ยงลูกเป็น"* จะใช้วิธีการเลี้ยงแบบเอาใจใส่ใกล้ชิด ให้ความอบอุ่น แต่สอนให้ลูกรู้จักผิดชอบ ชั่วดี เคารพเหตุผล มีระเบียบวินัย สนับสนุนให้คิดพึ่งตนเอง สร้างสรรค์ และ ดำรงชีวิตแบบ *"พอเพียง"* ลูกๆ ก็จะกลายเป็นกำลังอันเข้มแข็งของสังคมต่อไปในอนาคต

นักจิตวิทยาทั่วโลกจะพูดเหมือน ๆ กันว่า ถ้าเด็กมีปัญหา ให้แก้ที่ผู้ใหญ่ ถ้าลูกมีปัญหา ให้แก้ที่พ่อแม่ เพราะผู้ใหญ่คือผู้ปกครองเด็ก พ่อแม่คือผู้ปกครองลูก ถ้าปกครองไม่เป็น เด็กก็จะเสียเด็ก เพราะเกิดจากผู้ใหญ่ที่ *"เสียผู้ใหญ่"* เช่น รับปากว่าจะซื้อของเล่นให้แล้วลืม สอนลูกไม่ให้สูบบุหรี่แต่ลูกเห็นพ่อแอบสูบ ทำให้เด็กเรียนรู้เรื่องการโกหก การไม่รักษาคำมั่นสัญญา การไม่จริงใจต่อกัน เด็กก็หมดความเชื่อถือผู้ใหญ่ พ่อแม่บางคนเห็นลูกร้องไห้มาก ก็ตัดความรำคาญโดยขู่ลูกว่า *"เดี๋ยวตำรวจจะมาจับ"* เท่ากับช่วยทำลายภาพลักษณ์ของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ให้ย่อยยับ ผู้เลี้ยงเด็กวัยหัดเดินเมื่อเห็นเด็กสะดุดหมอนข้างหกล้มร้องไห้จ้า ก็รีบเข้าไปปลอบเด็กให้หยุดร้อง ด้วยการลงโทษตีหมอนข้าง โดยไม่สอนเด็กให้รู้จักระมัดระวังดูแลตัวเองเลย เป็นการกระทำที่ลอกเลียนกันมา โดยไม่ตระหนักว่าตนได้ปลูกฝังความเชื่อที่ไม่พึงปรารถนาให้แก่เด็กไปหลายเรื่อง คือ ถ้าเกิดปัญหาในชีวิตให้โทษสิ่งแวดล้อม โทษผู้อื่น หรือหาแพะมารับบาป ตัวเองต้องเป็นฝ่ายถูกเสมอ ผู้อื่นต้องผิดเสมอ และเมื่อผิดก็ต้องลงโทษสถานเดียว ไม่มีคำว่า *"ให้อภัย"* ตัวเองไม่จำเป็นต้องคิด *"พึ่งตนเอง"* หรือ *"ระวังตนเอง"* เพราะถ้าเกิดเหตุอะไรขึ้นก็มีผู้ปกครองคอยปกป้อง คอยแก้ปัญหา แก้แค้นให้ ถ้าไม่มีใครมาช่วยแก้ ก็ต้องเรียกร้องเอาสถานเดียว เพราะนั่นคือหน้าที่ที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำให้ตน ความเชื่อเหล่านี้เป็นปฏิปักษ์ต่อการสร้างสรรค์สังคมตามระบอบประชาธิปไตย สังคมที่ต้องเคารพเหตุผล และคิดพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาเหล่านี้ต้องแก้ไขที่ตัวพ่อแม่พี่เลี้ยง หรือผู้เลี้ยงเด็ก ถ้าเป็นประเทศก็ต้องแก้ที่รัฐบาลและข้าราชการ

"ใครกันแน่ ทำร้ายประเทศไทย?" ควรเปลี่ยนใหม่ให้ตรงประเด็นว่า **"ใครกันแน่ทำร้ายคนไทย"** เพราะคนไทยก็เปรียบเสมือนเด็ก ที่อยู่ภายใต้การเลี้ยงดูของผู้ปกครองประเทศไทย เด็กหกล้มก็คือการทำร้ายตัวเอง วิกฤตการณ์เกิดขึ้นก็เพราะคนไทยทำร้ายกันเอง ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วนในอดีต แต่ต้องถือว่าเป็นเรื่องไม่ร้ายแรงเท่ากับการที่ผู้ครองอำนาจปกครองคนไทยด้วยกันมานานหลายยุคหลายสมัยโดยไม่แก้ไขความเชื่อผิดๆ มาเป็นเวลายาวนานให้กับสังคมไทย ทำให้***คนไทยยุคใหม่***เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ คิดแต่จะรับอย่างเดียว ไม่รู้จักคำว่า *"ให้"* โดยเฉพาะคือ *"ให้*

อภัย" ไม่รับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่คิดพึ่งตนเอง ไม่มีความพอเพียง ไม่ *"รู้รักสามัคคี"* ไม่เป็นประชาธิปไตยที่ทุกคนต้องการ

ถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ต้องตั้งคำถามต่อไปว่า **จะแก้ไขอย่างไร?** เห็นจะต้องตอบตามหลักการก่อนว่าต้องแก้ที่ต้นเหตุ

ในเมื่อทุกคนมีส่วนเป็นต้นเหตุของปัญหา ทุกคนก็ต้องช่วยกันแก้ปัญหา แต่ต้องมุ่งที่**การแก้ไขตนเอง** ไม่ใช่ชี้ไปที่ผู้อื่นให้แก้ไขในสิ่งที่ตัวเองต้องรับผิดชอบ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุด และหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ **ผู้ปกครองคนไทยทั้งประเทศ**

แนวทางการแก้ปัญหามีดังนี้

- *รัฐบาลต้องเป็นผู้นำ* และรับผิดชอบเต็มที่ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
- *มุ่งประโยชน์ส่วนรวม ที่แท้จริง* เท่านั้น ห้ามคิดถึงประโยชน์ส่วนตน กลุ่ม หรือพรรค ห้ามหมกเม็ด หรือมีวาระซ่อนเร้นโดยเด็ดขาด ขืนทำไปจะสูญเปล่าทั้งเวลา งบประมาณ พลังงาน และโอกาส เพราะจะมีคนรู้ทันเสมอ ต้องกระทำด้วยความจริงใจ และบริสุทธิ์ใจ คนที่ทำดีจะมีคนสนับสนุนล้นหลาม
- *หวังผลระยะยาว* แต่ต้องเตรียมแผนระยะสั้นและระยะกลางไว้ด้วย อย่าคิดว่าต่อไปจะไม่มีใครนำไปใช้ ถ้าความคิดดีจริง คนจะนำไปใช้เอง
- *ให้เริ่มต้นฝึกฝนการสมานฉันท์ในระดับสูงให้ได้ก่อน* เพราะว่าถ้าทำไม่สำเร็จ งานอื่น ๆ ก็จะล้มเหลว เหมือนพ่อแม่ที่ไม่สมานฉันท์ทำบ้านแตก จะเลี้ยงลูกไม่ได้ดีสักรายเดียว กระบวนการการสมานฉันท์ต้องเกิดขึ้นตามลำดับ คือ สมานจิตใจ สมานความคิด สมานนโยบาย สมานแผนงาน สมานการดำเนินงาน และสมานผลประโยชน์ ห้ามทำข้ามขั้นตอน จะผิดพลาด และล้มเหลว

การสมานฉันท์ต้องเริ่มต้นด้วยการมองกันในแง่ดี เน้นการ *"ให้อภัย"* ในสิ่งที่ควรให้อภัย โดยอาจอาศัยหลักการของท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า

"เขามีส่วน เลวบ้าง ช่างหัวเขา
ควรเลือกเอา ส่วนที่ดี เขามีอยู่
เป็นประโยชน์ โลกบ้าง ยังน่าดู
ส่วนที่ชั่ว อย่าไปรู้ ของเขาเลย
จะหาคน มีดี โดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยว ค้นหา สหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหา หนวดเต่า ตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคย มองแต่ดี มีคุณจริง"

ธรรมะคือคุณากร

สันติสุขกถา

พระธรรมเทศนา สันติสุขกถา
ในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
วันฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง
วันอาทิตย์ ที่ ๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒
พระธรรมกิตติเมธี (จำนงค์ ธมฺมจารี) กรรมการมหาเถรสมาคม
วัดสัมพันธวงศารามวรวิหาร รับพระราชทานถวาย

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ
สพฺพา ทิสา อนุปริคมฺม เจตสา
เนวชฺฌคา ปิยตรมตฺตนา กฺวจิ
เอวมฺปิ โส ปุถุ อตฺตา ปเรสํ
ตสฺมา น ทีเส ปรํ อตฺตกาโมติ (๒๕/๑๑๐)

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา **สันติสุขกถา** ฉลองพระเดชพระคุณประดับพระปัญญาบารมี อนุรูปแด่พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ที่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงปรารภมงคลสมัยกาล ที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติมาโดยอุดมสุขสิริสวัสดิ์ นิราศสรรพภัยพิบัติอุปัทวันตราย ทรงพระราชอนุสรณ์ถึงพระราชคุณูปการ แห่งสมเด็จพระบรมราชบูรพการี ในพระบรมราชจักรีวงศ์ทุกๆ พระองค์ อันได้มีมาด้วยดี แก่ประเทศชาติและประชาชน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน เป็นส่วนสักการบูชา เป็นบุรพภาคแห่งการพระราชพิธีสมโภชพระสิริราชสมบัติฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เจ้าพนักงานผู้เตรียมการได้อัญเชิญพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบูรพการี ขึ้นประดิษฐานเหนือพระราชบัลลังก์ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร และอัญเชิญพระพุทธรูปประจำพระชนมวารคู่พระบรมอัฐิประดิษฐานในพระที่นั่งบุษบกมาลา ประกอบด้วยเครื่องบรมอิสริยยศราชูปโภคพร้อมสรรพ ครั้นแล้ว สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐได้เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราช-

กุศลทักษิณานุปทาน ทรงพระราชอุทิศถวายส่วนพระราชกุศลครั้งนี้ ด้วยกำลังพระกตัญญูเวทิตาคุณ ซึ่งทรงมีบริบูรณ์ในพระราชหฤทัย ตามภูมิธรรมแห่งสาธุชน ต้องตามนัยพระพุทธนิพนธ์ภาษิต **วา ภูมิ เว สาธุรูปานำ กตญฺญูกตเวทิตา** ความกตัญญูกตเวทีเป็นภูมิธรรมแห่งสาธุชน ดังนี้

สมเด็จพระบรมราชบูรพการีทุกพระองค์ ได้ทรงมีพระราชคุณูปการกิจ แก่ประเทศชาติ ราษฎรมาแล้วเป็นอย่างดี ทุกพระองค์ได้ทรงบริหารไทยรัฐราชธานี ให้แคล้วคลาดจากภัยพิบัติอันตรายทั้งภายนอกภายในให้ประชาชนชาวไทย มีอิสระเสรียั่งยืน มั่นคง ดำรงความเป็นเอกราช มีอธิปไตยสมบูรณ์ ทรงปกครองรักษาความเป็นชาติไทยมิให้ดับสูญ เป็นมรดกตกทอดที่ยาวนานถึงปัจจุบันกาล เป็นผลให้ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าได้สมโภชเฉลิมฉลอง ณ บัดนี้ เพียงเท่านี้ก็นับว่า เป็นพระเดชพระคุณล้นพ้นสุดที่จะพรรณนา สมควรแก่ความเคารพนับถือ กตัญญูกตเวที ถวายความจงรักภักดี เพราะสมบัติทั้งหลายบรรดามี สมบัติคือความเป็นชาติไทย เป็นยอดสมบัติที่ปวงชนชาวไทยควรจะหวงแหนสงวนรักษา ด้วยว่าเมื่อชาติไร้เอกราชอธิปไตยแล้ว สมบัติอื่น ๆ ก็ไร้ค่าหมดความหมาย ถ้าชาติไทยไร้อิสระเสรี ศาสนาก็มีแต่จะดับสูญอันตรธานไป การที่ชาติไทย และพระพุทธศาสนา ประดิษฐานมั่นคงยืนนาน ทำให้พิจารณาเห็นพระคุณาลังการ ในสมเด็จพระบรมราชบูรพการี ที่ทรงบำเพ็ญปฏิบัติมาแล้วว่า ทรงดำเนินพระบรมราโชบาย เป็นประโยชน์ เป็นธรรม ทรงปกครองบริหารประเทศชาติ ด้วยทศพิธราชธรรม ทรงนำสันติสุข ความร่มเย็น ไม่มีเวร ไม่มีภัย ด้วยหลักเมตตาธรรม มาสู่ชาติบ้านเมืองโดยสมบูรณ์ทุกกาลสมัย

ณ โอกาสนี้ จักขอรับพระราชทานถวายวิสัชนา **สันติสุขกถา** พรรณนาพระธรรมข้อที่ว่าด้วย**เมตตา อภัย และสันติ** พอเป็นนิทัสสนัย ดังนี้

เมตตา หมายถึง ความรัก ความหวังดี ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นความรู้สึกที่เป็นมิตรมีไมตรีต่อกัน **อภัยทาน** หมายถึง ความไม่มีเวร ไม่มีภัย ความไม่ต้องกลัว คือการไม่ถือโทษ ยกโทษให้แก่กัน หรือเป็นเขตอภัยทาน ที่ไม่ให้มีการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต **สันติสุข** หมายถึง ความสงบ การอยู่ร่วมกันโดยสันติ เป็นความสุขที่เกิดจากความสงบ เช่น รัฐบาลบริหารประเทศเพื่อสันติสุขของประชาชนดังนี้

สันติสุข เป็นความสุข ความสงบ ที่มนุษย์ทุกชีวิตปรารถนา การไม่เบียดเบียนกันเป็นมรรคปฏิปทา ทางแห่งสันติสุข แต่มนุษย์ส่วนมาก ยังเบียดเบียนคนอื่นเพื่อให้ตนเองมีสุข เมื่อยังมีการเบียดเบียนกันอยู่จะบอกว่าแสวงหาความสุขได้อย่างไร ความจริงก็คือ *ตราบใดมนุษย์ยังไม่หยุดประทุษร้ายต่อกัน สันติสุขก็เกิดขึ้นไม่ได้ แม้เป้าหมายของการประทุษร้ายนั้นจะบอกว่าเพื่อสร้างสันติสุขก็ตาม*

มนุษย์คิดว่า เมื่อตนเองเอาชนะคนอื่นได้ ตนก็จะมีความสุข แต่ความเป็นจริงแล้ว *ทุกครั้งที่มนุษย์ทุกหมู่เหล่า คิดจะเอาชนะคนอื่น นั่นก็คือความพ่ายแพ้ในใจตนเอง* มนุษย์แพ้ใจตนเองก่อนจึงเบียดเบียนประหัตประหารคนอื่น แพ้ใจตนเองก่อน จึงลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น แพ้ใจตนเองก่อน จึงประพฤติผิดในกาม แพ้ใจตนเองก่อน จึงกล่าวมุสาโกหกหลอกลวงคนอื่น แพ้ใจตนเองก่อน จึงย้อมใจด้วยสุรายาเมา สิ่งเสพติดทั้งหลาย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ที่เป็นเช่นนี้เพราะบุคคลไม่มีสมบัติของมนุษย์ คือ**ศีล ๕** อันเป็นรากฐานของจิตใจ ที่บุคคลควรรักษาไว้ให้ดี ไม่ให้ด่างพร้อย

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก เพราะข้อธรรมะของพระบรมศาสดาที่สอนมนุษย์ ทรงสอนให้หยุดเบียดเบียนไม่ทำร้ายซึ่งกันและกัน ให้ทุกคนแสวงหาสันติสุข จะ**ไม่มีคำสอนใดๆ ในศาสนาใดเลย ที่จะสอนให้มนุษย์เอารัด เอาเปรียบ เบียดเบียน ทำร้าย เช่นฆ่ากัน** มนุษย์ต้องไม่หลงกลกิเลสหยาบๆ เหล่านี้ อาจมีบุคคลบางกลุ่มบางพวกที่กำลังประทุษร้ายกัน แล้วกล่าวอ้างว่าเป็นคำสอนของพระศาสดา นั่นเป็นเพราะเขาแพ้ใจตนเอง จึงพยายามหาคนเข้าข้าง แต่ความเป็นจริง ไม่เคยมีคำสอนในศาสนาใดเลย ที่จะเข้าข้างคนผิด ยกเว้นคำสอนของกิเลส ที่เกิดขึ้นในใจตนเอง คำสอนในทุกศาสนา มีความจำเป็นต่อมนุษย์ มนุษย์ประเสริฐกว่าสัตว์ทุกประเภท เพราะมนุษย์มีศีลธรรม มีอารยธรรม มีมโนธรรม ที่ใฝ่ดีเป็นพื้นฐานของใจ **ทุกศาสนามีเป้าหมายที่จะช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ ผู้สอนคนให้พ้นทุกข์ จะต้องไม่ก่อทุกข์ให้แก่โลก**

พระพุทธศาสนา มีจุดเด่นคือสอนเรื่อง **กฎแห่งกรรม และกฎแห่งธรรมชาติ** กฎแห่งกรรมทำหน้าที่บริหารใจ กฎแห่งธรรมชาติ ทำหน้าที่นำเสนอความจริง

ของสรรพสิ่งต่อสติปัญญาของมนุษย์ เช่น การเกิดขึ้นตั้งอยู่ ดับไป ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา การที่มนุษย์พยายามทอดทิ้งกฎแห่งกรรมหันมาใช้ **กฎหมาย** โดยนำกฎหมายมาแก้ปัญหาแทน จึงเท่ากับพยายามสร้างปัญหาใหม่ไม่มีที่สิ้นสุด *ปัญหาทั้งหมด ล้วนเกิดจากการที่บุคคลไม่ยอมเชื่อในกฎแห่งกรรม เพราะกฎแห่งกรรม เป็นกฎที่ยุติธรรมในตัวของตัวเอง แต่เพราะสังคมหวังพึ่งกฎหมายมากเกินกว่าเหตุ เมตตา อภัย สันติ จึงไม่อาจทำหน้าที่ของความรัก ความเมตตา การให้อภัย และความสงบสุขของใจได้*

โลกของมนุษย์ทุกวันนี้ มีเชื้อไวรัสทางใจ มากกว่าเชื้อไวรัสทางกาย เช่น เชื้อแห่งความโกรธ ความเกลียด ความอาฆาต ความพยาบาท การเบียดเบียน ระแวง แคลงใจ ไม่เชื่อใจต่อกัน เมื่อเชื้อเหล่านี้ยังคุกรุ่นอยู่ในใจ การจะเพาะปลูกเมตตา อภัย สันติ ให้เกิดมีขึ้นในสังคม ย่อมเป็นไปได้ยาก การกำจัดเชื้อไวรัส ต้องมียาดี **ยาดีที่เป็นพุทธโอสถคือ เมตตาธรรม อภัยทาน สันติสุข** จัดว่าเป็นยาดี การให้อภัยกันจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีวิธีคิด วิธีคิดที่ดี เริ่มต้นจากการที่บุคคล คิดดี พูดดี ทำดี คือ คิดบวก พูดบวก ทำบวกต่อกัน เป็นการเพิ่มพลังบวกในการสร้างชาติให้แข็งแรงมั่นคงร่วมกัน บุคคลใดใครคิดได้ และเริ่มกระทำก่อน คนนั้นจะได้ชัยชนะที่ถาวรตามมา

พลังบวก เป็นพลังปรมาณูแห่งสันติสุขที่แท้จริง พลังบวก ต้องสร้างจากพลังภายใน ชี้ไปที่ใจคนอื่นไม่ได้ ต้องเกิดจากใจของตนเอง ขอให้มนุษย์ทุกหมู่เหล่าร่วมใจร่วมความคิด ในการสร้างสามัคคี ให้มีความรัก มีไมตรี ยกย่องชื่นชมกันให้มาก ๆ เพราะพลังแห่งความรัก และคำชมใครๆ ก็ชอบ เป็นยาประสานใจที่มีอานุภาพยิ่งใหญ่อย่างแท้จริง

พระพุทธศาสนามียาดี คือ ยาเมตตา ยาอภัย เพื่อเยียวยารักษาโรคภัย ให้เกิดสันติสุขอยู่แล้ว แต่ทุกคนกลับละเลยทอดทิ้ง จึงขอให้ทุกท่าน มารวมพลังสร้างสามัคคี ช่วยกันเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งสันติสุขนี้ให้เกิดมีขึ้น สังคมโลกจะได้สงบสุขร่มเย็น ชาวโลกทุกวันนี้มีจิตใจที่ร้อนระอุ เพราะเปลวเพลิงแห่งราคะ โทสะ โมหะ โกรธ เกลียด เคียดแค้นมามากพอแล้ว ได้เห็นโทษเห็นภัยกันมามากพอแล้ว ถ้ามนุษย์ไม่สามารถนำหลักธรรมคำสอนที่ดี ๆ ในพระพุทธศาสนามาใช้กับตนเอง ในเวลาวิกฤติเช่นนี้ การมีพระพุทธศาสนาที่มีหลักธรรมคำสอนที่ดี ๆ ในแผ่นดินนี้ ก็จะไม่มีความหมายอะไร ต่อใครเลย

เวลานี้เป็นเวลาที่เหมาะสม ที่จะพิสูจน์ว่า พระพุทธศาสนาสามารถเยียวยาสังคมได้หรือไม่ พระพุทธศาสนาสามารถทำหน้าที่เป็นยาวิเศษ ระงับโรคร้ายของสังคมได้หรือไม่ **เวลานี้จะเป็นเวลาที่คนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องเรียนรู้วิธีใช้ยา คือ เมตตาธรรม อภัยทาน และ สันติสุข ตามที่อบรมบ่มเพาะกันมายาวนานนับพันปีได้หรือไม่**

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอนให้มองกิเลสภายในตนเอง ว่าเป็นศัตรู มิใช่ชี้ไปที่คนอื่น ทุกครั้งที่บุคคลเรามองออก ตนเองก็เริ่มสร้างปัญหา ทุกครั้งที่บุคคลคิดแก้ไขคนอื่น ตนเองกำลังติดบ่วงการมองคนอื่นเป็นศัตรู คือการตัดเส้นทางเดินของตน ชาติบ้านเมืองต้องการพลังบวก พลังเมตตา เพื่อช่วยกันฉีดวัคซีนใจ คือสันติสุขให้เกิดมีขึ้น **เมตตา อภัย สันติ คือวัคซีนใจ เมตตา อภัย สันติ คือการมองภายในใจ มิใช่มองออกนอกใจ ถ้ายิ่งมองออกนอกใจ จะยิ่งเห็นผิดของคนอื่นมากยิ่งขึ้น ในโลกนี้ยังไม่มีใครเลยที่สามารถจะแก้ไขคนอื่นได้ ตราบใดใจเขายังไม่ยอมแก้ไขตนเอง เมตตา อภัย สันติ จะเป็นทางแห่งสันติสุขได้ก็ต่อเมื่อ ทุกคนคิดให้เป็นบวก ใช้คำพูดให้เป็นบวก การกระทำทุกอย่างให้เป็นบวกต่อกัน คือ คิดดี พูดดี ทำดี พยายามใส่เครื่องหมายบวกต่อกัน ผลกำไรจะเกิด** ถ้าคิดลบ พูดลบ ทำลบ สังคมก็จะติดลบ เป็นสังคมที่จะขาดทุน ไม่มีกำไร ประเทศชาติจะเสียหาย ทุกครั้งที่จับผิด ก็จะได้ผิดติดลบ แต่ทุกครั้งที่จับถูก ก็จะมีแต่กำไร สังคมก็เกิดความสุข เมตตา อภัย สันติ เป็นทางรอดของสังคมไทย และของสังคมโลก ประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนายืนยันหลักการทั้ง ๓ นี้ไว้ชัดเจนว่า ไม่มีชัยชนะใดเลยที่เกิดขึ้นได้ เพราะแรงพยาบาทอาฆาตมาดร้ายต่อกัน การที่มนุษย์คิดแต่จะเอาชนะคนอื่น ขณะคิดก็ทุกข์ พยายามเอาชนะก็ทุกข์ เมื่อได้ชัยชนะก็ยิ่งทุกข์หนัก แต่ชนะใจตนเองได้เมื่อใด ความสุขใจก็จะเกิดขึ้น ถึงเวลาแล้วที่ชาวไทยทุกหมู่เหล่า จะหาวิธีเอาชนะใจตนเองให้ได้ อย่าคิดแต่จะเอาชนะใจคนอื่นอยู่เลย ข้อนี้พระพุทธองค์ ได้ตรัสแสดงยืนยันว่า **อพฺยาปชฺฌ สุขๆ โลเก การไม่เบียดเบียนกัน เป็นสุขในโลก นตฺถิ สนฺติ ปรๆ สุขๆ สุขอื่นยิ่งกว่าคือความสงบไม่มี**

เมื่อบุคคลต้องการสันติสุข จึงต้องหยุดการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะหยุดการเบียดเบียนกันได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่าย มีเมตตากายกรรมต่อกัน มีเมตตาวจีกรรมต่อกัน และมีเมตตามโนกรรมต่อกันให้มาก พร้อมกับยอมรับกันให้ได้ ต้องตามนัยพระพุทธวจนะที่ว่า *"เวรทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมระงับได้ด้วยการไม่จองเวร"* เมื่อบุคคลได้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่จะให้บุคคลมีเมตตาต่อกัน ให้อภัยต่อกันแล้ว สันติสุข คือความสุขสงบอันเกษม ก็จะบังเกิดมีขึ้นอย่างเร็วพลัน ซึ่งจะเป็นความสุขที่ถาวรตลอดไป ต้องตามนัยพุทธภาษิตที่ได้อัญเชิญเป็นบทนิเขปข้างต้น และรับพระราชทานถวายวิสัชนามาแล้วนั้น แปลความว่า **"บุคคลใช้จิตพิจารณาไปทั่วทุกทิศ ก็ไม่พบใครที่ไหนเลย ผู้เป็นที่รักยิ่งกว่าตน เขาก็รักตนมากเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น ผู้รักตน จึงไม่ควรเบียดเบียนคนอื่น ด้วยประการฉะนี้"**

ขออำนาจพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ที่สมเด็จบรมพิตร พระราชสมภารเจ้า ทั้งสองพระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงบำเพ็ญอุทิศถวาย สมเด็จพระบรมราชบูรพการี ทั้งนี้ จงสัมฤทธิ์เป็นวิบากสมบัติเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อสุขสมบูรณ์ แด่สมเด็จพระบรมราชบูรพการี สมตามพระบรมราชอุทิศ ทุกประการ

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ซึ่งเป็นอโนปไมยปสาทนียฐาน ได้โปรดอภิบาลรักษาสมเด็จบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ทั้งสองพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และสมเด็จพระบรมราชโอรสพระราชธิดา พระบรมวงศานุวงศ์ ให้ทรงแคล้วคลาดอุปัทวะสรรพอันตราย ทั้งหลายทั้งปวง ขอจงนิราศไกลในอนิฏฐารมณ์ข้อขัดข้องใดๆ ซึ่งไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัย อันไม่เป็นไปตามพระบรมราชประสงค์ ขอให้อนิฏฐารมณ์นั้นจงห่างไกล อย่าได้แผ้วพานเบื้องพระยุคลบาท คุณสมบัติอนิฏฐารมณ์ใดๆ ที่พอพระราชหฤทัย ขอคุณสมบัติเหล่านั้น จงสัมฤทธิผลดั่งพระราชประสงค์ ทุกราตรีทิวาวาร ทอดพระเนตรเห็นแต่สรรพกิจการที่ดีงาม เป็นที่ตั้งแห่งความเจริญเป็นนิตย์ ให้ไพโรจน์โชติช่วงด้วยพระราชวรฤทธิ์ พระราชอิสริยยศ พระเกียรติคุณ และพระบุญญาบารมี ด้วยพุทธานุภาพแห่งพระศรีรัตนตรัยนิรัติสัยบุญเขต แลด้วยอำนาจพระราชกุศลอันพิเศษ ที่ได้ทรงบำเพ็ญให้เป็นไปแล้วเป็นนิตยกาล เพื่อทรงอภิบาลประเทศชาติ ราชจักรีบรมราชวงศ์ พระพุทธศาสนา ตลอดถึงคณะรัฐบาล ข้าราชการ ทหารตำรวจ และประชาราษฎร์ ให้สุขเกษมถาวร เจริญยิ่งใหญ่ไพศาล จวบกาลนิรันดร

สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทำ ผลำ
เอตสฺมึ รตนตฺยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส

ขอผลที่ตั้งปณิธานนี้ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ แด่สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ทั้งสองพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ผู้มีพระราชมนัสเลื่อมใสในพระรัตนตรัย เป็นสรณะจริงแท้ทุกประการเทอญ

รับพระราชทานถวายวิสัชนา พระธรรมเทศนาในสันติสุขกถา ฉลองพระเดชพระคุณประดับพระปัญญาบารมี ยุติลง เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

ขอถวายพระพร

Comprendre c'est pardonner

ภาษิตฝรั่งเศส

เข้าใจแปลว่าให้ *อภัย*
ภาษิตนี้ควรตรอง *ตริลึก*
เพราะเตือนจิตให้อา *รีต่อ เพื่อนแฮ*
คำชอบควรตรึกให้ *แจ่มใจ*

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การยุติธรรม โดยเฉพาะ **ผู้ต้องขังหญิง** แม้ว่าข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ค.ศ. ๑๙๙๕ จะครอบคลุมถึงการดูแลนักโทษทั้งหมดโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ แต่ข้อกำหนดดังกล่าวก็มิได้คำนึงถึงความต้องการจำเพาะของผู้ต้องขังหญิงเท่าที่ควร จึงมีพระดำริให้จัดทำ**โครงการเอลฟี** (Enhancing Lives of Female Inmate-ELFI) ขึ้น ในพุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อลดช่องว่างในมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติที่มิได้ระบุถึงความแตกต่างระหว่างเพศไว้ โดยการเพิ่มข้อกำหนดต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังหญิง และให้นานาชาติตระหนักถึงปัญหาของผู้ต้องขังหญิงในระบบราชทัณฑ์ และร่วมมือกันพัฒนาวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่เน้นการให้ความสำคัญต่อความอ่อนไหวของเพศหญิง เนื่องจากปัจจุบันผู้ต้องขังหญิงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่มีปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอต่อการรองรับผู้ต้องขังหญิง รวมถึงเด็กติดผู้ต้องขัง

ทั้งนี้ได้มีพระดำริให้จัดทำร่างข้อเสนอของประเทศไทยเพื่อผลักดันเป็น **ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ รวมถึงมาตรการลงโทษและวิธีการ โดยไม่ใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง** เพื่อให้เกิดมาตรฐานเท่าเทียมกันในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้ง ๒ เพศ โดยได้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงทั่วโลก และได้นำเอากฎหมายและข้อกำหนดระหว่างประเทศว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงหลายฉบับมาอ้างอิงและกลั่นกรองให้เนื้อหาของข้อกำหนดมีความสอดคล้องและสามารถใช้ร่วมกันได้กับกฎหมายและข้อกำหนดที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนและสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

ในการเสด็จมาทรงร่วมการประชุมในครั้งนี้ จะได้มีการผลักดันโครงการเอลฟีให้ได้รับความเห็นชอบในการประชุม และขออนุมัติเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติในประเทศไทย ตามร่างข้อกำหนดที่นำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบ และจะได้นำข้อกำหนดดังกล่าวไปเสนอต่อที่ประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา ครั้งที่ ๑๒ ที่เมืองซัลวาดอร์ ประเทศบราซิล ในช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๓ เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยที่ ๖๕ ณ นครนิวยอร์ก ในช่วงปลายปี ๒๕๕๓ เพื่อประกาศใช้อย่างเป็นทางการ

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ได้ทรงเสนอโครงการเอลฟี ต่อที่ประชุมคณะกรรมาธิการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา สมัยที่ ๑๘ พร้อมด้วยนิทรรศการโครงการเอลฟี นอกจากนี้ยังทรงเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างข้อมติ เพื่อพิจารณาร่างข้อมติที่ประเทศไทยเสนอในเรื่อง *"การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการลงโทษและวิธีการ โดยไม่ใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง"*

พลตำรวจตรี นพดล เผือกโสมณ ได้รับรางวัลพันท้ายนรสิงห์ ประจำปี ๒๕๕๐

พลเอก *พิจิตร กุลละวณิชย์ องคมนตรีและประธานมูลนิธิเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ เป็นประธานมอบ* ***รางวัลพันท้ายนรสิงห์*** *ประจำปี ๒๕๕๐ ให้แก่ พลตำรวจตรี นพดล เผือกโสมณ รองผู้บังคับการกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค ๙ รักษาราชการแทนผู้บังคับการกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค ๙ ในฐานะที่เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความกตัญญู กล้าหาญ และเสียสละเพื่อปกป้องสถาบันสำคัญของชาติเช่นเดียวกับพันท้ายนรสิงห์ พิธีมอบรางวัลมีขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๑ ที่ห้องเทวกรรมรังรักษ์ สโมสรทหารบก กรุงเทพฯ*

มูลเหตุของการมอบรางวัลพันท้ายนรสิงห์ เนื่องจากคณะกรรมการมูลนิธิเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ พิจารณาเห็นว่า วีรกรรมและคุณความดีของ**พันท้ายนรสิงห์** ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมไทย จึงสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีแนวคิด อุดมการณ์ อันนำไปสู่พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนว่าเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความกตัญญู กล้าหาญ และเสียสละเพื่อปกป้องสถาบันสำคัญของชาติเช่นเดียวกับพันท้ายนรสิงห์ แล้วนำมายกย่องประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลชื่อว่า **"รางวัลพันท้ายนรสิงห์"** เพื่อเป็นแบบอย่างให้เยาวชนยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน และเพื่อสร้างความภาคภูมิใจและขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ที่ได้รับรางวัลอันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ความดีอย่างต่อเนื่องต่อไป

พลตำรวจตรี นพดล เผือกโสมณ เป็นผู้มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการควบคุมสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเสี่ยงสูงอย่างต่อเนื่องมากว่า ๑๐ ปี โดยไม่หวั่นเกรงภยันตรายต่อชีวิตแต่อย่างใด แม้จะเคยได้รับบาดเจ็บสาหัสถึง ๒ ครั้ง โดยครั้งแรกจากการเข้าไปช่วยตำรวจตระเวนชายแดน ๒ นาย ซึ่งถูกชาวบ้านรุมทำร้ายจนเสียชีวิต เพราะเข้าใจว่าเป็นโจรนินจา ตัวเองได้รับบาดเจ็บสาหัส โดนตีที่ศีรษะจนกระทบก้านสมอง ต้องทำกายภาพบำบัดและฝึกเดินนานเป็นปี เมื่อออกจากโรงพยาบาลได้กลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยความทุ่มเทและเสียสละอีกเช่นเดิม จนได้รับบาดเจ็บสาหัสอีกครั้งเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๐ จากเหตุการณ์กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ลอบวางระเบิดในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส รวม ๙ จุด **พลตำรวจตรี นพดล เผือกโสมณ** เหยียบกับระเบิดจนทำให้ขาข้างซ้ายเหนือบริเวณข้อเท้าขาด มีบาดแผลฉีกขาดบริเวณต้นขา กล้ามเนื้อขาดและตายเป็นบริเวณกว้าง มือด้านซ้ายบริเวณข้อมือขาดเกือบหมด กระดูกข้อมือแตกละเอียด กระดูกแข้งด้านขวาแตก ตาด้านซ้ายได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ต้องพักรักษาตัวอยู่นานแรมปีอีกเช่นกัน แม้พลตำรวจตรี นพดล เผือกโสมณ จะได้รับบาดเจ็บสาหัสก็ไม่ได้ท้อถอย แต่กลับเป็นแรงกระตุ้นเตือนให้อยากมีชีวิตอยู่เพื่อทำหน้าที่ต่อประเทศชาติให้มากยิ่งขึ้น นับได้ว่า **พลตำรวจตรี นพดล เผือกโสมณ** ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณแห่งการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง ด้วยความกล้าหาญ ทุ่มเท เสียสละ อดทน เอาชีวิตเข้าแลกเพื่อแผ่นดินมาหลายครั้งโดยไม่ย่อท้อ ถือเป็นวีร-บุรุษของชาติที่เป็นต้นแบบของคนดีที่กล้าหาญและเสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนทั่วไป

ผลการคัดเลือก ครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๕๒

คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ มีนายสุวัช สิงหพันธุ์ เป็นประธานอนุกรรมการ ทำหน้าที่พิจารณากำหนดแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้แก่เยาวชนและประชาชน และกำหนดวิธีการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องแก่บุคคลในระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชนหรือหมู่บ้าน และประเทศชาติ

การคัดเลือก **"ครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง"** เป็นกิจกรรมหนึ่งของคณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย โดยกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาครอบครัวที่สมควรจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ที่สำคัญคือต้องเป็นครอบครัวที่มีระเบียบวินัยและส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้ต้องเป็นครอบครัวที่มีความประพฤติอยู่ในศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงาม รักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย มีความกตัญญูกตเวที มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต ท้ายที่สุดครอบครัว ที่จะได้รับรางวัลนี้ จะพิจารณาถึงสมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องประสบความสำเร็จในชีวิตหรืออาชีพการงานตลอดจนบำเพ็ญประโยชน์พอสมควรแก่สังคม

ขั้นตอนการคัดเลือกครอบครัวเพื่อนำมายกย่องเชิดชูเกียรติเป็น **"ครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง"** นั้น คณะอนุกรรมการฯ ได้ส่งหนังสือไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ และผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานคร ให้พิจารณาส่งข้อมูลครอบครัวต่างๆ เข้ารับการพิจารณาคัดเลือกเป็นครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง หลังจากนั้นคณะอนุกรรมการฯ ก็จะพิจารณาจากข้อมูลและพยานหลักฐานที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ความเหมาะสมเป็นรายกรณี อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้ได้ครอบครัวที่สมควรได้รับการยกย่องเป็นครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างอย่างแท้จริง

การคัดเลือกครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๙ มีครอบครัวที่ได้รับการคัดเลือกไปแล้ว ๓๙๙ ครอบครัว

ในปี ๒๕๕๒ มีหน่วยงานต่าง ๆ ได้ส่งข้อมูลของครอบครัวมายังคณะอนุกรรมการฯ มากกว่า ๕๐๐ ครอบครัว ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ ได้ตรวจสอบข้อมูลและพิจารณาตัดสินอย่างละเอียดถี่ถ้วน และรอบคอบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลปรากฏมีครอบครัวที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างประจำปี ๒๕๕๒ จำนวนทั้งสิ้น ๔๑ ครอบครัว คือ

รายชื่อครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างประจำปี ๒๕๕๒

๑. ครอบครัว “กาน้อย”
ร้อยตำรวจตรี บุญมา กาน้อย
๒. ครอบครัว “เกิดส่ง”
นายสำริด - นางน้ำนอง เกิดส่ง
๓. ครอบครัว “ขยันยิ่ง”
ร้อยตรี เสนาะ - นางจันทร์สม ขยันยิ่ง
๔. ครอบครัว “จรเกตุ”
นายบำเรอ - นางนันทกา จรเกตุ
๕. ครอบครัว “จันทร์แรม”
นางประยูร จันทร์แรม
๖. ครอบครัว “จันทร์หุ่น”
นางอำภา จันทร์หุ่น
๗. ครอบครัว “จันทสิโร”
นายกิจจา - นางวราภรณ์ จันทสิโร
๘. ครอบครัว “จุลใส”
นายบุญธรรม - นางหนูจวน จุลใส
๙. ครอบครัว “ใจผ่อง”
นายอรรคชัย - นางเพ็ญศรี ใจผ่อง
๑๐. ครอบครัว “ณรงค์ศร”
นายสุทิน - นางสงัด ณรงค์ศร
๑๑. ครอบครัว “ทวดห้อย”
นายสังข์เวิน - นางมะนิศ ทวดห้อย
๑๒. ครอบครัว “ทองปัสโณว์”
นายอั้น -นางกิ้มเถี้ยน ทองปัสโณว์
๑๓. ครอบครัว “ทาอามาตย์”
นายณรงค์ - นางหนูเทียบ ทาอามาตย์
๑๔. ครอบครัว “เทวสิทธิ์”
นายบุญมี - นางคำฟอง เทวสิทธิ์
๑๕. ครอบครัว “ธรรมขันธ์”
นายสาคร - นางประหยัด ธรรมขันธ์
๑๖. ครอบครัว “เนื่องเยาว์”
นางบุญช่วย เนื่องเยาว์
๑๗. ครอบครัว “บัวแก้ว”
นางสุภาพ บัวแก้ว
๑๘. ครอบครัว “บุญเฉย”
นายประสิทธิ์ - นางกรนิศา บุญเฉย
๑๙. ครอบครัว “เผือดผ่อง”
นายชวลิต - นางสุวรรณา เผือดผ่อง
๒๐. ครอบครัว “แผ่นทอง”
นายผุย - นางโพธิ์ แผ่นทอง
๒๑. ครอบครัว “พรหมช่วย”
นางเฮี่ยง พรหมช่วย
๒๒. ครอบครัว “เพิ่มทวี”
นายเฉลา - นางกุหลาบ เพิ่มทวี
๒๓. ครอบครัว “มหากิจศิริ”
นายประยุทธ - นางสุวิมล มหากิจศิริ
๒๔. ครอบครัว “ยิ้มแก้ว”
นายประนม - นางกัญญา ยิ้มแก้ว
๒๕. ครอบครัว “แร่ทอง”
นางผ่อง แร่ทอง
๒๖. ครอบครัว “เลิศพลสถิต”
นายทรงทรัพย์ - นางรัตนากร เลิศพลสถิต
๒๗. ครอบครัว “วะโฮรัมย์”
นายวศิน - นางสุภา วะโฮรัมย์
๒๘. ครอบครัว “วีระชัยรัตนา”
ดาบตำรวจ ประทีป - นางลำยอง วีระชัยรัตนา
๒๙. ครอบครัว “ศรีตะลหฤทัย”
นายบุญนำ - นางดวงกมล ศรีตะลหฤทัย
๓๐. ครอบครัว “สมร่าง”
นายไพฑูรย์ - นางสำเรียง สมร่าง
๓๑. ครอบครัว “สรรพอุดม”
นายสมใจ - นางสุภางค์ สรรพอุดม
๓๒. ครอบครัว “สอนดี”
นายศรีวรรณ - นางนา สอนดี
๓๓. ครอบครัว “สังข์สุข”
พันโท บุญส่ง - นางดารารัตน์ สังข์สุข
๓๔. ครอบครัว “สายตรง”
นายแปลก - นางคำมี สายตรง
๓๕. ครอบครัว “สุขเกษม”
นายพงศ์เกษม - นางสุมนรัตน์ สุขเกษม
๓๖. ครอบครัว “สุขสว่าง”
นายสมจิต - นางสด สุขสว่าง
๓๗. ครอบครัว “แสงเจริญ”
นายมนูญ - นางพรรณทิพย์ แสงเจริญ
๓๘. ครอบครัว “อมรพงษ์มงคล”
นายสุรชัย อมรพงษ์มงคล - น.ส.สุภิณดา ตุงคะสามน
๓๙. ครอบครัว “อินทร์น้อย”
นายฉลอง - นางสุนทร อินทร์น้อย
๔๐. ครอบครัว “อุดมโภชน์”
นายประพงษ์ - นางจันทรา อุดมโภชน์
๔๑. ครอบครัว “เอี่ยนเจ้ง”
นายอำนวย - นางลำดวน เอี่ยนเจ้ง

พิธีมอบรางวัลมีขึ้นเมื่อวันอังคาร ที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๒ ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพฯ โดยมี พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี และท่านผู้หญิงพึงใจ สินธวานนท์ เป็นประธานพิธีมอบรางวัล

ปฏิทินกิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๒

กลุ่มงานนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และการประกันคุณภาพ รายงาน

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรม/โครงการ	สถานที่
๓๑ มีนาคม - ๒ เมษายน ๒๕๕๒	การเผยแพร่สารคดีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒ เมษายน ๒๕๕๒	ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์
๒๑ เมษายน ๒๕๕๒ ๑๒.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.	การจัดพิธีมอบรางวัลครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๕๒	หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร
๒๙ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒	การจัดฝึกอบรมอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ (บุคคลทั่วไป)	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตรัง อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง
๕ พฤษภาคม ๒๕๕๒	การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสเข้าสู่ปีที่ ๖๐ แห่งการบรมราชาภิเษก	ลานพระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร
๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒	การมอบรางวัล “คนดีศรีสังคม”	ศาลากลางจังหวัดแพร่
๔ มิถุนายน ๒๕๕๒	การบรรยายเรื่อง “การเสริมสร้างเอกลักษณ์ในต่างประเทศ” โดย ดร.สุวิทย์ ยอดมณี	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๕ มิถุนายน-๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒	การจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ พ.ศ. ...	www.opm.go.th และ www.identity.opm.go.th
๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๒	การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ พ.ศ.	โรงแรมโซฟิเทล เซ็นทารา แกรนด์ กรุงเทพฯ
๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๒	การมอบรางวัล “คนดีศรีสังคม”	ศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด

การฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ รุ่นที่ ๘

นายนัที เปรมรัศมี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้ดำเนินโครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ รุ่นที่ ๘ จังหวัดเลย ณ วัดเนรมิตวิปัสสนา อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

การฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ มีอุดมการณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มชมรม ในรูปของเครือข่ายอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ สามารถรวมพลังกันเป็นพลังแผ่นดินเพื่อการอนุรักษ์ ปกป้อง ส่งเสริม และพัฒนาเอกลักษณ์ของชาติให้มีความมั่นคง อันเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติ ทั้งเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการครบองค์ประกอบแห่งปรัชญา “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งด้านความพร้อมและความสามัคคีของจังหวัดเลย

หลักสูตรการฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ รุ่นที่ ๘ จังหวัดเลยนี้ จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๓ – ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๑ รวม ๓ วัน ๒ คืน ประกอบด้วยภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ซึ่งให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานอาสาสมัคร บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น มีเยาวชนสนใจสมัครเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน ๒๐๐ คน

การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

นายนัที เปรมรัศมี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และรองศาสตราจารย์ ดร. สมเจตน์ ภูศรี อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางด้านการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ระหว่างสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เมื่อวันพุธ ที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๑ ณ ห้องประชุมวิญญูควานันท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีสาระสำคัญ คือ ความร่วมมือในการสร้างความมั่นคงและการธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติอย่างเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องและผสมผสานกับเอกลักษณ์ของชาติไทยต่อไป

โครงการปฐมนิเทศ ด้านเอกลักษณ์ของชาติ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ

เมื่อวันที่ ๑๖-๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และคณะอนุกรรมการจัดปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติแก่ผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จัดปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติแก่ผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ รุ่นที่ ๖๖ (จังหวัดเชียงใหม่) โดยมีผู้แทนจากส่วนราชการต่างๆ ทั่วประเทศ คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เข้ารับการปฐมนิเทศ รวมทั้งสิ้น ๒๓๐ คน สาระสำคัญในการปฐมนิเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องเอกลักษณ์ของชาติ และสถาบันหลักของชาติ ได้แก่ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้แก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ เป็นการปลูกฝังให้เกิดความรักชาติ นิยมไทย ส่งเสริมและกระตุ้นให้มีจิตสำนึกถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาติ

การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน”

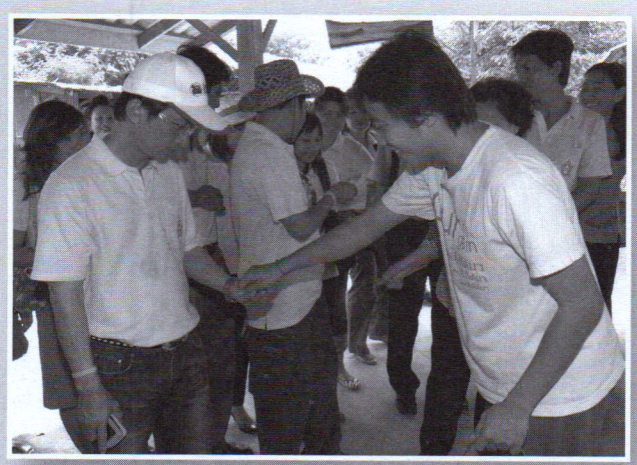

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน” เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๒ ณ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยร่วมระดมสมองบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง และรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติเข้าร่วมกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

มาใช้คำไทยกันเถิด ☺

คนไทย บางคนรวมทั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ มักใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศปะปนกับภาษาไทยทั้งในการพูดและการเขียน ทั้งที่ศัพท์ภาษาต่างประเทศเหล่านั้นมีคำภาษาไทยอยู่แล้วและไม่ใช่ศัพท์วิชาการที่จำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อความเข้าใจแต่อย่างใด

มาใช้คำไทยกันเถิด ☺

ประชุมเชิงปฏิบัติการ; โรงปฏิบัติงาน ไม่ควรใช้ *เวิ้ร์กช็อป (workshop)*

☺ บริษัทจัด**ประชุมเชิงปฏิบัติการ**แก่พนักงาน
☹ บริษัทจัด*เวิ้ร์กช็อป*แก่พนักงาน

☺ นักศึกษาช่างต้องเข้า**โรงปฏิบัติงาน**ทุกอาทิตย์
☹ นักศึกษาช่างต้องเข้า*เวิ้ร์กช็อป*ทุกอาทิตย์

ทางเลือก ; รายการให้เลือก ; ตัวเลือก ไม่ควรใช้ *อ๊อปชั่น (option)*

☺ คุณไม่ยอมให้ผมมี**ทางเลือก**บ้างหรือ
☹ คุณไม่ยอมให้ผมมี*อ๊อปชั่น*บ้างหรือ

☺ รถยนต์รุ่นนี้มี**รายการให้เลือก**มาก
☹ รถยนต์รุ่นนี้มี*อ๊อปชั่น*มาก

☺ โทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นนี้มี**ตัวเลือก**มาก
☹ โทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นนี้มี*อ๊อปชั่น*มาก

ผู้จัด ไม่ควรใช้ *ออร์กะไนเซ่อร์ (organizer)*

☺ ใครเป็น**ผู้จัด**งานสัมมนานี้
☹ ใครเป็น*ออร์กะไนเซ่อร์*งานสัมมนานี้

ชุมนุม/สังสรรค์ ไม่ควรใช้ *มีตติ้ง (meeting)*

☺ วันเสาร์หน้านี้อย่าลืมไปงาน**ชุมนุม/สังสรรค์**รุ่นนะครับ
☹ วันเสาร์หน้านี้อย่าลืมไปงาน*มีตติ้ง*รุ่นนะครับ

ดูไม่มีระดับ/ดูไม่มีราคา ไม่ควรใช้ *ลุกชี้ป (look cheap)*

☺ อย่าซื้อชุดนี้เลย **ดูไม่มีระดับ/ดูไม่มีราคา**
☹ อย่าซื้อชุดนี้เลย *ลุกชี้ป*

ดูเข้าท่า/ดูเข้าที/ดูดี ไม่ควรใช้ *ลุกกู๊ด (look good)*

☺ แต่งชุดนี้แล้ว **ดูเข้าท่า/ดูเข้าที/ดูดี**
☹ แต่งชุดนี้แล้ว *ลุกกู๊ด*

น่ากิน; ดูดี/สวยดี ไม่ควรใช้ *ลุกไน้ซ์ (look nice)*

☺ อาหารจานนี้**น่ากิน**
☹ อาหารจานนี้*ลุกไนซ์*

☺ เสื้อผ้าชุดนี้**ดูดี/สวยดี**
☹ เสื้อผ้าชุดนี้*ลุกไนซ์*

ป้อน/พิมพ์ ไม่ควรใช้ *คีย์ (key)*

☺ นักวิจัยให้พนักงาน**ป้อน/พิมพ์**ข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์
☹ นักวิจัยให้พนักงาน*คีย์*ข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

ผู้แสดงปาฐกถานำ ไม่ควรใช้ *คีย์โน้ตสปีกเก้อร์ (keynote speaker)*

☺ นายกรัฐมนตรีเป็น**ผู้แสดงปาฐกถานำ**ในการสัมมนาครั้งนี้
☹ นายกรัฐมนตรีเป็น*คีย์โน้ตสปีกเก้อร์*ในการสัมมนาครั้งนี้

คำสำคัญ ไม่ควรใช้ *คีย์เว้ร์ด (keyword)*

☺ ในบทความนี้มีคำใดเป็น**คำสำคัญ**
☹ ในบทความนี้มีคำใดเป็น*คีย์เว้ร์ด*

คำปราศรัย/สุนทรพจน์ ไม่ควรใช้ *สปีช (speech)*

☺ นายกรัฐมนตรีกล่าว**คำปราศรัย/สุนทรพจน์** เนื่องในวันแรงงาน

☹ นายกรัฐมนตรีกล่าว*สปีช*เนื่องในวันแรงงาน

น้ำใจ ไม่ควรใช้ *สปิหริต (spirit)*

☺ นักเรียนควรมี**น้ำใจ**ช่วยกิจการของโรงเรียน

☹ นักเรียนควรมี*สปิหริต*ช่วยกิจการของโรงเรียน

คุย; นินทา ไม่ควรใช้ *เม้าท์ (mouth)*

☺ นานๆ ได้เจอเพื่อนเก่า เลย**คุย**กันหลายชั่วโมง

☹ นานๆ ได้เจอเพื่อนเก่า เลย*เม้าท์*กันหลายชั่วโมง

☺ ถ้าเธอไม่ไปงานสังสรรค์นี้ จะถูก**นินทา**ลับหลัง

☹ ถ้าเธอไม่ไปงานสังสรรค์นี้ จะถูก*เม้าท์*ลับหลัง

ผู้ดำเนินการประชุม/ผู้ดำเนินการอภิปราย ไม่ควรใช้ *มอเดอเรเต้อร์ (moderator)*

☺ เขาได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่**ผู้ดำเนินการประชุม/ผู้ดำเนินการอภิปราย**

☹ เขาได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่*มอเดอเรเต้อร์*

พิธีกร ไม่ควรใช้ *เอ็มซี (MC-Master of Ceremony)*

☺ เขานิยมจ้างดารามาเป็น**พิธีกร**ในการเปิดตัวสินค้า

☹ เขานิยมจ้างดารามาเป็น*เอ็มซี*ในการเปิดตัวสินค้า

ตามฤดูกาล/ในฤดูกาล ไม่ควรใช้ *อินซีซั่น (in season)*

☺ ฉันชอบซื้อผักผลไม้**ตามฤดูกาล/ในฤดูกาล** เพราะทั้งสดทั้งถูก

☹ ฉันชอบซื้อผักผลไม้*อินซีซั่น* เพราะทั้งสดทั้งถูก

อยู่นอกฤดูกาล; พ้นสมัยนิยม ไม่ควรใช้ *เอ๊าต์อ๊อฟซีซั่น (out of season)*

☺ ตอนนี้ลิ้นจี่**อยู่นอกฤดูกาล** หาซื้อยาก

☹ ตอนนี้ลิ้นจี่*เอ๊าต์อ๊อฟซีซั่น* หาซื้อยาก

☺ เสื้อแบบนี้กำลังจะ**พ้นสมัยนิยม**

☹ เสื้อแบบนี้กำลังจะ*เอ๊าต์อ๊อฟซีซั่น*

จ้างหน่วยงานภายนอก ไม่ควรใช้ *เอ๊าต์ซ้อร์ซ (out source)*

☺ หน่วยงานราชการมีนโยบาย**จ้างหน่วยงานภายนอก**สำหรับโครงการนี้

☹ หน่วยงานราชการมีนโยบายจ้าง*เอ๊าต์ซ้อร์ซ*สำหรับโครงการนี้

กุ ไม่ควรใช้ *เม้ก (make)*

☺ เธอไม่อยากไปเที่ยวกับเขา เลย**กุ**เรื่องว่าแม่ไม่สบาย

☹ เธอไม่อยากไปเที่ยวกับเขา เลย**เม้ก**เรื่องว่าแม่ไม่สบาย

ความรู้ทางเทคนิค ไม่ควรใช้ *โนว์ฮาว (know-how)*

☺ โรงงานของเราซื้อ**ความรู้ทางเทคนิค**มาจากต่างประเทศ

☹ โรงงานของเราซื้อ*โนว์ฮาว*มาจากต่างประเทศ

สอนวิธีทำ ไม่ควรใช้ *ฮาวทู (how to)*

☺ บริษัทนี้ขายหนังสือ**สอนวิธีทำ**

☹ บริษัทนี้ขายหนังสือ*ฮาวทู*

เกียรติ ไม่ควรใช้ *ออนเน่อร์ (honour)*

☺ ทำอย่างนี้ถือว่าไม่ให้**เกียรติ**กันเลย

☹ ทำอย่างนี้ถือว่าไม่ให้*ออนเน่อร์*กันเลย

ชอบใจ/สบายใจ; มีความสุข/สบายใจ; พอใจ ไม่ควรใช้ *แฮ็ปปี้ (happy)*

☺ การที่เด็กหนุ่มสาวไปมั่วสุมกันเช่นนี้ ฉันไม่**ชอบใจ/สบายใจ**เลย

☹ การที่เด็กหนุ่มสาวไปมั่วสุมกันเช่นนี้ ฉันไม่*แฮปปี้*เลย

☺ เขา**มีความสุข/สบายใจ**มาก เพราะลูกๆ เรียนจบหมดแล้ว

☹ เขา*แฮปปี้*มาก เพราะลูกๆ เรียนจบหมดแล้ว

☺ เขาไม่**พอใจ**กับตำแหน่งใหม่

☹ เขาไม่*แฮปปี้*กับตำแหน่งใหม่

การแข่งขัน/การเล่น; จบ/ยุติ/ลงเอย/สิ้นสุด ไม่ควรใช้ *เกม (game)*

☺ ในการอบรมคราวนี้มี**การแข่งขัน/การเล่น**ด้วย
☹ ในการอบรมคราวนี้มี*เกม*ด้วย

☺ ปัญหาเรื่องนี้**จบ/ยุติ/ลงเอย/สิ้นสุด**แล้ว
☹ ปัญหาเรื่องนี้*เกม*แล้ว

รายการแข่งขัน (ทางโทรทัศน์) ไม่ควรใช้ *เกมโชว์ (gameshow)*

☺ คืนนี้ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ มี**รายการแข่งขัน**ที่น่าสนใจ
☹ คืนนี้ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ มี*เกมโชว์*ที่น่าสนใจ

รุ่น ไม่ควรใช้ *เจ็นเนอเรชั่น (generation)*

☺ คน**รุ่น**ใหม่นิยมวัฒนธรรมตะวันตก
☹ คน*เจ็นเนอเรชั่น*ใหม่นิยมวัฒนธรรมตะวันตก

ช่องว่างระหว่างวัย ไม่ควรใช้ **เจ็นเนอเรชั่นแก็ป** *(generation gap)*

☺ คนสูงอายุกับหนุ่มสาวมี**ช่องว่างระหว่างวัย**
☹ คนสูงอายุกับหนุ่มสาวมี*เจ็นเนอเรชั่นแก็ป*

แสดงท่า ไม่ควรใช้ *โพ้ส (pose)*

☺ นางแบบคนนี้**แสดงท่า**ได้เป็นธรรมชาติ
☹ นางแบบคนนี้*โพส*ได้เป็นธรรมชาติ

เก้าอี้รถเข็น ไม่ควรใช้ *วีลแชร์ (wheelchair)*

☺ เขาป่วยเดินไม่ได้ ต้องนั่ง**เก้าอี้รถเข็น**
☹ เขาป่วยเดินไม่ได้ ต้องนั่ง*วีลแชร์*

คลั่งใคล้; หลงใหล ไม่ควรใช้ *เครซี่ (cracy)*

☺ พวกวัยรุ่น**คลั่งไคล้**นักร้องคนนี้มาก
☹ พวกวัยรุ่น*เครซี่*นักร้องคนนี้มาก

☺ แม่ยก**หลงใหล**พระเอกลิเกคนนี้มาก
☹ แม่ยก*เครซี่*พระเอกลิเกคนนี้มาก

ปรับให้เป็นปัจจุบัน ไม่ควรใช้ *อั๊ปเดต (update)*

☺ คุณช่วย**ปรับ**ข้อมูล**ให้เป็นปัจจุบัน**ด้วย
☹ คุณช่วย*อั๊ปเดต*ข้อมูลด้วย

เลื่อน; ยกระดับ ไม่ควรใช้ *อั๊ปเกรด (upgrade)*

☺ สายการบิน**เลื่อน**ตั๋วชั้นประหยัดไปเป็นชั้นธุรกิจ
☹ สายการบิน*อั๊ปเกรด*ตั๋วชั้นประหยัดไปเป็นชั้นธุรกิจ

☺ โครงการศิลปาชีพช่วย**ยกระดับ**ความเป็นอยู่ของชาวชนบท
☹ โครงการศิลปาชีพช่วย*อั๊ปเกรด*ความเป็นอยู่ของชาวชนบท

เลี้ยวกลับ ไม่ควรใช้ *ยูเทิร์น (U-tern)*

☺ ขับตรงไปหน่อย แล้ว**เลี้ยวกลับ**มา
☹ ขับตรงไปหน่อย แล้ว*ยูเทิร์น*มา

การแสดงวิพิธทัศนา ไม่ควรใช้ *วาไรตี้โชว์ (variety show)*

☺ คนดูชอบ**การแสดงวิพิธทัศนา**ชุดนี้มาก
☹ คนดูชอบ*วาไรตี้โชว์*ชุดนี้มาก

(ศัพท์และตัวอย่างจากหนังสือ ศัพท์ต่างประเทศที่ใช้คำไทยแทนได้ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๙)

วารสารไทย ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๐๙ หน้า ๙๒
คำว่า **เนี๊ยบ** ขอแก้เป็น **เนี้ยบ** ทุกแห่ง

